1 ΜΑΡΤ. ΤΟΜ. Β.
1852. ΦΥΛΛ. 47

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ

ΗΘΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

(Ἰδε, Β. φυλλ. 46.)

ΚΕΦ. Δ'.

Ὁ Πύργος τοῦ Διετρίχου.

Ὅσον ὁ πύργος τοῦ Βαλδοβέργου ἦτον εὐάρεστος πρὶν τῆς καταστροφῆς του, τόσον φρικώδης ἦτον ἡ ἐποψις τοῦ Πύργου τοῦ Διετρίχου τοῦ Φελσαγγείμου, ὅστις ἔκειτο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἠπλοῦντο σκοτεινὰ δάση, κατοικούμενα ὑπὸ μόνων ἀγρίων ζώων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ εἰς μέγα βάθος ἐμυκῶντο τὰ ταχέα τοῦ Ῥήνου κύματα. Αὐτὸς δὲ ὁ Πύργος ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ ἀποτόμου πέτρας, καὶ τὰ μὲν ὑπόγεια αὐτοῦ περιεῖχον σκοτεινὸς φυλακὰς μόνον, τὰ δὲ ὑπερῶα ὀπάνιά τινα δωμάτια, μόλις οἰκήσιμα, πρὸς χρῆσιν τοῦ κυρίου καὶ τῆς συζύγου του.

Ματίλδη ἦτο τὸ ὄνομα τῆς εὐγενοῦς κυρίας, ἥτις ἥνωσε τὴν τύχην της μὲ τὴν τοῦ Διετρίχου· ὁ χαρακτὴρ δ' αὐτῆς ἦτο τόσον γλυκυς, ὅσον ἡ διάθεσις τοῦ συζύγου της ἦτον σκληρὰ καὶ ἀγρία. Ὁ Διέτριχος μέχρις οὗ τὴν νυμφευθῇ ἐπετηδεύθη νὰ κρύψῃ ὑποκρινόμενος τὴν δυστροπίαν τῆς καρδίας του· ὥστε βραδέως μόνον ἀνεγνώρισεν ἡ Ματίλδη τὸ λάθος, εἰς ὁ τυφλὴ ἐμπιστοσύνη τὴν ἔρριψε, καὶ ἔκλαιεν ἡμέραν καὶ νύκτα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτον εὐσεβεστάτη, παρηγορεῖτο διαλογιζομένη, ὅτι ὁ Κύριος ἐπέτρεψε ν' ἀπατηθῇ ὅπως δοκιμάσῃ τὴν πίστιν της, καὶ ἀπεφάσιζε νὰ ἐγκαρτερῇ προσδοκῶσα τὸ τέρμα τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν δεινῶν της.

Ἡ ἀγαθότης τῆς καρδίας της ἐπέσυρε τὴν εἰς αὐτὴν προσήλωσιν ὅλων της τῶν ὑποτελῶν, ἐνῷ ὁ σύζυγός της γενικῶς ἐβδελύττετο ὑπ' αὐτῶν, ἐξαιρέσει τῶν ἀνθρώπων τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἁρπαγῆς, οὓς ὡδήγει εἰς συνεχεῖς λαφυραγωγίας.

Ἡ Ματίλδη οὐδὲ τὰς ἐλαχίστας παρημέλει ἀφορμὰς τοῦ νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν ἱππότην εἰς ἐπιεικέστερα αἰσθήματα. Τότε δ' ἡ ἀγγελικὴ αὐτῆς γλυκύτης ἐδίδεν εἰς τοὺς λόγους της ἀνέκφραστον γοητείαν. Ἐνίοτε τῷ παρίστα τὴν ἀπρέπειαν τῆς διαγωγῆς του καὶ τὸ μίσος εἰς ὃ ἐξετίθετο· ἀλλ' ὁ ἱππότης παρεφέρετο, ἢ ἀποκρινόμενος διὰ μωροῦ μειδιάματος εἰς τὰς σοφὰς τῆς συζύγου του παραινέσεις, ἐμακρύνετο ἀποτόμως, καὶ τὴν ἄφινε μόνην νὰ ζητῇ παραμυθίαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς θρησκείας διὰ τὸ ἀνωφελὲς τῶν προσπαθειῶν της.

Εἰς τοὺς ὑπογείους τοῦ Πύργου θαλάμους ἔκειντο πλεῖστοι αἰχμάλωτοι, οὓς ὁ Διέτριχος εὐαρεστεῖτο νὰ βασανίζῃ, διότι ἐτόλμων ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς ἀδίκους αὐτοῦ ἀπαιτήσεις καὶ ν' ἀποκρούσωσι τὴν βίαν διὰ τῆς βίας. Ὁποία ἦτον ἡ θλῖψις τῆς εὐσεβοῦς καὶ συμπαθοῦς Ματίλδης, ὅταν ἤκουε τοὺς γογγυσμοὺς τῶν θυμάτων τούτων τῆς ἀδικίας καὶ τῆς βαρβαρότητος! Ἀπειράκις ἀπεπειράθη νὰ μαλάξῃ τὴν σκληρότητα τοῦ συζύγου της διὰ παρακλήσεων καὶ δακρύων. Ἀλλ' ἅπασαι αἱ προσπάθειαί της ἔμενον ἀτελεσφόρητοι, καὶ ἀναγκασθεῖσα νὰ σιωπᾷ, πρὸς τὸν Θεὸν ἀπηυθύνετο μόνον καὶ αὐτὸν μόνον ἐπεκαλεῖτο ἵνα ἐπαναγάγῃ τὸν σύζυγόν της καὶ κάμψῃ τὴν καρδίαν του.

Ὅταν ὁ Διέτριχος ἦτον εἰς τὸν Πύργον, ἡ δυστυχὴς Ματίλδη δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰς αὐλάς, αἵτινες περιεκύκλουν τὴν εὐρύχωρον ταύτην φυλακήν· ἀλλ' ὅταν ἦν ἀπὼν καὶ αἱ ἀπουσίαι του διήρκουν πολλάκις ὁλοκλήρους μῆνας, τότε ἀπήρχετο αὕτη εἰς τὰς ἐξοχάς, ὅπως ἀναπνεύσῃ ἀέρα ψυχρότερον καὶ λησμονήσῃ ἐν ταῖς σκηνογραφίαις τῆς φύσεως τὰ δεινὰ καὶ τὰς θλίψεις της. Τότε ὡσαύτως ἐπεσκέπτετο καὶ τὴν ταπεινὴν ἀχυρίνην καλύβην, ἐν ᾗ ἔκειτο ὁ ἀσθενής, καὶ, διὰ τῆς φροντίδος καὶ ἐλεημοσύνης της, παρηγόρει καὶ ἀνεκούφιζε τὸν δυστυχῆ, καίτοι συγκάκις, ἐν ᾧ ἤθελε νὰ παύσῃ τὰ δάκρυα τῶν ἄλλων δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰ ἰδικά της, συγκρίνουσα τὰς ἰδίας της ἀτυχίας πρὸς τὰς ἃς ἤρχετο νὰ πρασύνῃ. Ὅταν δ' ἐπανήρχετο εἰς τὸν Πύργον, ἐνόμιζεν ἑαυτὴν εὐτυχῆ, ὅτι προσέθεσεν ἀγαθὴν πρᾶξιν εἰς τὰς συνεχεῖς θυσίας, ἐξ ὧν συνέκειτο πᾶσα ἡ ὕπαρξίς της, καὶ ἤλπιζεν ὅτι αἱ εὐχαὶ ἐκείνων, εἰς οὓς ἔπραξέ τι ἀγαθὸν, θέλουσιν ἀναβῆ εἰς οὐρανὸν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ἐπιτύχει τὴν μεταβολὴν τοῦ συζύγου της καὶ τὸ τέλος τῶν δυστυχιῶν της.

Ἄλλοτε πάλιν ἔχυνε πικρὰ δάκρυα βλέπουσα ἑαυτὴν μόνην καὶ ἐγκαταλελειμμένην, ἐπειδὴ, ἐξ ὅλων τῶν κατοίκων τοῦ Πύργου δὲν ὑπῆρχεν οὐδεὶς φαινόμενος εἰς αὐτὴν ἄξιος ἐμπιστοσύνης καὶ ὃν ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ συμμέτοχον τῶν πόνων της. Ὁ ἐπιστάτης ἦτον ἐκ τῶν ὑπούλων ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες θέλοντες νὰ δειχθῶσιν εἰς πάντας χρήσιμοι, δὲν εὐαρεστοῦσι κανένα. Τοιουτοτρόπως παρόντος μὲν τοῦ Κυρίου του, ἐδεικνύετο πρόθυμος νὰ πράξῃ καὶ τὰς ἐλαχίστας θελήσεις του· ἀπόντος δ' ἐκείνου συνεκέντρου ὅλην του τὴν προθυμίαν ὑπὲρ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς κυρίας. Ἑπομένως δὲν ἐπεδοκίμαζε μὲν τὴν διαγωγὴν τοῦ ἱππότου, ἀλλ' οὐδ' εἶχεν ἱκανὴν χαρακτῆρος ἰσχὺν, ὥστε νὰ ἐκφράσῃ ἐλευθέρως τὸν στοχασμόν του, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον ὅπως θυσιάσῃ εἰς φιλοδικαίους θεωρίας τὰ πλεονεκτήματα τῆς θέσεώς του. Τῆς γυναικός του ὁ χαρακτὴρ ἐπλησίαζε πρὸς τὸν τῆς Μαλτίδης. Καὶ αὐτὴ δὲν ἐνέκρινε τὴν διαγωγὴν τοῦ συζύγου της καὶ ἐνίοτε ἐτόλμα νὰ τῇ διακοινώνῃ τὰς περὶ τούτου ἰδέας της. Ἀλλ' αἱ παρατηρήσεις της ἦσαν ἐπίσης ἀνωφελεῖς, ὡς ἦσαν καὶ αἱ τῆς Ματίλδης πρὸς τὸν ἱππότην, καὶ ὁ Βυρκάρδος (οὕτως ὠνομάζετο ὁ ἐπιστάτης), ἵν' ἀποφύγῃ τὰς πιθανὰς δυσαρέστους συνεπείας τῶν συντεύξεων τῆς γυναικός του μετὰ τῆς Ματίλδης εἰλήτει παντοιοτρόπως νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν συναναστροφήν.

Πολλὰ ἔτη οὕτω παρῆλθον, χωρὶς οὐδεμία χαρὰ νὰ διακόψῃ τὴν μονότονον τῆς Ματίλδης αἰχμαλωσίαν. Τέλος ὁ Κύριος τῇ ἔπεμψε παρήγορον ἄγγελον. Κατέστη μήτηρ ὡραίας κόρης, ἣν ὠνόμασεν Ἀγνήν. Ὁποία εὐδαιμονία διὰ τὴν ἀτυχῆ αἰχμάλωτον, ὅταν κοιμίζουσα εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸ μικρὸν βρέφος της, καὶ λούουσα αὐτὸ μὲ τὰ μὲν δάκρυά της, ἱκέτευε τὸν Θεὸν μὲ πίστιν καὶ στοργὴν ἐγκάρδιον νὰ μὴ τῇ ἀφαιρέσῃ τὴν μόνην αὐτῆς ταύτην παρηγορίαν, καὶ ὑπέσχετο νὰ θυσιάσῃ εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ παιδίου τούτου ὅλας τῆς ζωῆς αὐτῆς τὰς στιγμάς!

Μετ' ὀλίγον τὸ παιδίον ἐπρόφερε τὸ γλυκὺ ὄνομα τῆς *μητρὸς*, καὶ ἡ Ματίλδη, ἀκάθεκτος ὑπὸ χαρᾶς, εὐχαριστηρίους μόνον εὐχὰς ἀνέπεμπε πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐν τούτοις δ' ἡ Ἀγνὴ τοσοῦτον ὠρελεῖτο ἀπὸ τὰ μαθήματα τῆς μητρός της, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐραίνετο ὡς πιστὴ τῆς Ματίλδης μικρογραφία. Τῶν πτωχῶν μάλιστα, ὅσους ἐπεσκέπτετο μετὰ τῆς μητρός της, ἦσαν ἀνεξάντλητοι αἱ ὑπὲρ αὐτῆς εὐλογίαι, καὶ ηὐχαρίστων τὸν ὕψιστον ὅτι ἐχάρισεν εἰς τὸν Κύριόν των τέκνον τόσον ἐξαίρετον.

Ἰδοὺ δ' ἐν παρόδῳ μία τῶν περιστάσεων ὅσαι μαρτυροῦσι τὴν ἀρετὴν καὶ καλοκἀγαθίαν τῆς νέας κόρης. Ἡ Ματίλδη, ἠθέλησεν ἡμέραν τινὰ, τὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων της, νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἀγνὴν φόρεμα πολυτίμου ὑφάσματος. Μόλις ὅμως αὕτη ἐννόησε τὴν ἀπόφασιν τῆς μητρός της, καὶ ἐσκυθρώπασε, καὶ δάκρυα ἐπλημμύρισαν τοὺς ὀφθαλμούς της.—Τί ἔχεις τέκνον μου; ἠρώτησεν ἡ Ματίλδη μετ' ἀνησυχίας, εἶσαι ἀσθενής;

—Ὄχι, μῆτερ, ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι τὸ δῶρον, τὸ ὁποῖον θέλετε νὰ μοὶ κάμητε εἶναι πολυτιμώτατον δι' ἐμέ· φόρεμα ἁπλούστερον θὰ μοὶ ἁρμόζει καλλίτερα.

— Καὶ διατί τοῦτο; δὲν ἐντρέπεσαι νὰ φαίνησαι εἰς τὸν πατέρα σου μ' ἐνδύματα, δι' ὧν δὲν διακρίνεσαι ἀπὸ κόρας ὑποτελῶν;

— Ὄχι, μῆτερ, ποσῶς δὲν ἐντρέπομαι, καὶ προτιμῶ φόρεμα ἁπλούστερον ἀπὸ τοῦτο.

— Καλὰ κόρη μου, ἂν αὕτη εἶναι ἡ ἐπιθυμία σου δὲν θὰ σοὶ ἀντισταθῶ, καὶ θὰ ἔχῃς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, φιλτάτη μου μῆτερ, ἐξηκολούθησεν ἡ Ἀγνὴ, φιλοῦσα εὐσεβάστως τὴν χεῖρα τῆς Ματίλδης, καὶ, ἀφοῦ εἴχετε τὴν διάθεσιν νὰ συναινέσητε εἰς τὴν πρώτην μου αἴτησιν, θὰ τολμήσω νὰ σᾶς ἀπευθύνω καὶ ἄλλην.

— Λέγε, σὲ ἀκούω.

Τὸ τέκνον πλησιάσαν τὴν μητέρα του, ἔθετε τὴν ὡραίαν μικρὰν κεφαλήν του ἐντὸς τοῦ μητρικοῦ κόλπου, καὶ ὑψῶσαν πρὸς αὐτὴν βλέμμα δειλὸν καὶ καταπειστικόν, «Γνωρίζετε, εἶπε, τὴν πτωχὴν ἐκείνην καλύβην, ἐδῶ κάτω πλησίον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ῥύακος, ὅπου κατοικεῖ ὁ δυστυχὴς Κρουνός. Πρὸ πολλοῦ εἶνε κλινήρης αὐτὸς, οἱ πόδες του παρελύθησαν, καὶ, μ' ὅλας τὰς φροντίδας τῆς κόρης του καὶ τὰς ἰδικάς σας, πάσχει ἀπὸ μεγάλην πενίαν, διότι δὲν δύναται νὰ ἐργάζηται . . . . ἀλλὰ βλέπω μειδίαμα εἰς τὰ χείλη σας, μῆτέρ μου, καὶ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σας· ὤ, ναί! ἐμαντεύσατε τὸν στοχασμόν μου, καὶ συγκατανεύετε εἰς αὐτόν· δὲν εἶνε οὕτω, μῆτέρ μου;

Ἡ Ματίλδη ἠσθανθῇ συγκίνησιν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς της; Κατ' ἀρχὰς διὰ φιλημάτων μόνον ἀπεκρίθη καὶ διὰ δακρύων· ἀλλὰ τέλος, «φιλτάτη μου Ἀγγνὴ, εἶπε, σὲ συγχαίρω διὰ τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας σου καὶ εὔχομαι νὰ διατηρήσῃς αὐτὴν πάντοτε. Προτιμᾷς νὰ στερηθῇς πολυτελοῦς φορέματος ἵν' ἀνακουφίσῃς τὴν δυστυχίαν· θὰ φέρῃς λοιπὸν σὺ αὐτὴ εἰς τὸν Κρουνὸν τὸ ἀντίτιμον τοῦ φορέματος τούτου, καὶ θὰ τῷ ἀναγγείλῃς ὅτι ἀπὸ τοῦδε θὰ ἔχῃ βεβαίαν ἰσόβιον σύνταξιν ἐξ ἐμῶν οἰκονομιῶν. Ὕπαγε, τέκνον μου, καὶ ὁ Κύριος νὰ σὲ εὐλογήσῃ.»

Ἡ Ἀγνὴ μόλις ἐδέχθη τὸ ἀργύριον τὸ κατ' ἀρχὰς προωρισμένον εἰς ἀγορὰν τοῦ φορέματός της, καὶ ζητήσασα ὑπηρέτην τινὰ τοῦ Πύργου νὰ τὴν συνοδεύσῃ, ἔβραμεν εἰς τὴν καλύβην τοῦ Κρουνοῦ.

Ἀφ' ὅτου ἡ Ματίλδη κατέστη μήτηρ, ἤλπιζεν ὅτι ἡ θεὰ τοῦ τέκνου της θὰ πραΰνῃ τὸν ἄγριον τοῦ ἀνδρός της χαρακτῆρα, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς της ἐψεύσθη· διότι ὁ Διέτριχος ἔμεινε καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν ταύτην ἀναίσθητος, καὶ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς οἰκογενείας του ἐφαίνετο ὡς παντάπασι ξένος.

Εἰς τὸ ὄγδοον ἔμελλεν ἡ Ἀγνὴ νὰ εἰσέλθῃ ἔτος τῆς ἡλικίας της, ὅταν ὁ πατήρ της ἀπεδήμησε πάλιν ἐπὶ χρόνον μακρότερον τοῦ συνήθους. Ἀλλὰ τέλος συγκεχυμένος τις θόρυβος ἀνήγγειλε τὴν ἐπάνοδόν του, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς γυναικός του, ἥτις τὸν περιέμενε μετὰ θανατηφόρου ἀγωνίας. Εἰσελθὼν δὲ, ἐζήτησε νὰ πίῃ, καὶ μετὰ τοῦτο «ἐξετελέσθη τέλος πάντων, εἶπεν, ὁ σκοπός μου. Ὁ μεγαλήτερος ἐχθρός μου εἶναι ἤδη εἰς χεῖράς μου!» Ἡ δὲ Ματίλδη τὴν ἐπαύριον μόνον ἔμαθεν ἀπὸ τὴν γυναῖκα τοῦ ἐπιστάτου, ὅτι ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἦτον ὁ Κόμης τοῦ Βαλδοβέργου, ὃν ὡς προεξεθέμεθα, ἠχμαλώτισεν, ἀφοῦ ἐπυρπόλησε τὸν πύργον του.

ΚΕΦ. Ε'.

Οἰκογένεια διωκομένη.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη διέλθει τὸ ἥμισυ τῆς πορείας του, ὅταν ἡ Θεοδώρα καὶ ὁ Ὄθων μετὰ κοπιώδη ἀνήφορον εἶδον τὴν κορυφὴν ὄρους, εἰς οὗ τοὺς πρόποδας κατὰ τὸ ἀντικείμενον μέρος, ἐξετείνετο κοιλὰς μεγαλοπρεπής. Ἐβάδιζον δὲ ἤδη πολλὰς ἑβδομάδας, προσέχοντες μὴ πέσωσιν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν των, καὶ ἠκολούθουν διὰ τοῦτο ὁδοὺς ἀποκέντρους μόνον καὶ ἐρήμους. Ἔνθα κἀκεῖσε ἀπήντων ἀνθρώπους εὐσπλάγχνους, οἵτινες τοῖς προσέφερον ἄρτον καὶ ὀβολὸν ἐλέους· ἀλλὰ συνεχέστερον ἀπωθοῦντο ἀνιλεῶς. Ἡ δὲ Θεοδώρα ἔχυνε μὲν εὐθὺς τότε πικρὰ δάκρυα, ἀλλ' ἐλησμόνει μετ' ὀλίγον τοὺς ἐρημέρους τούτους πόνους, οἵτινες ἦσαν μηδὲν, συγκρινόμενοι πρὸς ἣν ἠσθάνετο ἀνησυχίαν, περὶ τῆς τύχης τοῦ συζύγου της.

Ὅταν δὲ μετὰ τοῦ τέκνου της ἀποθνήσκοντος ἀπὸ πεῖναν καὶ δίψαν, ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἐρρίφθη κατακεκοπηκυῖα ἐπὶ βράχου, καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ, διότι τὰ δάκρυα τοῦ τέκνου της ἔσχιζον τὴν μητρικήν της καρδίαν, καὶ ἠγνόει ἀκόμη ἂν θὰ εὕρῃ ἄσυλον διὰ τὴν νύκτα. Ἀπεταθῇ δὲ καὶ πάλιν πρὸς τὸν Θεὸν, ὅστις *τρέφει τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ τοῖς λαμπροῖς αὐτῶν χρώμασιν ἀμφιέννυσιν*· ὁ δὲ Θεὸς, ὅστις ἐπιτρέπει πολλάκις εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ψυχικὴν ἀδημονίαν, ἵνα τῷ ἀναλέσῃ ἣν ἔχει χρείαν τῆς οὐρανίου βοηθείας, εἰσήκουσε τὴν δέησιν τῆς ἀτυχοῦς μητρός.

Αἴφνης προσέβαλε τὴν ἀκοὴν τῆς Θεοδώρας ἦχος ἐναρμόνιος καὶ γλυκὺς, ᾆσμα χωρικῆς Ἐλβετίδος, ἔχον ὡς ἐπῳδὸν τὰς λέξεις «ὁ Θεὸς δὲν θὰ σ' ἀφήσῃ.» Αἱ παρήγοροι δὲ λέξεις αὗται ἀντήχουν μεταξὺ τῶν ὀρέων καὶ τῶν βασῶν.

Ἡ ᾄδουσα νέα εἶδε μακρόθεν τοὺς δύο ὁδοιπόρους καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ εὑρέθη πλησίον αὐτῶν.—Φαίνεσθε πολὺ κεκμηκότες, εἶπε μὲ φωνὴν πλήρη γλυκυτάτης εὐσπλαγχνίας, καὶ ἴσως εἴσθε ἀκόμη μακρὰν τοῦ τέρματος τῆς ὁδοιπορίας σας;

— Δὲν ἔχομεν τέρμα, ἀπήντησεν ἡ Θεοδώρα· εἶμαι πτωχὴ γυνὴ χωρὶς ἄσυλον, χωρὶς πατρίδος, καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη πλανῶμαι εἰς χώρας ἀγνώστους. Ἐὰν κλαίω, κλαίω μᾶλλον διὰ τὸ τέκνον μου, διότι ἀπὸ χθὲς ἑσπέρας δὲν ἔφαγε τίποτε, καὶ σήμερον δὲν ἀπηντήσαμεν ἔτι οὐδένα.

Ἡ ὁμιλία αὕτη συνεκίνησε τὴν νέαν χωρικὴν, ἥτις ἔσπευσε νὰ φέρῃ τὸ καλάθιόν της, καὶ λαβοῦσα ἄρτον καὶ βούτυρον, τὰ προσέφερεν εἰς τὴν μητέρα καὶ εἰς τὸ τέκνον· ἔπειτα δ' ἔχυσεν εἰς ξύλινον τρυβλίον γάλα χιόνος λευκότερον, καὶ τὸ ἔδωκεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ παιδίον. «Μὴ κλαίῃς πλέον, φίλτατον, τῷ εἶπεν· ἰδοὺ, νὰ παύσῃ τὴν πεῖναν καὶ τὴν δίψαν σου· ὁ Παναγαθὸς Θεὸς σ' ἀπέστειλλεν αὐτὴν τὴν βοήθειαν, ἵνα μάθῃς ὅτι ἐκεῖ ἄνω ἔχεις πατέρα, φιλόστοργον ὡς εἶνε ἡ μήτηρ σου.»

Ἐν ᾧ δὲ ἡ Θεοδώρα καὶ ὁ Ὄθων ἀπελάμβανον τοῦ λιτοῦ ἐκείνου δείπνου, ὃ ὁ Θεὸς τοῖς ἔπεμψε διὰ τῶν

χειρῶν τῆς νέας, ἡ χωρικὴ παρετήρησε τὴν εἰς τὸν λαιμὸν τῆς Κομήσης κρεμαμένην κιθάραν, καὶ ἠρώτησεν εἰς τί ἐχρησίμευεν ἐκεῖνο τὸ ὄργανον. Λαβοῦσα τότε τὴν κιθάραν ἡ Θεοδώρα, ἐξέβαλλεν αὐτῆς ἦχους ἁρμονικοὺς, καὶ τοὺς συνώδευσε διὰ τῆς ὡραίας φωνῆς της. Ὅταν δ' ἐτελείωσε,—ποτέ μου, τῇ εἶπεν ἡ νέα, δὲν ἤκουσα ὄργανον τόσον ὡραῖον, διότι ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν εἰμὴ τὸ τράγινον κέρας, τὰς σύριγγας καὶ τοὺς αὐλοὺς· ἀλλ' ὅλα ταῦτα τὰ ὄργανα δὲν ἐξισοῦνται πρὸς τὸ ἰδικόν σου. Μίαν ἰδέαν συνέλαβα· αὔριον ἑορτάζομεν, κατ' ἀρχαῖον ἔθος, τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν διὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν βοῶν μας, αἵτινες μέλλουν ν' ἀφήσωσι τὰς βοσκὰς τῶν Ἄλπεων. Ἂν θέλῃς νὰ συνοδεύσῃς τ' ἄσματά μας μὲ τὴν μουσικήν σου, εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ προξενήσῃς τὴν αὐτὴν ἡδονὴν εἰς τοὺς συγχωρίσους μου ἢν ἐπροξένησας καὶ εἰς ἐμέ, καὶ ὅτι ὅλοι θέλουσι προσπαθήσει νὰ σὲ παρηγορήσωσι διὰ τοὺς κόπους καὶ τὰ δεινά σου. Ἐλθὲ μαζῆ μου, θὰ σὲ παρουσιάσω εἰς τοὺς γονεῖς μου, οἵτινες θὰ σοὶ προσφέρωσιν εὐχαρίστως ἄσυλον ὄχι μόνον δι' αὐτὴν τὴν νύκτα, ἀλλ' ἐὰν θέλῃς καὶ διὰ πολὺν ἀκόμη καιρόν.»

Ἡ Θεοδώρα ἐδέχθη μετ' εὐγνωμοσύνης τὴν πρόσκλησιν τῆς ἀγνώστου νέας, καὶ—Πιστεύεις, τέκνον μου, τῇ εἶπεν, ὅτι οἱ γονεῖς σου δὲν θὰ σ' ἐπιπλήξωσι, διότι τοῖς ρέρεις πτωχοὺς ὡς ἡμᾶς καὶ ξένους;

— Ὤ, ὄχι! τοὺς γνωρίζω κάλλιστα, ἀπεκρίθη· ὅταν τοῖς διηγηθῶ τὴν κατάστασιν εἰς ἣν σᾶς εὗρον θὰ μ' ἐπαινέσωσι μάλιστα, διότι τοῖς ἐπροξένησα τὴν ἡδονὴν, ἣν αἰσθάνονται πάντοτε, συντρέχοντες τοὺς θλιβομένους.

Ἀφοῦ δὲ ὡμίλησεν οὕτως, ἔλαβε τὸν Ὄθωνα ἀπὸ τὴν χεῖρα, καὶ κατέβαινε τὸ ὄρος ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὴν Θεοδώραν, ἥτις καθ' ἑαυτὴν δὲν ἔπαυεν εὐχαριστοῦσα τὸν Θεὸν διὰ τὴν βοήθειαν ἣν τῇ ἀπέστειλε.

Μετὰ ἡμισείαν δ' ὥραν πολυμόχθου πορείας, καθ' ἣν ἡ Θεοδώρα ἐλησμόνει νὰ δώσῃ καὶ αὐτὴν τὴν χεῖρά της εἰς τὸν Ὄθωνα, διότι ἡ ὁδηγὸς τὸν ἐκράτει ἀπὸ τῆς ἄλλης χειρὸς, ἔφθασαν εἰς ὡραίαν κοιλάδα, ἧς οἱ κάτοικοι ἡτοιμάζοντο ἤδη διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐπαύριον. Ὁ ἦχος τῶν συρίγγων, τὰ ἄσματα τῶν ποιμένων καὶ ὁ μυκηθμὸς τῶν βοῶν, ἐπέφερον εὐτυχῆ ἀντίδρασιν εἰς τὰς σκοτεινὰς σκέψεις, αἵτινες ἐκυρίευον τὴν ψυχὴν τῆς Θεοδώρας. Τῇ ἐφαίνετο δὲ ὅτι ὁ Θεὸς τὴν ὡδήγησεν εἰς τὴν κοιλάδα ἐκείνην, ἵνα ζήσῃ ἀκόμη ἡμέρας τινὰς εὐτυχεῖς, καὶ ἡ καρδία της ἀνεπτερώθη ἐκ νέου εἰς τὴν γλυκείαν αὐτὴν ἐλπίδα.

Μετ' ὀλίγον εἶδον κομψὴν καλύβην περικυκλουμένην ἀπὸ δένδρα καρποφόρα, καὶ κειμένην ἐν τῷ μέσῳ ὡραίου λειμῶνος. «Ἰδοὺ, εἶπεν ἡ νέα, ἡ οἰκία τῶν γονέων μου, ἂς ταχύνωμεν νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ.»

Βαθεῖα σιωπὴ ἐβασίλευε περὶ τὴν μεμονωμένην ἐκείνην καλύβην· ἡ δὲ νέα παρεκάλεσε τὴν Θεοδώραν νὰ κρυφθῇ μετ' αὐτῆς ὑπὸ μίαν ἀμπελαφῆ καὶ ὑπερμεγέθη φιλύραν ὀλίγον πρὸ τῆς θύρας, καὶ νὰ ψάλῃ προσκιθαρίζουσα. Μόλις δ' ἡ Θεοδώρα ἤρχισε, καὶ εἶδε νὰ ἐξέλθῃ τῆς καλύβης ἄνθρωπος εἰς ἀκμὴν ἡλικίας, ἔχων τὸ μέτωπον γαλήνιον, καὶ χαρίεν τὸ πρόσωπον· οὗτος δ' ἐκάθησε παρὰ τὴν θύραν ἐν ἀκούσῃ τὴν ἄγνωστον ἐκείνην φωνὴν, ὑφ' ἧς ἐφαίνετο γεγοητευμένος, καὶ πλησίον αὐτοῦ καθέσθη γυνὴ ὡραία ἀκόμη, ἧς οἱ χαρακτῆρες ἀνέπνεον γλυκύτητα καὶ εὐμένειαν· μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ὅλοι οἱ ὑπηρέται τῆς οἰκίας ἠνώθησαν πέριξ αὐτῶν, καὶ ἄλλοι τῶν περιοίκων ἦλθον ἐπίσης ν' ἀκούσωσι τὴν ἀόρατον τραγῳδίστριαν.

Ὅταν δ' ἡ Θεοδώρα ἔπαυσεν, ὁ Λουϊθόλδος (οὕτως ὠνομάζετο ὁ πατὴρ τῆς νέας), ἐπλησίασε τὴν φιλύραν ἵνα γνωρίσῃ τὴν ἄγνωστον γόητα καὶ ἡ σύζυγός του Γερτρούδη τὸν ἠκολούθησε.—Καλῶς ὥρισες! εἶπε πλησιάζων τὴν Κόμησσαν, μ' ἔκαμες σχεδὸν νὰ πιστεύσω ὅτι ἀκούω τὴν φωνὴν τῶν ἀγγέλων τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ φαίνεσαι κατακεκμηκυῖα εἴσελθε εἰς τὴν καλύβην μου, καὶ ἐὰν δὲν ἔχω μὲ τί νὰ σοὶ πληρώσω τὴν ἡδονὴν, ἣ μοὶ προξένησας, πιστεύω, ὅτι δὲν θέλεις καταφρονήσῃ εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν μίαν θέσιν, ἣν σοὶ προσφέρω εὐχαρίστως, καὶ κλίνην διὰ τὴν νύκτα.» Ἡ Γερτρούδη ἐπανέλαβε τὴν πρόσκλησιν τοῦ συζύγου της, καὶ παρατηρήσασα τὸν Ὄθωνα «ὦ, τὸ καλὸν παιδίον, ἀνεφώνησε, πόσον εἶναι εὔμορφον!» Λαβοῦσα δ' αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸ κατεφίλησε «Δὲν ἠξεύρω, προσέθεσε μὲ φωνὴν χαμηλὴν ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Λουϊθόλδον· ἀλλὰ στοιχηματίζω ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο εἶναι υἱὸς ἱππότου.»

— Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποδοχὴν, ἣν ἔλαβα παρ' ὑμῶν, εἶπεν ἡ Θεοδώρα. Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τοῦτο, καθὼς εὐχαριστῶ καὶ τὴν ἀγαθὴν κόρην σας, διότι μὲ ὡδήγησεν ἐδῶ. Εἰς αὐτὴν μόνην χρεωστῶ ὅτι δὲν ἀπέθανα ἀπὸ κόπον καὶ πεῖναν ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸ ὄρος. Αὕτη ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ τέκνου μου καὶ τὴν ἰδικήν μου.» Οἱ δύο σύζυγοι ἐθεώρουν ἀλλήλους μὲ μεγάλους ὀφθαλμούς. «ἡ Κόρη μας, ἔλεγον, ἡ Ῥόζα μας! ἀλλὰ ποῦ εἶναι;» τότε ἡ Ῥόζα ἐξῆλθε τῶν βάτων, ἐν οἷς ἐκρύπτετο ἕως τότε.

—Ἰδοὺ αὐτὴ, ἔκραξεν ὁ εὐδαίμων πατὴρ, καὶ ἡ χαρὰ, ἣν ἠσθάνετο ἐνδομύχως ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν τῆς κόρης του πρᾶξιν, ἤστραπτεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἡ δὲ Γερτρούδη τὴν ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας της, καὶ ἀφοῦ τῇ ἔδωκεν ἓν φίλημα.—Ἀξιόλογα, μικρὰ πονηρά μου, τῇ εἶπε, διατὶ ἐκρύφθης ὀπισθεν τοῦ περιφράγματος, ἢ διὰ ν' ἀκούσῃς τοὺς ἐπαίνους σου;» ἔπειτα, λαβοῦσα σοβαρότερον ὕφος. «Κόρη μου, προσέθεσε, καλῶς ἔπραξες, καὶ ἡ διαγωγή σου τιμᾷ τοὺς γονεῖς σου· ἐὰν δ' ἐξακολουθήσῃς, ὡς ἤρχισας, ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ θὰ σὲ συνοδεύῃ παντοῦ καὶ πάντοτε.»

Ὁ Λουϊθόλδος ἐκάλεσεν ἀκολούθως τὴν Κόμησσαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν καλύβην, καὶ ὅλοι οἱ χωρικοὶ, οἱ συναθροισθέντες ν' ἀκούσωσι τὴν τραγῳδίστριαν, ἀπεσύρθησαν ἐρωτῶντες ἀλλήλους τίς ἄρα ἦτον αὕτη, διότι οἱ λεπτοφυεῖς χαρακτῆρες της, ἡ γλυκεῖα φωνή της, καὶ ἡ λεπτότης τοῦ ὑφάσματος τῶν ἐνδυμάτων της προῤῥόδιδον τὴν εὐγενῆ της καταγωγήν. Εἶτα δ' ἡ μὲν Γερτρούδη προσέφερεν αὐτῇ τὴν χεῖρα ἵνα τὴν ὁδηγήσῃ, ἡ δὲ Ῥόζα ἠκολούθησε μὲ τὸν Ὄθωνα, καὶ ὁ Λουϊθόλδος, θεωρήσας ἔτι τὸν οὐρανὸν ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι οὐδὲν νέφος ἐκάλυπτε τὴν κορυφὴν τῶν Ἄλπεων, διότι τοῦτο ἤθελε θεωρθῇ κακὸς οἰωνὸς διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐπαύριον, καὶ, ἀποχαιρετήσας τοὺς συνοδεύσαντας αὐτὸν χωρικοὺς, εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν κατοικίαν του.

Μόλις δ' ἡ ἠὼς ἐρώτιζε τὸν μικρὸν θάλαμον, ἐν ᾧ ἡ Θεοδώρα δῆθε τὴν νύκτα, καὶ αὐτὴ γονυπετὴς ἐνώπιον ἁγίας τινος εἰκόνος, μόνου κοσμήματος τοῦ ταπεινοῦ της δωματίου, ηὐχαρίστει τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀνάπαυσιν, ἣν τῇ ἐχορήγησε μετὰ μακρὸν κόπον.

Ἀφοῦ δ' ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν, ἡ Γερτρούδη εἰσῆλθε πρώτη, καὶ ἀπευθυνομένη πρὸς τὴν Θεοδώραν. «Κυρία, τῇ εἶπεν, ἐπειδὴ θὰ λάβητε σήμερον ἀφορμὴν νὰ ἰδῆτε τὸν πάτερ Μακάριον, γέροντα ἐρημίτην, κατοικοῦντα ἐνταῦθα, νομίζω εὔλογον νὰ σᾶς εἴπω ὅ,τι γνωρίζω τῆς ἱστορίας του.

«Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ζῇ, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἐκείνου, ὃ βλέπετε ὑπεράνω τῆς λίμνης, ἄνθρωπος ἅγιος, ἐξαίρνης ἀναφανεὶς εἰς τὰ μέρη μας· ὁ βίος αὐτοῦ εἶνε ἔτι μυστήριον δι' ἡμᾶς. Ἡ γλυκύτης τοῦ χαρακτῆρός του, καὶ αἱ γνώσεις του τῷ περιεποίησαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν ὅλης τῆς περιχώρου, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ἐνταῦθα, ὅστις, πρὶν ἀρχίσῃ ἐπιχείρησιν ὁπωσοῦν δυσχερῆ, δὲν καταφεύγει εἰς τὰς συμβουλάς του. Καίτοι δὲ ζῶν ἐν πενίᾳ συντρέχει ὅμως πάντας τοὺς δυστυχεῖς. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν καλλιεργεῖ μικρὸν κῆπον, περὶ τὴν κατοικίαν του, ἢ κάμνει ἐργόχειρά τινα μικρὰ μετὰ πολλῆς ἐπιδεξιότητος, τὴν δὲ νύκτα διέρχεται ἐν προσευχαῖς καὶ μελέταις. Ἐντὸς τοῦ βράχου ᾠκοδόμησε μόνος σπήλαιον, ὅπερ κατέστη περίφημον καθ' ὅλην τὴν χώραν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σπήλαιον τοῦ Μακαρίου*. Δύω δὲ ὁδοὶ φέρουσιν ἐκεῖ, ἡ μὲν εὐρεῖα καὶ εὔκολος ἀπὸ τοῦ ἀντιθέτου τῆς λίμνης μέρους, ἡ δὲ ἄλλη στενὴ καὶ δύσβατος εἶνε μετὰ τὴν διάβασιν τῆς λίμνης. Ἐὰν μείνητε πολὺ μεθ' ἡμῶν, θέλω σᾶς ὁδηγήσει εἰς αὐτὸ, διότι ἡ συνομιλία τοῦ ἁγίου τούτου ἐρημίτου θ' ἀνακουφίσῃ τοὺς πόνους σας, καὶ ἴσως οἱ συμβουλαὶ καὶ αἱ εὐχαί του θέσωσι τέρμα εἰς αὐτούς.»

Ἡ Γερτρούδη ἐμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ ὅταν, ὁ ἰσόζυγός της εἰσῆλθεν ἑορτάσιμα ἐνδεδυμένος καὶ ἠρώτησε περὶ τῶν ξένων του συμπαθῶς, πῶς ἔχουσιν. Ἡ δὲ Θεοδώρα ἐπανέλαβε τὰς εὐχαριστίας της πρὸς τὴν ἔντιμον οἰκογένειαν δι' ὅλα ὅσα ἀγαθὰ τῇ ἐπεδαψίλευεν.

— Δὲν πρέπει, εἶπεν ὁ Λουϊθόλδος διακόπτων τὴν Κόμησσαν ν' ἀπευθύνῃ εἰς ἐμὲ τὰς εὐγνωμοσύνας σου, ἀλλ' εἰς τὸν Ὕψιστον· διότι διὰ βοηθείας του ἀπέκτησα ὅ,τι ἔχω καὶ ὅ,τι δύναμαι νὰ σοὶ προσφέρω. Ἀλλὰ σήμερον τοὐλάχιστον δὲν θὰ φύγῃς. Βλέπεις τὴν ἑορτάσιμον ταύτην ἐνδυμασίαν μου; σήμερον θέλομεν ἑορτάσει τὴν ἐπάνοδον τῶν βοῶν, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ παρουσία σου θέλει εἶσθαι εὐάρεστος εἰς ὅλους τοὺς ποιμένας μας, οἵτινες θ' ἀκούσωσι μεθ' ἡδονῆς τὸ ὄργανον καὶ τὴν φωνή σου. Πέπεισμαι δὲ ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀπαξιώσῃς τῆς εὐχαριστήσεως ταύτης, διότι ἡ Ῥόζα μοὶ εἶπεν, ὅτι μ' ὅλην τὴν θλίψιν σου, εἶχες συγκατανεύσει νὰ ψάλῃς εἰς αὐτὴν μόνην, ὅταν εὐτυχῶς σὲ ἀπήντησεν.

Ἡ Θεοδώρα ὑπεσχέθη ὅτι θὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν ἑορτήν· «ἀλλὰ, προσέθεσε, θὰ μὲ συγχωρήσητε, ἐὰν, ἐν τῷ μέσῳ μάλιστα διασκεδάσεων, ὡς πρέπει νὰ προεδρεύῃ ἡ χαρά, ν' ἀκούσητε θλιβερὰ μόνον ἄσματα· διότι μοὶ εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποσπάσω ἀπὸ τὸ ὄργανόν μου οὐδένα ἦχον χαρμόσυνον, ἀπ' ἐκείνης τῆς ὀλεθρίας νυκτὸς, καθ' ἣν ὁ οὐρανός. . . .».

Δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ· ἀλλὰ λυγμοὶ ἔπνιγον τὴν φωνήν της, καὶ ὁ Λουϊθόλδος, ὅστις τὴν ἐθεώρει μὲ συμπάθειαν πάντοτε αὔξουσαν, ἐσκέφθη ἔτι μᾶλλον τότε ὅ,τι τὴν προτεραίαν εἶχεν ὑποπτευθῇ, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἄγνωστος ἐκεῖ ἢ ἦτο μεγάλη τις κυρία, ἣν τὸ ἄστατον τῆς τύχης ἔφερεν εἰς τοιαύτην δυστυχῆ κατάστασιν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπέμβῃ ἐπὶ μᾶλλον, σεβόμενος τὸ μυστήριον τῆς θλίψεως.—Καλῶς, Κυρία, εἶπεν, ἀφοῦ δὲν ἠμπορεῖτε νὰ μᾶς ψάλητε εὔθυμα, ψάλητέ μας εὐσεβῆ τινα ἄσματα, καὶ οἱ χωρικοί μας οὐδὲν θὰ ζημιωθῶσι· θὰ κερδίσωσιν ἀπ' ἐναντίας, ἐπειδὴ θὰ τοῖς ἀναμνήσετε διὰ τῶν ἀσμάτων σας τὸν Δημιουργὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν, ὅτα ἐδέχθησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους.

Μετὰ τὸ πρόγευμα, ἡ Θεοδώρα παρουσιάσθη εἰς τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες πανταχόθεν συνέτρεχον διὰ τὴν ἑορτὴν, ἐστολισμένοι μὲ ταινίας καὶ ἐστεμμένοι μὲ ἄνθη. Ἐκπλαγέντες δ' εἰς τὴν θέαν τῆς κομήσης, ἠρώτων ἀλλήλους, πόθεν ἦλθεν ἡ ἄγνωστος, ἧς ἡ ἐνδυμασία τοῖς ἐφαίνετο τόσον παράδοξος. Ἀλλὰ μὴ τολμῶντες ν' ἀπευθύνωσι τὴν ἀπορίαν των ταύτην πρὸς τὸν Λουϊθόλδον, ἐζήταζον τὴν Ῥόζαν, μὴ δυναμένην ὅμως οὐδ' αὐτὴν νὰ τοῖς δώσῃ ἀποχρώσας πληροφορίας.

Οἱ γλυκεῖς τρόποι τῆς Θεοδώρας, καὶ ἡ ἐφ' ὅλων τῶν χαρακτήρων της ἐζωγραφισμένη μελαγχολία ἐγοήτευον τοὺς χωρικούς. Ὅτε δ' ἐκάθησαν εἰς τὰς τραπέζας, αἵτινες περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Λουϊθόλδου ἐκαλύπτοντο ἀπὸ παντοῖα τῆς ὥρας ἐκείνης τραγήματα, ἡ Θεοδώρα περιεφέρετο ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ὡς ἄλλοτε ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑποτελῶν της εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Πύργου. Πλὴν πόσον αἱ συγκινήσεις αὐτῆς ἦσαν διάφοροι κατὰ τὰς δύο ταύτας ἐποχάς! Ἐν ᾧ δὲ κατὰ προτίμησιν συνδιελέγετο μετὰ τῶν μᾶλλον προβεβηκότων τὴν ἡλικίαν, ὁ Ὄθων ἔτρεχεν ἐπὶ τῆς χλόης μετὰ τῆς Ῥόζας καὶ τῶν ἄλλων παιδίων τῶν περιχώρων, καθὼς ἄλλοτε ὑπὸ τὰ δένδρα, τὰ σκιάζοντα τὴν περιοχὴν τοῦ Βαλδοβέργου.

Οὐδὲν ἐλείπετο πλέον εἰμὴ ὁ πάτερ-Μακάριος καὶ ὁ Λουϊπόλδος ἀνησύχει ἤδη, διότι δὲν τὸν ἔβλεπεν, ὅταν αἴφνης χαροποιὸς φωνὴ, «ἰδοὺ, ἰδοὺ ἔρχεται!» μυριάκις ἐπανελήφθη ἀφ' ὅλων τῶν τραπεζῶν, καὶ ἅπαντες ἠγέρθησαν εἰς προϋπάντησίν του. Ὁ δὲ Λουϊθόλδος προϋχώρησε πρῶτος, καὶ μετ' αὐτὸν ἤρχοντο-

ἡ γυνὴ καὶ ἡ θυγάτηρ του κρατοῦσαι διὰ χειρὸς τὸν Ὄθωνα.

Ὅταν δ' ἔφθασαν εἰς τὸ πέρας τοῦ λειμῶνος, ὃν ἡ λίμνη διέβρεχεν, ἀπήντησαν τὸν μοναχὸν, καὶ κραυγαὶ χαρᾶς ἀντήχησαν ἐν ὅλῃ τ ζκοιλάδι. Ὁ Μακάριος ἦτο γέρων σεβάσμιος, τὸ ἐξωτερικὸν χαριέστατον ἔχων, ἡ δὲ γλυκεῖα αὐτοῦ μελαγχολία, διαδιδομένη ἐφ' ὅλης τῆς φυσιογνωμίας του καὶ μαρτυροῦσα ὅτι μεγάλας ὑπέστη θλίψεις, ηὔξανε τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἔμφασιν τῆς ἁγιότητος, ἣν ἀπέπνεον οἱ λαμπροὶ ὀφθαλμοί του. Τὸ μέτωπόν του ἦν φαλακρὸν, μακρὰ δὲ καὶ πολιὰ γενειὰς κατέβαινε μέχρι τῆς ὀσφύος του, καὶ ἐπενδύτης ἐκ χονδροῦ μαλλίνου ὑφάσματος ἐκάλυπτε τὸ σῶμά του. Φθὰς οὗτος πλησίον, ἐχαιρέτησε τὴν οἰκογένειαν τοῦ Λουϊθόλδου καὶ τὴν συνοδίαν του μετ' ἐγκαρδιωτάτης ἀγάπης, καὶ προτείνας τὴν χεῖρα ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Λουϊθόλδον. «Ὁ Κύριος νὰ εὐλογήσῃ, εἶπε, τὴν καλὴν ταύτην ἡμέραν, ἥτις πρέπει νὰ μᾶς ἀναμνήσῃ πᾶν ὅ,τι ἐλάβομεν παρὰ τῆς ἀγαθότητός του, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος! Ἂς εὐφρανθῶμεν διὰ τοῦτο, ὡς αὐτὸς εἶπε, καὶ ἡ χαρὰ ἡμῶν θέλει εἶσθαι ὑπερτάτη ἔνδειξις τῆς εὐγνωμοσύνης μας.» Ὁ Λουϊθόλδος τῷ ἐπαρουσίασεν ἀκολούθως τὴν Θεοδώραν καὶ τὸν Ὄθωνα, καὶ ὁ μοναχὸς ηὐλόγησε τὸ παιδίον οὗ τινος ἐαφίνετο παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς τοὺς χαρακτῆρας, ὡς ἐὰν ἀνεκάλουν εἰς αὐτὸν παλαιὰς ἀναμνήσεις. Ὅταν δ' ἡ συνοδία πᾶσα προὐχώρησεν, ὁ Λουϊθόλδος, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Κομήσης, ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸν Μακάριον τίνι τρόπῳ ἀπήντησε τὴν ἄγνωστον ἐκείνην, καὶ ποίας αὕτη τῷ ἐνέπνευσεν ἐντυπώσεις.

Ἐκάθησε δ' ὁ Μακάριος εἰς τὴν τράπεζαν μεταξὺ τοῦ Λουϊθόλδου καὶ τῆς Θεοδώρας καὶ ἡ κόμησσα τῷ διηγήθη μέρος τῶν δυστυχιῶν της, χωρὶς ἐντοσούτῳ οὐδένα νὰ ὀνομάσῃ, ὁ δὲ μοναχὸς δὲν ἔπαυσε ν' ἀναζωπυρῇ τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν της πρὸς τὸν πέμποντα τὰς συμφορὰς εἰς τὰ τέκνα του, μόνον ὅπως δοκιμάσῃ τὴν ἀρετήν των, καὶ οὐχὶ ἵνα ἐγκαταλείψῃ αὐτὰ διὰ παντός.

Ἐν ᾧ δ' ὡμίλει οὕτω μετὰ τῆς Θεοδώρας, ἐλθόντες οἱ νέοι, ἐσχημάτισαν χορὸν ἐπὶ τῆς πρασίνης χλόης. Καὶ ὅταν καὶ αὐτοὶ ἐτελείωσαν, ἡ Γερτρύδη ἐπλησίασε τὴν κόμησαν καὶ τῇ ἐπενδύσασε μὲ τὸν ἐρασμιώτερον τρόπον, τὴν δοθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς ὑπόσχεσιν νὰ ψάλῃ εὐσεβές τι ᾆσμα. Ἡ δὲ Θεοδώρα ἔλαβε τότε τὴν κιθάραν της. Ἡν ἡ Ρόζα εἶχεν ἀπὸ πρωΐας κρεμάσει εἰς κλάδον φιλύρας, καὶ ἀφοῦ ὁ Λουϊθόλδος διέταξε διὰ τῆς χειρὸς νὰ σιωπήσωσιν οἱ αὐλοὶ καὶ τὰ κέρατα ἤρχισεν οὕτη θλιβερὸν ὕμνον, ἀντικείμενον ἔχοντα τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, οὐδέποτε ἐγκαταλείποντος τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν.

Πάντων τὰ θλέμματα προσηλώθησαν ἐπὶ τῆς Θεοδώρας, ἧς οἱ ἐνδάκρυοι ὀφθαλμοὶ, ὑψούμενοι πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἐμαρτύρουν σιωπηλῶς τὴν ἐνδόμυχον συγκίνησιν μεθ' ἧς ἐκάλει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα. Ὁ μοναχὸς ἐφαίνετο ἐσωτερικῶς συγκινούμενος, καὶ ὅταν ἡ Θεοδώρα ἐτελείωσε τὴν τελευταίαν στροφὴν, συνεχάρη αὐτὴν διὰ τὰ εὐσεβῆ της αἰσθήματα. Ὅταν δ' ἑπομένως ἔμαθε πόσον ἀτυχὴς ἦτον ἡ δύστηνος ὁδοιπόρος ἀγνοοῦσα ἐὰν ὑπάρχῃ ἄσυλον δι' αὐτὴν ἐπὶ γῆς, συνεκινήθη ζωηρῶς, καὶ σιωπήσας ἔπεσεν εἰς βαθεῖς λογισμούς.

Μετ' ὀλίγον δ' ὁ σεβάσμιος ἐρημίτης συνήθροισε περὶ αὐτὸν τὸν Λουϊθόλδον καὶ τοὺς προὔχοντας τοῦ χωρίου, ἀνεκάλεσεν αὐτοῖς ὅλας τὰς εὐεργεσίας ὅσας ὁ Θεὸς ηὐδόκησε νὰ τοῖς δαψιλεύσῃ, καὶ τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ δειχθῶσιν εἰς αὐτὸν εὐγνώμονες, ἐλεημόνως ἀσκοῦντες καὶ οὗτοι εὐεργεσίας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς. Τοῖς παρέστησε δι' οἰκτρῶν χρωμάτων τὴν δύστηνον τῆς Θεοδώρας μοῖραν, καὶ τοῖς ἐπρότεινε νὰ ἑνώσωσι τὰς προσπαθείας των ἵνα τῇ οἰκοδομήσωσι μίαν καλύβην, ἐν ᾗ νὰ καταρύγῃ, καὶ νὰ δύναται ἐργαζομένη νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὴν ὕπαρξιν ἑαυτῆς καὶ τοῦ τέκνου της. Ἡ δὲ πρότασις ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὴ, καὶ ἕκαστος ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ τὴν συνδρομὴν τῶν χειρῶν του, τινὲς δὲ καὶ τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν πρὸς ἀνέγερσιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος οἰκοδομῆς.

Καὶ τότε ὁ πάτερ-Μακάριος συγχαρεὶς αὐτοὺς διὰ τὰ γενναῖα των αἰσθήματα, ὑπῆγε ν' ἀναγγείλῃ τὸ χαροποιὸν τοῦτο νέον εἰς τὴν κόμησσαν. Ἐν ᾧ δ' αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες τῶν κατοίκων περιεστοίχισαν αὐτὴν, ἵνα τὴν ἀσπασθῶσιν ὡς νέαν κάτοικον τοῦ χωρίου, καὶ τὰ παιδία συνήχθησαν περὶ τὸν Ὄθωνα ἵνα γνωρισθῶσι μετ' αὐτοῦ, οἱ ἄνδρες ἐσκέπτοντο μετὰ τοῦ Λουϊθόλδου περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς νέας καλύβης, καὶ κατεμέτρουν τὸ γήπεδον.

Ἡ Θεοδώρα ἠπόρει δι' ἅπαντα ταῦτα, διότι ποτὲ δὲν ἐφαντάζετο τοσαύτην γενναιότητα, οὐδ' ἠδύνατο νὰ εὕρῃ λόγους ἱκανοὺς νὰ ἐκφράσωσι τὴν εὐγνωμοσύνην της, πρὸς ὅλους ἐν γένει, πρὸ πάντων δ' εἰς τὸν πάτερ-Μακάριον καὶ πρὸς τὴν ἔντιμον οἰκογένειαν, τὴν πρῶτον αὐτὴν ὑποδεχθεῖσαν. «Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ, εἶπεν, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶναι ἀδύνατον νὰ κάμω τοῦτο, καὶ δὲν δύναμαι εἰμὴ νὰ εὔχομαι δι' ὑμᾶς.» καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων περιῆλθε μετὰ τοῦ Ὄθωνος τὴν ὁμήγυριν, δίδουσα φιλικῶς εἰς τοὺς παρεστηκότας τὴν χεῖρα, καὶ ἐπαναλαμβάνουσα ἀκαταπαύστως τὰς αὐτὰς εὐχάς.

Τὸ δ' ἑσπέρας, ὅταν ἡ ἑορτὴ ἐτελείωσεν, ἡ Θεοδώρα εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλύβην τοῦ Λουϊθόλδου, ἐν ᾗ ὤφειλε νὰ διαμείνῃ ἕως οὗ τελειώσῃ ἡ δι' αὐτὴν προσδιορισθεῖσα, καὶ ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἐχωρίσθησαν, ὁμολογοῦντες, ὅτι οὐδέποτε ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐγένετο ὡραιοτέρα καὶ εὐαρεστοτέρα, διότι ταύτην τὴν φορὰν καθωσίωσαν αὐτὴν διὰ πράξεως, ἥτις ἤλπιζον ὅτι θὰ εὐαρεστήσῃ τῷ Θεῷ.

Ἐν ᾧ δ' εἰργάζοντο μὲ μεγάλην σπουδὴν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου της οἰκήματος, ἡ Θεοδώρα προσεπάθει νὰ γίνῃ ὠφέλιμος εἰς τὸ τοῦ Λουϊθόλδου, βοηθοῦσα τὴν Γερτρύδην εἰς τὰ καθημερινά της ἔργα. Πρὶν δ' ὁ χειμὼν ἐπαναφέρῃ τὰ ψύχη του, ἡ Θεοδώρα μετῴκησεν εἰς τὴν καλύβην αὐτῆς, καὶ ὑπῆρξε δευτέρα ἑορτὴ διὰ τὸ χωρίον, ὅταν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες, πάντες μικροὶ μετὰ μεγάλων ἔσπευσαν νὰ συνοδεύσωσιν ἐκεῖ τὴν Θεοδώραν,

καὶ νὰ τῇ φέρωσι ποικίλα δῶρα. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Λουϊθόλδος τῇ ἐδωρήσατο ἰδιόχειρα τινὰ ἐπίπλα πρὸς κόσμον τῆς καλύβης· ἡ δὲ Γερτρύδη τῇ ἐπρομήθευσε πράγματα χρήσιμα πρὸς σκευασίαν τραπέζης καὶ ἡ Ρόζα τῆς προσέφερε ποσότητα πανικοῦ.

Ὅλαι δ' αὗται αἱ παρασκευαὶ ἐγένοντο ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Θεοδώρας, καὶ ἂς φαντασθῇ ἕκαστος μετὰ πόσης εὐαρέστου ἐκπλήξεως ἔλαβε τὴν κυριότητα τοῦ οἰκήματός της, ἐν ᾧ τὴν ἐγκαθίδρυσεν ὁ πάτερ-Μακάριος, νομίζων ὅτι ἁμαρτανει, ἐὰν δὲν εὑρίσκεται πανταχοῦ ὅπου ἀγαθή τις ἐπράττετο πρᾶξις.

Αἱ ἡμέραι τοῦ φθινοπώρου παρήρχοντο ταχέως, καὶ ὁ χειμὼν ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῶν Ἄλπεων κατέβαινεν εἰς τὰς κοιλάδας. Ἡ δὲ χιὼν ἐκάλυψε τοὺς πρῴην χλοάζοντας λειμῶνας, διὰ τῆς λευκῆς σινδόνος της, καὶ τοσοῦτον ἐφράχθησαν ὑπ' αὐτῆς αἱ ὁδοὶ, ὥστε πᾶσα σχεδὸν συγκοινωνία μεταξὺ τῶν ἀπομεμακρυσμένων τοῦ χωρίου οἰκιῶν διεκόπη.

Ἦτο λοιπὸν καὶ ὁ Πάτερ-Μακάριος ἠναγκασμένος νὰ διακόψῃ τὰς πρὸς τὴν Θεοδώραν ἐπισκέψεις του, καὶ ἡ Θεοδώρα εἰς τὸ ἑξῆς ἐξήρχετο μόνον ἡ ἵνα προσευχηθῇ εἰς τὸ κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου ἐκκλησίδιον, ἢ ἵνα ἴδῃ τὰς ἀγαθὰς φίλας της τῆς οἰκογενείας τοῦ Λουϊθόλδου. Ἀφοῦ δ' ἐτοποθέτησεν ἐντὸς τῆς καλύβης τὰ διάφορα πράγματά της, κατεγίνετο εἰς ποικίλα διὰ τῆς βελόνης ἐργόχειρα, ἃ ἤλπιζε νὰ πωλήσῃ τὸ ἔαρ ἵνα ἐπαρκέσῃ ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὰς ἀνάγκας της.

Ἀλλ' αἱ μᾶλλον εὐχάριστοι δι' αὐτὴν ὧραι ἦσαν ὅσαι ἐθυσίαζεν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ της, ὃν ἤθελε νὰ καταστήσῃ ἄνθρωπον ἐντελῆ. Πρὸ πάντων ὅμως, μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν της δὲν ἄφινε νὰ παρέλθῃ στιγμὴ, καθ' ἣν νὰ μὴ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἀρετῆς. Τὸ δ' ἑσπέρας τῷ ἔδιδε μαθήματα μουσικῆς, καὶ τὸ παιδίον τὰ ἐμάνθανε τοσοῦτον προθύμως, ὥστε πρὶν τοῦ ἔαρος ἤξευρεν ἤδη νὰ παίζῃ τὴν κιθάραν καὶ ηὐχαρίστει, παίζων, τὸν Λουϊθόλδον καὶ τὴν οἰκογένειάν του.

Ὁ Λουϊθόλδος ἀφ' ἑτέρου ἔμαθε τὸν Ὄθωνα νὰ πλέκῃ κλωβία καὶ καλάθια ἐκ λύγου, ἅτινα ἠδύνατο τὸ παιδίον νὰ πωλήσῃ τὸ ἔαρ, καὶ ἐπειδὴ ὀρνιθοθῆραί τινες ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Ὄθωνα νὰ τῷ φέρωσιν ἱερακιδεῖς καὶ νὰ τὸν διδάξωσι πῶς τοὺς μεταχειρίζονται εἰς τὸ κυνήγιον, ἔκρυψε κλωβία τινὰ, ἃ εἶχε κατασκευάσει μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας.

Ἐντοσούτῳ δ' ἡ χιὼν ἀνέλυεν ἀνεπαισθήτως, καὶ μετ' ὀλίγον τὸ ἠράνθεμον ἤγγειλε τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος· εὐθὺς δ' ἅμα αἱ ὁδοὶ ἐγένοντο βαταὶ, ἡ Θεοδώρα ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακαρίου, ὅστις, ἀνυπόμονος νὰ μάθῃ τὰ κατ' αὐτὴν, ἦλθε μετὰ νέου τινος ὀνόματι Κλαυδίου, ὃν ἰδίως ἠγάπα. Ὁ Κλαύδιος οὗτος διεπέρα διὰ τῆς λέμβου του τοὺς προσκυνητὰς, τοὺς ἐρχομένους νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸ σπήλαιον τοῦ Κυρίου του, καὶ αὐτὸς μόνος, ἔλεγον, ἐγνώριζε τὴν ἱστορίαν τοῦ Μοναχοῦ.

Ἀφοῦ δ' ἡ χιὼν ἐντελῶς διελύθη, ἡ μὲν Θεοδώρα ἤρχισε ν' ἀσχολῆται εἰς τὸν μικρὸν κῆπόν της, ἡ δὲ Γερτρύδη καὶ ἡ Ῥόζα δὲν ἔπαυον νὰ τὴν βοηθῶσιν.

Ὁ δ' Ὄθων ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Λουϊθόλδου νέον εἰς τῆς οἰκίας του, ἵνα τὸν συνοδεύῃ εἰς τὰ γειτνιάζοντα χωρία, διὰ νὰ πωλήσῃ τὰ μικρὰ καλάθια ὅσα ἔπλεκε καὶ τὰ ἐργόχειρα τῆς μητρός του. Οἱ συμπαθητικοὶ δὲ καὶ ἀφελεῖς τρόποι του τῷ ἐπρομήθευσε πάντοτε ἀγοραστὰς, καὶ ποτὲ δὲν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν χωρὶς ὅλα νὰ τὰ πωλήσῃ. Μετὰ πόσης εὐχαριστήσεως ἔθετεν εἰς τῆς μητρός του τὰς χεῖρας τῆς πωλήσεώς του τὸ πρωΐον, καὶ μετὰ πόσης χαρᾶς καὶ ἐκστάσεως ὑπεδέχετο παρὰ τῆς κομήσης, ὅταν μετὰ βραχείαν ἀπουσίαν ἤρχετο νὰ ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας της!

Μίαν ἡμέραν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μὲ τὰς χεῖρας κενὰς, χωρὶς ὅμως νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ μικρόν του φορτίον· ἀλλ' ἀντὶ νὰ φοβηθῇ τοὺς ἐλέγχους τῆς μητρός του ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν μὲ περισσοτέραν ταχύτητα, καὶ τῇ διηγήθη μὲ πρόσωπον ἀκτινοβολοῦν ἀπὸ χαρὰν ὅτι ἀπαντήσας καθ' ὁδὸν δυστυχῆ ἡμιθανῆ ἀπὸ πεῖναν, ἐνόμισε πρέπον νὰ τῷ δώσῃ πᾶν ὅ,τι ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ. «Καλῶς ἔπραξας, τέκνον μου, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα, καὶ βλέπω μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι ὠφελήθης ἀπὸ τὰ μαθήματά μου. Τὸ ἀργύριον τοῦτο τὸ ἐδάνεισας εἰς τὸν Κύριον, καὶ θὰ σοὶ τὸ ἀποδώσει ἑκατονταπλάσιον.»

Ἐντοσούτῳ αἱ ἑβδομάδες καὶ οἱ μῆνες παρήρχοντο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡ Θεοδώρα ᾐσθάνετο πλειοτέραν εὐχαρίστησιν πρὸς τὸν ταπεινὸν καὶ μονήρη βίον. Μετ' ὀλίγον δ' ὁ Ὄθων ἐκρίθη ἄξιος νὰ γένῃ κοινωνὸς τῶν ἀχράντων μυστηρίων (α)· ἡ δὲ Θεοδώρα καὶ ὁ Μακάριος ἤνωσαν τὰς προσπαθείας των ἵνα διαθέσωσι τὸ παιδίον εἰς τὴν ἐπίσημον ταύτην πρᾶξιν. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Ὄθων συναναστρεφόμενος μετὰ τῶν ἀλλων τῆς κοιλάδος παιδίων, τοῖς ἔδιδε τὸ καλὸν παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ νοημοσύνης. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔλαβε τὴν θείαν μεταλῆψιν ἐφάνη ὅτι ἤρξατο νέαν ὕπαρξιν.

ΚΕΦ. ΣΤ.'

Ὁ Αἰχμάλωτος.

Ἐντοσούτῳ ὁ Κόμης τοῦ Βαλδοβέργου ἐβασανίζετο εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, εἰς ἣν τὸν εἶχε ῥίψει ὁ Διέτριχος. Ἡ φυλακὴ δ' αὕτη ἦτο ἐκτισμένη εἰς τὸν ἀπότομον βράχον, ἐφ' οὗ ὁ Πύργος ἐκάθητο, εἰς δὲ τοῦ βράχου τοὺς πρόποδας ἐῤῥέεν ὁ Ῥῆνος, πολὺ ταπεινώτερον τῆς σκυθρωπῆς τοῦ ἱππότου διαμονῆς.

Ὅλοι δ' οἱ τοῖχοι τῆς φυλακῆς ταύτης ἦσαν ἐν τῷ λίθῳ ἐντετμημένοι καὶ ὑγρότατοι, διότι δὲν εἰσήρχετο εἰς τὸ τεχνητὸν τοῦτο ἄντρον εἰμὴ ὅσον φῶς ἤρκει, ὅπως δείξῃ εἰς τὸν αἰχμάλωτον ὅλον τὸ φρικῶδες τῆς κατοικίας του. Τὸ δ' ὀλίγον τοῦτο φῶς

(α) Διότι παρὰ καθολικοῖς ἡ πρώτη κοινωνία δίδεται εἰς τοὺς ἐφήβους μόνον καὶ οὐχὶ εἰς τὰ παιδία ὡς παρ' ἡμῖν.

ἤρχετο ἀπὸ θυρίδα, ἢ μᾶλλον ἀπὸ στενὸν φεγγίτην περιπεφραγμένον διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων. Πρὸς μίαν δὲ τῶν γωνιῶν ἔκειτο θρονίον καὶ τράπεζα λιθίνη, ἐφ' ἧς εἰς ὡρισμένας ὥρας, ὁ δεσμοφύλαξ κατέθετεν ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος ἔκειτο πενιχρὰ κλίνη συνισταμένη ἀπό τινα σανίδια καὶ ἓν ἀχύρινον στρῶμα.

Ὁ δ' Ἐρρῖκος, ἄλλοτε εἷς τῶν λαμπροτέρων ἱππότων τῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν ἦτο πλέον εἰμὴ κινούμενος σκελετός· αἱ παρειαί του ἦσαν ὠχραὶ καὶ κοῖλαι, οἱ ὀφθαλμοί του εἶχον καταντήσει ἐρυθροὶ ἀπὸ τὰ συνεχῆ δάκρυα καὶ τὸ ἀνάστημά του ἐκάμφθη ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δυστυχίας.—Ἀ! ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν συνεχῶς, ἤθελον ὑπομείνει τὸ μακρὸν τοῦτο μαρτύριον, ἐὰν ἤξευρον ὅτι ἡ σύζυγός μου καὶ ὁ υἱός μου εἶσιν ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ἡ φυλακὴ αὕτη ἤθελε μοὶ εἶσθαι εὐάρεστος, ἐὰν ἤμην βέβαιος ὅτι αὐτοὶ κἀν δὲν συμμερίζονται τὴν αἰχμαλωσίαν μου· ἀλλά, φεῦ! ἴσως εἰς τὰ αὐτὰ τείχη, ὅπου ἐγὼ εἰμὶ κεκλεισμένος, βασανίζονται ἐπίσης κ' ἐκεῖνοι, οἱ προσφιλές μοι, καὶ ἀγνοοῦσι τὴν τύχην μου! Θεέ μου! Θεὲ ἀγαθὲ καὶ εὔσπλαχνε! Ἰδὲ τὰ δάκρυά μου καὶ ἄκουσον τοὺς ὀδυρμούς μου! πρηνὴς κατὰ γῆς δέομαι ἐνώπιόν σου, καὶ ἀρίεμαι εἰς τὴν ἄπειρον ἀγαθοτητά σου, εἰς τὴν ἄκραν παντοδυναμίαν σου καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ τῶν ἐπαγγελιῶν σου ἐκπλήρωσιν. Δὲν μεμψιμοιρῶ διὰ τὴν τύχην μου, καὶ δὲν γογγύζω ποσῶς κατὰ τῶν βουλῶν τῆς προνοίας σου· συγχώρησον ὅμως ἀτυχῆ συζύγον καὶ πατέρα νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν θείαν σου βοήθειαν διὰ τὴν οἰκογένειάν του, ἥτις -ῷ εἶνε τοσοῦτον προσφιλὴς, καὶ ἥτις, ὡς ἐγὼ, ἐλπίζει εἰς Σέ.»

Οὕτως ἐδέετο ὥρας ὁλοκλήρους ὁ Κόμης, γονυπετὴς καὶ ἔχων τὰς χεῖρας ὑψωμένας πρὸς οὐρανὸν, καθότι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν δέησις, ἦτον ἡ μόνη παρηγορία του. Συχνάκις διενοεῖτο ὅτι ἡ σύζυγος καὶ τὸ τέκνον του λελυμένα τῶν δεσμῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἀπελάμβανον ἤδη εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς τὴν μακαριότητα τῶν ἐκλεκτῶν, καὶ ἐπεθύμει τὸν θάνατον ἵνα συνενωθῇ μετ' αὐτῶν. Συνεχέστερον ὅμως παρίσταντο εἰς τὴν φαντασίαν του ζῶντες, καὶ ἡ ἐλπὶς τοῦ νὰ ἐπανίδῃ αὐτοὺς τῷ καθίστα τὰς ἡμέρας ἦτον μακρὰς καὶ τὰς νύκτας ἦττον θλιβερά.

Ὅταν δ' ἐνόμιζεν ὅτι ὁ δεσμοφύλαξ δὲν ἤθελε τὸν δι ακόψει, εὗρεν ἐκ τοῦ κόλπου του τὸ κεντημα, ὅπερ ἡ Θεοδώρα τὸν εἶχε προσφέρει τὴν ἑσπέραν τῆς τελευταίας ἡμέρας καθ' ἣν ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὸ Βαλδοβέργον, καὶ ὅπερ, ὡς ἀλλαγοῦ ἀνεφέραμεν, παρίστα τὸ φρούριον καὶ τὰς περὶξ αὐτοῦ γαίας. Ἡ χωρογραφία αὕτη διήγειρεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ γλυκυτάτας ἅμα καὶ θλιβερωτάτας ἀναμνήσεις, καὶ τὴν κεφαλὴν ἔχων ἐπὶ τοῦ καθύγρου τοίχου ἄρχισε νὰ ῥέωσιν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του θερμὰ δάκρυα. Ἡ δὲ θέα πτηνοῦ τινος ἱπταμένου διὰ τῆς θυρίδος τῆς συλακῆς του, ἢ πλοίου πλέοντος ἐπὶ τοῦ Ῥήνου, οὗ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἑλικοειδὲς ῥεῦμα, τῷ ἀνεπόλευ τὴν γλυκεῖαν ἐλευθερίαν, ἣν ἀπελάμβανεν ἄλλοτε, καὶ ἐπλήρουν τὴν καρδίαν του θλίψεως, εἰς ἣν ἀντεῖχε διὰ μόνης τῆς πρὸς τὴν Θείαν θέλησιν ἐντελοῦς ὑποκλίσεως.

Φυλάττων δὲ πάντοτε ἀκριβῶς τὰ εὐσεβῆ παραγγέλματα καὶ μαθήματα, ἅτινα ἤκουσε παρὰ τῆς μητρός του, καὶ, ἐν μέσῳ τῶν ἡδονῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, ἐγίνωσκε νὰ διατηρῇ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀμιγῆ παντὸς ἐλαττώματος· ἡ δ' ἀκλόνητος αὐτοῦ εὐσέβεια τὸν καθίστα τοιοῦτον, ὥστε νὰ διακρίνηται μεταξὺ ὅλων τῶν ἱππότῶν τῆς αὐλῆς καὶ νὰ παρίσταται αὐτοῖς ὡς πρωτότυπον ἀρετῆς· καὶ ἡ σύζυγός του δ' ὁμοίως ἐρημίζετο ὡς μία τῶν τελειοτάτων γυναικῶν τῆς ἐποχῆς της. Ὅτε δὲ στερηθεὶς τῆς ἐλευθερίας του ὡμοίασε τὸν εἰς τὴν φυλακὴν, κατὰ τὴν Γραφὴν, καταβάντα Ἰωσὴφ, ἐλησμόνησε πάραυτα ὅσας ἄλλοτε διῆγεν ἐν τῷ κόσμῳ εὐδαίμονας ἡμέρας, καὶ τὰς στερήσεις εἰς ἃς καταδικάσθη ἤδη καὶ διενοεῖτο μόνον περὶ τῆς θείας Προνοίας, καὶ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Καὶ ὅτε πάλιν ἡ ἀνάμνησις τῆς οἰκογενείας του ἐβύθιζε τὴν ψυχήν του εἰς μελαγχολίαν καὶ θλῖψιν, γονυπετῶν ἐδέετο μετὰ θερμότητος καὶ τότε ἠσθάνετο ἐνδυμυχόν τινα ἀνακούφισιν.

Μετὰ διετῆ δὲ βάσανον, ὁ Θεὸς, ἰδὼν τὸ εὐσεβὲς αὐτοῦ πλάσμα δεχόμενον μετ' ἐντελοῦς ὑποκλίσεως τὰς θλίψεις, καὶ τὰς στερήσεις, καθὼς ἄλλοτε ἐδέχετο τὰ εὐεργετήματα μετ' εὐσεβοῦς εὐγνωμοσύνης, ηὐδόκησε νὰ καταστήσῃ τὴν αἰχμαλωσίαν του ἦττον δυσφόρητον. Πρὸ πολλοῦ ἤδη ἡ Ματίλδη καὶ ἡ Ἀγνὴ ἤθελον ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς ἱππότου τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Διετρίχου, ἐὰν ἡ σκληρὰ ψυχὴ τοῦ τελευταίου τούτου ἠδύνατο νὰ πραϋνθῇ· ἀλλὰ φοβούμεναι μᾶλλον καὶ δικαίως μήπως, ἀντὶ νὰ ἀνακούφισωσι τὸν ἀτυχῆ αἰχμάλωτον ἐπιβαρύνωσι τὸν ζυγόν του, ἀπεφάσισαν νὰ περιμείνωσι προσφορωτέραν περίστασιν. Ἡμέραν λοιπὸν τινὰ καθ' ἣν ὁ Διετρίχος ἦτον ἀπών, ἡ Ματίλδη ἐκάλεσε τὸν δεσμοφύλακα καὶ τῷ λέγει, «ἠξεύρω, ὅτι, ἂν καὶ ὑπείκων εἰς Κύριον σκληρὸν καὶ αὐστηρὸν, δὲν ἔχεις ὅμως ψυχὴν ἀναίσθητον εἰς τὴν δυστυχίαν, καὶ σὲ μακαρίζω διὰ τοῦτο. Ἀλλ' ἐπιθυμῶ, σήμερον μάλιστα νὰ μοὶ δώσῃς καὶ δεῖγμα τῆς ἀγαθότητός σου, καὶ ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, σοὶ ὑπόσχομαι ἀμοιβὴν ἀνάλογον τῆς ὑπηρεσίας, ἣν παρὰ σοῦ περιμένω· πληροφορηθεῖσα ὅτι οὐδεὶς ἄλλος πλὴν σοῦ βλέπει τὸν Κόμητα Βαλδοβέργην, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ εἶνε ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν σου, ἤθελον νὰ ἀπευθύνω πρὸς αὐτὸν παρηγορητικάς τινας λέξεις, καὶ ἔχω ἀνάγκην νὰ μὲ ὁδηγήσῃς ἐν τῇ φυλακῇ του.

— Κυρία μου! . . . . ἀπεκρίθη ὁ Βερχτόλδος, εἰς ὃν ἡ πρότασις αὕτη ἐπροξένησε τρόμον.

— Σὲ ἐννοῶ, ἐπανέλαβεν ἡ Ματίλδη, διακόπτουσα αὐτὸν φοβεῖσαι τὸν Κύριόν σου· καλῶς· ἀλλ' ἐὰν ποτὲ μάθῃ ὅτι σὺ ὀνομάζεις ἀπιστίαν, ἐγὼ ἀναδέχομαι τὴν εὐθύνην.

— Ἐπειδὴ τὸ θέλετε Κυρία μου, ἀκολουθήσατέ μοι.»

Ὁ Βερχτόλδος ὡδήγησε λοιπὸν τὰς δύο κυρίας διὰ διαδρόμων, οὓς ποτὲ δὲν εἶχον τολμήσει νὰ διέλθωσι πρίν, καὶ, στὰς ἐμπρὸς θύρας ταπεινῆς καὶ στιβαρᾶς ἠνέῳξεν αὐτὴν μετὰ προφυλάξεως τοιαύτης

ὡς ἂν ἐφοβεῖτο μὴ ἀκουσθῇ ὑπὸ τοῦ κυρίου του· ἀκολούθως δ' ἔνευσεν εἰς τὴν Ματίλδην καὶ τὴν θυγατέρα της νὰ εἰσέλθωσι καὶ αὐτὸς ἔμεινεν ἔξω.

Καὶ ὁ Ἐρρῖκος δ' ἐξεπλάγη οὐχ ἧττον διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπίσκεψιν, καὶ, ἐγερθεὶς τῆς ξυλίνης του ἕδρας, ἐπλησίασε τὰς δύο γυναῖκας —Μὴ φοβεῖσθε ποσῶς, Κύριε Κόμη, τὸν λέγει ἡ Ματίλδη, ἡμεῖς ἤλθομεν, ἂν εἶνε δυνατὸν ν' ἀνακουφίσωμεν τὰς δυστυχίας σας· ἐπιτρέψατε λοιπὸν ἡμῖν νὰ καθήσωμεν καὶ ἐν πρώτοις εἰπέτε μας τὴν ἀφορμὴν τῆς τοσοῦτον αὐστηρᾶς αἰχμαλωσίας εἰς ἣν εἶσθε καταδεδικασμένος.

— Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ διὰ τὸν οἶκτον, ὃν εὑηρεστήθητε νὰ δείξητε ὑπὲρ ἐμοῦ, Κυρίαι μου· ἀλλ' ἡ ἱστορία μου εἶναι διεξοδικὴ, καὶ ἤθελον καταχρασθῇ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῶν στιγμῶν σας, διηγούμενος αὐτὴν, καὶ μάλιστα ἐὰν, ὡς ὑποθέτω, εἰσήλθετε ἐδῶ κρυφίως καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ Κυρίου τοῦ Πύργου. Τότε ἡ μὲν Ματίλδη διεβεβαίωσε τὸν αἰχμάλωτον περὶ τῆς ἀσφαλείας των, οὗτος δὲ διηγήθη ὅλον αὐτοῦ τὸ παρελθόν, καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἐπροξένησε τοιαύτην συγκίνησιν εἰς μητέρα καὶ θυγατέρα ὥστε ἀμφότεραι ἔχυσαν πολλὰ δάκρυα.

Ὅταν δ' ὁ Κόμης ἐτελείωσε τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων του, ἡ Ματίλδη εἰσήγαγε τὸν ἐπιστάτην τῆς φυλακῆς, καὶ τὸν λέγει,—ὁ σύζυγός μου ἐπισκέπτεται συχνὰ τὸν Κόμητα;

— Ὄχι, Κυρία μου, ἐμπιστευόμενος ὁλοκλήρως εἰς ἐμὲ, δὲν ἔδειξεν οὐδ' ἅπαξ τὴν περιέργειαν νὰ τὸν ἴδῃ.

— Ἐὰν οὕτως ἔχῃ, τὰ πάντα πρέπει ἐδῶ νὰ μεταβληθῶσιν, ὡς ἐγὼ θὰ σὲ διατάξω. Εἰποῦσα δὲ ταῦτα, ἠγέρθη, καὶ ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Κόμητα

— Λάβετε ὑπομονὴν, τὸν λέγει, ὁ Κύριος δὲν θὰ σᾶς ἐγκαταλείψῃ, καὶ μίαν ἡμέραν θέλει σᾶς ἀποδώσει δικαιοσύνην. Ἂς ἑνώσωμεν τὰς δεήσεις καὶ τὰ δάκρυά μας, καὶ ἂς μὴ παύσωμεν ἐλπίζοντες. Εἶτα δ' ἐξῆλθεν ἀποδοῦσα εἰς τὸν αἰχμάλωτον χαιρετισμὸν πλήρη χάριτος καὶ εὐνοίας.

Μετὰ δέ τινας ἡμέρας, ἡ φυλακὴ μετέβαλλεν ὁλοκλήρως ὄψιν. Τὰ σανιδώματα καὶ οἱ τοῖχοι ἐκαθαρίσθησαν ἀντὶ τῆς ἀχυρίνης κλίνης ἐτέθη ἄλλη ἀναπαυτικὴ καὶ ἔχουσα πάντα τὰ χρειώδη, ἕδραι τινὲς ἐκ σχοίνου περιεκύκλων τὴν καρυΐνην τράπεζαν τὴν ἀντικαταστήσασαν τὴν λιθίνην, καὶ, κατ' αἴτησιν τοῦ Κόμητος, ἡ γυνὴ τοῦ ἐπιστάτου ἐκρέμασεν εἰς τὸν τοῖχον σταυρὸν, ἐφ' οὗ ἐφαίνετο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰκόνα τῆς Παναγίας. «Τὰ πάντα λίαν καλὰ, ἔλεγεν ὁ Βερχτόλδος, ἀλλ' ἐὰν ἤρχετο εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἱππότου νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν δεσμώτην, τί θέλει γείνει δι' ἐμέ;

— Ὅσο ἥσυχος, ἀπεκρίνετο ἡ γυνή τού, ποτὲ δὲν θὰ συλλάβῃ τοιαύτην ἰδέαν· ἡ ἔνοχος συνείδησίς του δὲν θέλει τὸν ἐπιτρέψει νὰ πλησιάσῃ τὸ θῦμά του. Καὶ ἐκτὸς τούτου, ἐὰν ποτὲ ἀποφασίσῃ αὐτὸ, βεβαίως θὰ διατάξῃ νὰ φερθῇ ὁ αἰχμάλωτος εἰς ἄλλο δωμάτιον.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΚΑΡΟΛΟΣ Α',

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.

(Συνέχεια. Ἴδε Φυλλ. 46.)

Ἦτο πρόδηλον ὅτι ὁ Κάρολος δὲν θέλει ἐνδώσει εἰς τοιαύτας ἀξιώσεις, ἐνόσῳ εἶχε τὸν τρόπον τοῦ ν' ἀντισταθῇ εἰς αὐτάς· ὅθεν ὅταν τῇ 17 Ἰουνίου καθυπεβλήθησαν εἰς αὐτὸν, ἐν Ἐβοράκῳ, αἱ τελεταῖαι τοῦ Παρλαμέντου προτάσεις, ἡ ὀργὴ ἐξήστραψεν εἰς τὰ βλέμματα τοῦ βασιλέως, καὶ βαθὺ ἐρύθημα ἔβαψε τὸ πρόσωπόν του. «Ἂν παραδεχθῶ», ἀπήντησεν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν δύο βουλῶν,» τὰ παρ' ὑμῶν ζητούμενα, ἐνδέχεται οἱ ἄνθρωποι νὰ παρουσιάζωνται καὶ τοῦ λοιποῦ ἐνώπιόν μου ἀσκεπεῖς· ἐνδέχεται ν' ἀσπάζωνται εἰςέτι τὴν χεῖρά μου καὶ νὰ μὲ ἀποκαλῶσι *Μεγαλειότατον*· ἐνδέχεται τὰ ἐπιτάγματα νὰ φέρωσιν εἰςέτι, κατὰ τύπον, ὅτι ἐξεδόθησαν *τῇ θελήσει τοῦ βασιλέως δηλουμένῃ ὑπὸ τῶν δύω βουλῶν*· ἴσως ἐπιτραπῇ νὰ προηγῶνται ἐμοῦ ἡ βασιλικὴ ῥάβδος καὶ ἡ σπάθη καὶ νὰ διασκεδάζω φέρων τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ στέμμα, κλάδους ἀθαλεῖς δένδρου ξηροῦ. Ἀλλὰ πραγματικὴν, ἀλλ' ἀληθῆ ἐξουσίαν οὐδεμίαν θέλω ἔχει, οὐδὲ θέλω καταντήσει ἄλλο τι εἰμὴ σκιά, εἰμὴ κενὸν βασιλέως σύμβολον». Καὶ διέκοψε τὴν διαπραγμάτευσιν.

Τὸ παραλαμέντον περιέμενε τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν· ἅμα δ' ἐλθούσης αὐτῆς, πᾶς δισταγμὸς ἐξέλιπε καὶ τῇ 9 Ἰουλίου 1642, ὑπεβλήθη εἰς συζήτησιν ἡ περὶ ἐμφυλίου πολέμου πρότασις. Μία μόνη φωνὴ, ἄλλοτε θερμῶς τὰς καταχρήσεις τῆς ἐξουσίας πολεμήσασα, ἠγέρθη καὶ ἤδη κατὰ τῆς ὀλεθρίας ταύτης προτάσεως. «Κύριε πρόεδρε, εἶπεν ὁ καλὸς κὰγ θὸς Ῥυδυάριος (Rudyard), οὐδεὶς βαθύτερον ἐμοῦ καθεται περὶ τῆς τιμῆς τοῦ παρλαμέντου καὶ εὐχήτας θερμότερον περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ· ἀλλὰ διὰ νὰ κρίνωμεν καλῶς τὴν θέσιν εἰς ἣν εὑρισκόμεθα σήμερον, ἂς ἀναδράμωμεν εἰς τὴν πρὸ τριετίας ἐποχήν. Ἐὰν ἤθελέ τις μᾶς εἴπῃ τότε, ὅτι, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν, ἡ βασιλὶς, δι' οἱανδήποτέ τινα αἰτίαν, θέλει φύγει ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν εἰς Ὁλλανδίαν· ὅτι ὁ βασιλεὺς θέλει ἀπομακρυνθῇ ἀφ' ἡμῶν καὶ ἀπὸ τοῦ Λονδίνου, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἐβόρακον, λέγων, ὅτι εἰς Λονδῖνον δὲν εἶναι ἀσφαλής· ὅτι κοινὴ στάσις θέλει ἀνασείσει τὴν Ἰρλανδίαν· ὅτι ἡ ἐπικράτεια καὶ ἡ ἐκκλησία θέλουν ὑποκύψει εἰς τὴν ἤδη ἀναλίσκουσαν αὐτὰς διχόνοιαν· βεβαίως ἡ ἰδέα μόνη τοιαύτης πραγμάτων καταστάσεως ἤθελε προξενήσει φρίκην εἰς ἡμᾶς· ἃς ἐκτιμήσωμεν λοιπὸν δεόντως τὴν κατάστασιν ταύτην, ἐπελθοῦσαν ἤδη πραγματικῶς. Ἐὰν ἀφ' ἑτέρου ἤθελε μᾶς εἴπῃ τις, ὅτι, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν, θέλομεν ἔχει παρλαμέντον, ὅτι ὁ ναυτικὸς φόρος θέλει καταργηθῇ, ὅτι τὰ ἔκτακτα δικαστήρια θέλουν παύσει, ὅτι θέλομεν ἔχει τριετῆ παρλαμέντα, τί λέγω, τριετῆ; παρλαμέντον ἀΐδιον, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος, ἐκτὸς ἡμῶν, δύναται νὰ διαλύσῃ· ἀναμφιβόλως ἠθέλομεν θεωρήσει ταῦτα πάντα ὡς εὐτυχίας ὄνειρον. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔχομεν

παντα ταῦτά, καὶ δὲν τ' ἀπολαμβάνωμεν, ζητοῦντες νέας ἐγγυήσεις. Η παροῦσα κατοχὴ ὅλων ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἡ καλητέρα αὐτῶν ἐγγύησις, διότι ἐξασφαλίζονται συναλλήλως. Προτέξωμεν μήποτε, ἐπιδιώκοντες ἀνὰ μέσον πολυειδῶν τῆς τύχης περιπετειῶν, ὑποτιθεμένην τινὰ ἀσφάλειαν, διακινδυνεύσωμεν ὅ,τι ἔχομεν ἤδη. Καὶ ἂν ἀποκτήσωμεν δὲ ὅσα ἐπιζητοῦμεν, δὲν θέλομεν πάλιν ἔχει ἀσφάλειαν μαθηματικῶς ἀναμφίβολον, διότι πᾶσαι αἱ ἀνθρώπιναι ἐγγυήσεις δύνανται νὰ φθαρῶσι καὶ νὰ ἐκλίπωσιν. Ἡ θεία πρόνοια δὲν δεσμεύεται, ἀλλὰ κρατεῖ ἀείποτε εἰς χεῖρας αὐτῆς τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων. . . . Κύριε πρόεδρε, τόρα μάλιστα ἀπόκειται ἡμῖν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν σύμβουλον ἅπασαν τὴν δυνατὴν ἡμῶν φρόνησιν, διότι ἰδοὺ ἡμεῖς εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πυρκαϊᾶς καὶ τοῦ χάους. Ἐὰν ἅπαξ τὸ αἷμα ἐγγίσῃ τὸ αἷμα, θέλομεν περιπέσει εἰς συμφορὰν βεβαίαν, ἀπεκδεχόμενοι ἐπιτυχίαν ἄδηλον, ἥτις θέλει ἐπέλθει, ἀλλὰ Κύριος οἶδε πότε! Κύριος οἶδε ποία! Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει χρέος ν' ἀγωνισθῇ παντὶ σθένει ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν χύσιν τοῦ αἵματος· διότι τὸ αἷμα εἶναι ἁμάρτημα ἀπαιτοῦν ἐκδίκησιν καὶ μολῦνον τὴν πατρίδα ὁλόκληρον. Σώσωμεν βεβαίως τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ ἄλλα ἡμῶν ἀγαθά, συγχρόνως ὅμως σώσωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Ἐξεπλήρωσα σαφῶς τὸ καθῆκον τῆς συνειδήσεώς μου· ἂς πράξῃ ἕκαστος τὸ αὐτό». Ἀλλ' εἰς μάτην ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐλάλησε τὴν γλῶσσαν τῆς μετριοπαθείας πρὸς τὴν βρέμουσαν ἐκείνην θύελλαν· τὰ πάθη εἶχον ἐξαγριωθῆ τοσοῦτον ὥστε ἀνθρωπίνη σύνεσις δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τὰ κατευνάσῃ. 45 μόνοι βουλευταὶ συνεμερίσθησαν τοὺς δισταγμοὺς τοῦ Ρυδυαρδίου καὶ ἐν τῇ ἄνω βουλῇ μόνος διεμαρτυρήθη ὁ κόμης Πορτλάνδιος. Τὸ παρλαμέντον παρεσκευάσθη ἀμέσως εἰς πόλεμον· κατέλαβεν ἅπαντας τοὺς δημοσίους πόρους· διέταξε τὰς κομητίας νὰ συλλέξωσιν ὅπλα καὶ ἄλλα πολεμεφόδια· ἐσύστησεν *ἐπιτροπὴν τῆς κοινῆς ἀσφαλείας*, συγκειμένην μὲν ἐκ 5 ὁμοτίμων καὶ δέκα βουλευτῶν, ἐπιτετραμμένην δὲ τὴν κοινὴν ἄμυναν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Παρλαμέντου· τελευταῖον, ἐψήφισε τὴν συγκρότησιν στρατοῦ συγκειμένου ἀπὸ 20 συνταγμάτων πεζικοῦ, ὧν ἕκαστον ἔμελλε νὰ ἔχῃ δύναμιν ἀνδρῶν χιλίων, καὶ ἀπὸ 60 ἰλῶν ἱππικοῦ, ὧν ἑκάστη ἔμελλε νὰ ἔχῃ δύναμιν 60 ἵππων. Ὁ Ὄλλις, ὁ Ἀμπδήνιος, ὁ Κρόμβιλ, ὅστις ἦτο πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Ἀμπδηνίου, καὶ ἄλλοι βουλευταὶ καὶ Λόρδοι ἔλαβον ἕκαστος τὴν ἡγεμονίαν ἑνὸς τῶν συνταγμάτων ἐκείνων· τῶν δὲ συμπάντων στρατηγὸς ἀνηγορεύθη ὁ κόμης Ἐσσεξίας.

Ὁ Κάρολος, μαθὼν τὰ ὑπὸ τοῦ Παρλαμέντου διαταχθέντα, ἐπεχείρησε καὶ αὐτὸς ἀδιστάκτως ἤδη τὰς ἰδίας παρασκευάς, καὶ τῇ 23 Αὐγούστου 1642 ἀπεφάσισε νὰ καλέσῃ ἐπισήμως τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ εἰς τὰ ὅπλα, καὶ νὰ ὑψώσῃ τὴν βασιλικὴν σημαίαν εἰς Νοτιγγάμιον. Ὅθεν τὴν ἕκτην τῆς ἑσπέρας ὥραν, παρέστη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐπικειμένου εἰς τὴν πόλιν ἐκείνου λόφου, παραπεμπόμενος ὑπὸ 800 ἱππέων καὶ εὐαρίθμου πεζικοῦ σώματος, καὶ διέταξε πρὸ πάντων τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προκηρύξεώς του. Εἶχε δὲ ἀρχίσει ἤδη ὁ κῆρυξ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην, ὅτε δισταγμός τις ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀναλαβὼν τὸ ἔγγραφον διώρθωσε βραδέως, ἐπὶ τοῦ γόνατος στηριζόμενος, διάφορα αὐτοῦ μέρη, καὶ ἔπειτα ἀπέδωκε τὸ ἔγγραφον εἰς τὸν κήρυκα, μετὰ δυσκολίας ἀναγνώσαντα τὰς διορθώσεις. Τότε ἤχησαν αἱ σάλπιγγες καὶ ἐπλησίασεν ἡ σημαία, φέρουσα ὡς σύνθημα, *ἀπόδοτε τῷ Καίσαρι τὰ τοῦ Καίσαρος*· ἀλλ' οὐδεὶς ἤξευρε ποῦ πρέπει νὰ προσαρτηθῇ, οὐδὲ πῶς ἐτελεῖτο ἄλλοτε ὁ ἀρχαῖος οὗτος τύπος τῆς προσκλήσεως τῶν ὑποτελῶν ὑπὸ τοῦ κυριάρχου. Ὁ καιρὸς ἦτο κατηφὴς καὶ σφοδρὸς ἔπνεεν ἄνεμος. Τελευταῖον ἡ σημαία ἐστήθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἑνὸς πύργου, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ριχάρδου Γου, τοῦ ὁποίου ἐνθυμήθησαν τοιαύτην τινὰ πρᾶξιν. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ ἄνεμος τὴν κατέβαλεν· «ἀλλὰ διατί νὰ τὴν » θέσωσιν ἐκεῖ, εἶπεν ὁ βασιλεύς· ἔπρεπε νὰ τὴν βά» λωσιν εἰς τόπον ἀναπεπταμένον, ὅπου ἕκαστος νὰ » δύναται νὰ τὴν πλησιάσῃ, ὄχι νὰ τὴν φυλακίσωσιν » ἐντὸς τοῦ πύργου»· καὶ ἀμέσως διέταξε νὰ μεταφερθῇ ἡ σημαία ἔξω τοῦ φρουρίου πλησίον τοῦ κήπου. Ἀλλ' ἐνταῦθα, ὅτε οἱ κήρυκες ἠθέλησαν νὰ τὴν ἐμπήξωσιν εἰς τὴν γῆν, παρετήρησαν, ὅτι τὸ ἔδαφος συνέκειτο ἀπὸ βράχου σκληροτάτου. Καὶ διὰ τῶν ξιφῶν αὐτῶν ἤνοιξαν μὲν μικράν τινα ὀπὴν καὶ ἐνέβαλον ἐν αὐτῇ τὸ ἀκόντιον, ἀλλὰ τὸ ἀκόντιον τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ στερεωθῇ καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ ὑποστηρίξωσι διὰ χειρῶν· οἱ δὲ θεαταὶ ἀπῆλθον, τεταραγμένοι ὑπὸ ἀπαισίων οἰωνῶν.

Ἐντούτοις, ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνος, τὰ δύο ἀντίπαλα μέρη παρέστησαν σχεδὸν ἰσοδύναμα. Αἱ μὲν βουλαὶ ἐκυριάρχουν τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν περὶ τὸ Λονδῖνον κομητιῶν, τοῦ στόλου, τοῦ ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως ναυτικοῦ, καὶ τῶν πλείστων μεγάλων πόλεων καὶ λιμένων, εἶχον εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἁπάσας τὰς πολεμικὰς τοῦ βασιλείου ἀποθήκας καὶ ἠδύναντο νὰ εἰσπράττωσι φόρους ἀπό τε τῶν ἔξωθεν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων καὶ ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς βιομηχανίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς μικρὰν εἶχε προμήθειαν πυροβολικοῦ καὶ πολεμεφοδίων, καὶ οἱ φόροι τοὺς ὁποίους ἔταξεν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ κατεχομένας μεσογείους χώρας, ἀπέφερον πιθανώτατα ποσὸν πολὺ μικρότερον τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον τὸ παρλαμέντον εἰσέπραξεν ἀπὸ μόνης τῆς πόλεως τοῦ Λονδίνου. Τῳόντι ὁ κυριώτερος τοῦ ταμίου αὐτοῦ πόρος συνίστατο εἰς τὰς αὐθορμήτους συνδρομὰς τῶν πλουσίων αὐτοῦ ὀπαδῶν· ἡ πεῖρα ὅμως ἀπέδειξε πρὸ καιροῦ ἀναντιρρήτως, ὅτι ἡ ἑκουσία τῶν κατ' ἰδίαν ἀνθρώπων ἐλευθεριότης, ὅσῳ ἔνθερμος καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὁ ζῆλος αὐτῶν, εἶναι πάντοτε ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ὀλιγώτερον παραγωγικὴ ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν καὶ συστηματικὴν φορολογίαν, τὴν ἐπιβαρύνουσαν συγχρόνως καὶ θέλοντας καὶ μὴ θέλοντας.

Ἀλλ' ὁ Κάρολος εἶχεν ἓν πλεονέκτημα ἱκανόν, ἂν ἤξευρε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ αὐτοῦ δεόντως, νὰ ἀντισταθμίσῃ τὴν ἔλλειψιν ἐκείνην τῶν πολεμεφοδίων καὶ χρημάτων, καὶ ἀνέδειξαν ἀληθῶς αὐτόν, ἐπί τινας μῆνας, ὑπερισχύοντα ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ, καίπερ ἀνεπι-

τηδείως ὑπ' αὐτοῦ διεξαγομένῳ. Τὰ στρατεύματά του ἦσαν κατ' ἀρχὰς μαχιμώτερα τῶν στρατευμάτων τοῦ Παρλαμέντου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ συνεκροτήθησαν καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἀπὸ ἄνδρας, οἵτινες οὐδέποτε παρευρέθησαν εἰς πεδίον μάχης. Οὐδὲν ἧττον ἡ διαφορὰ ἦτο μεγάλη. Τὰ συντάγματα τοῦ βουλευτικοῦ στρατοῦ παρεπληρώθησαν ὑπὸ μισθοφόρων, ἀναδεχθέντων τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἕνεκεν ἀπορίας καὶ σχολῆς. Τὸ σύνταγμα τοῦ Ἀμπδηνίου ἐθεωρεῖτο ὡς ἓν τῶν καλητέρων τοῦ στρατοῦ, καὶ ὅμως ὁ Κρόμβελ ἔλεγεν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Ἀμπδηνίου σύνταγμα ἦτο οὐδὲν ἄλλο ἢ φύραμα ὑπηρετῶν καὶ ἄλλου ὄχλου τῆς ἐσχάτης τάξεως. Ὁ βασιλικὸς στρατὸς συνέκειτο ἐξ ἐναντίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ὑπερηφάνων καὶ ὀξυθύμων εὐγενῶν, συνειθισμένων μὲν νὰ θεωρῶσι τὸ ὄνειδος ὡς φοβερώτερον τοῦ θανάτου, γεγυμνασμένων δὲ περὶ τὴν ξιφομαχίαν, περὶ τὴν χρῆσιν τῶν πυροβόλων ὅπλων, περὶ τὴν τολμηρὰν ἱππασίαν καὶ περὶ τὰς ἀρρενωποὺς καὶ ἐπικινδύνους ἐκείνας διασκεδάσεις, αἵτινες εὐλόγως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀπεικόνισμα τοῦ πολέμου. Οἱ εὐγενεῖς οὗτοι, φερόμενοι ἐπὶ τῶν ἀγαπητῶν αὐτῶν ἵππων καὶ ἡγούμενοι μικρῶν φαλάγγων συγκειμένων ἀπὸ τῶν νεωτέρων αὐτῶν ἀδελφῶν, τῶν ἱπποκόμων αὐτῶν, καὶ δασοκόμων, καὶ κυνηγῶν, ἦσαν ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης τοῦ πολέμου ἡμέρας, ἐπιτήδειοι πρὸς πᾶσαν συμπλοκήν. Βεβαίως οἱ γενναῖοι οὗτοι ἐθελονταὶ οὐδέποτε ἀπέκτησαν τὴν καρτερίαν, τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν, τὴν μηχανικὴν τῶν κινημάτων ἀκρίβειαν, δι' ἧς διακρίνονται οἱ τακτικοὶ στρατιῶται· ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς εἶχον νὰ πολεμήσωσιν ἐχθρούς, ἐστερημένους μὲν ἐπίσης πειθαρχίας, πολὺ δὲ κατωτέρους κατὰ τὴν δραστηριότητα, τὴν τόλμην καὶ τὴν εὐρωστίαν. Ὅθεν, ἐπί τινα χρόνον, οἱ *ἱππεῖς*, οἱ βασιλικοὶ δηλαδή, ὑπερίσχυον εἰς πᾶσαν σχεδὸν μάχην.

Αἱ Βουλαὶ ἠτύχησαν καὶ περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ στατηγοῦ αὐτῶν. Ὁ Κόμης Ἐσσεξίας ἦτο, διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν τῆς βουλευτικῆς μερίδος· ὑπηρετήσας δὲ στρατιωτικῶς ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ, πλείστην ἀπελάμβανεν, ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐμφυλίου ἀγῶνος, ὑπόληψιν πολεμικοῦ ἀνδρός· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτήδειος στρατηγός, διότι οὔτε δραστηριότητα εἶχεν ἀποχρῶσαν, οὔτε πνεῦμα δημιουργικόν· ἡ δὲ μεθοδικὴ τακτική, ἣν ἐδιδάχθη ἐν τῷ τριακονταετῆ πολέμῳ, δὲν ἀπήλλαξεν αὐτὸν τοῦ ὀνείδους τοῦ νὰ καταληφθῇ ἀδοκήτως καὶ νὰ συντριβῇ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν βασιλικῶν Ῥαυπρέχτου ἢ Ῥοβέρτου (δευτέρου υἱοῦ Φρεδερίκου Β' τοῦ ἐκλέκτορος Παλατίνου, καὶ Ἐλισάβετ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καρόλου), ὅστις ἦτο μὲν γενναῖος, ἀλλὰ λόγῳ στρατηγικῷ δὲν ἠδύνατο νὰ καταταχθῇ, οὔτε ἐν τοῖς πρώτοις οὔτε ἐν τοῖς δευτέροις.

Πρὸς τούτοις οἱ διασημότεροι ὑπὸ τὸν Ἐσσέξιον ἀξιωματικοὶ δὲν ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀναπληρώσωσι τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ· οὐδ' εἶναι δίκαιον νὰ μεμφθῶμεν διὰ τοῦτο τὰς βουλάς, διότι εἰς χώραν, ἥτις, πρὸ πλείστων ἤδη ἐνιαυτῶν, οὐδένα εἶχε διεξάγει μέγαν κατὰ ξηρὰν πόλεμον, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρεθῶσι στρατηγοὶ δεδοκιμασμένης τέχνης καὶ ἀνδρίας. Ἀναγκαίως ἄρα αἱ βουλαὶ κατέφυγον κατ' ἀρχὰς εἰς ἀνθρώπους ἀδοκιμάστους, καί, φυσικῷ τῷ λόγῳ, προετιμήθησαν ἄνθρωποι διακρινόμενοι ἐπὶ τῷ ἀξιώματι αὐτῶν ἢ ἕνεκα τῆς ἐπιτηδειότητος, ἣν ἔδειξαν ἐν τῷ παρλαμέντῳ. Ἀλλ' ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐξαιρέσεως, ἡ ἐκλογὴ δὲν ἀπέβη εὐτυχής. Οὔτε οἱ μεγάλοι εὐπατρίδαι, οὔτε οἱ μεγάλοι ῥήτορες ἀνεδείχθησαν στρατιῶται ἀγαθοί, καὶ ἐξ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ὅσοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνέλαβον ἀνώτερα στρατιωτικὰ ἀξιώματα, μόνος ὁ Ἀμπδήνιος συνεπήγαγεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὴν δεξιότητα καὶ τὴν ψυχικὴν ἀνδρίαν, δι' ἣν τοσοῦτον κλέος ἐκτήσατο ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ πρώτου τοῦ πολέμου ἔτους, οἱ βασιλικοὶ ἐπλεονέκτουν προφανῶς διότι ὑπερίσχυον εἴς τε τὰς δυτικὰς καὶ εἰς τὰς βορείους κομητίας· διότι ἀφήρεσαν ἀπὸ τοῦ Παρλαμέντου τὴν δευτέραν τοῦ βασιλείου πόλιν, τὴν Βριστολίαν· διότι ἀνεδείχθησαν μὲν νικηταὶ εἰς διαφόρους μάχας, οὐδαμοῦ δὲ ἔπαθον σπουδαίαν τινὰ ἢ ἐπονείδιστον ἧτταν. Παρὰ τοῖς Στρογγυλοκεφάλοις ἐξεναντίας τὰ ἀτυχήματα παρήγαγον τὴν διχόνοιαν καὶ τὴν δυσαρέσκειαν. Τὸ Παρλαμέντον ἠνωχλεῖτο ἀδιακόπως ὁτὲ μὲν ὑπὸ συνωμοσιῶν, ὁτὲ δὲ ὑπὸ ὀχλαγωγιῶν· καὶ περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὀχυρώσῃ μὲν τὸ Λονδῖνον κατὰ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, νὰ ἀπηγχονίσῃ δὲ ταραχώδεις τινὰς πολίτας ἐπὶ τῶν ἰδίων θυρῶν. Πολλοὶ τῶν ἐπισημοτάτων ὁμοτίμων ὅσοι ἕδρευον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς Οὐεστμίνστερον, ἐδραπέτευσαν εἰς Ὀξόνιον, ὅπου ὀλίγας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν ἡμέρας, ἔστησεν ὁ βασιλεὺς τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ. Τελευταῖον κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1643, ἐπῆλθε γεγονός, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ἦτο ἀρκετὸν νὰ προξενήσῃ ζημίαν ἀνυπολόγιστον εἰς τὸ Παρλαμέντον. Τῇ 18 τοῦ μηνὸς ἐκείνου, γενομένης οὐ μακρὰν τοῦ Ὀξονίου ἱππικῆς τινος συμπλοκῆς, καθ' ἣν ὁ ῥαγδαῖος τῶν βασιλικῶν ἀρχηγὸς Ῥοβέρτος ἔτρεψε τοὺς βουλευτικούς, ἐπελθὼν κατ' αὐτῶν ἀδοκήτως, ὁ Ἀμπδήνιος, ἀγωνιζόμενος, διὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ παραδείγματος, νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους, ἔπεσε καιρίως πληγωθείς. Ἡ περὶ τούτου εἴδησις ἐπροξένησεν εἰς Ὀξόνιον σφοδρὰν συγκίνησιν, περιεργείας μᾶλλον ἢ χαρᾶς, διότι ἐδίσταζον εἰσέτι νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι ἀνὴρ τοιοῦτος ἐπέπρωτο νὰ τελευτήσῃ τοσοῦτον προώρως καὶ ἀπροσδοκήτως· καὶ ἐδίσταζον νὰ χαρῶσιν. Αὐτὸς ὁ βασιλεύς, κατ' ἀρχάς, ἐνόμισε καλὴν τὴν εὐκαιρίαν ἵνα προσπαθήσῃ νὰ προσοικειωθῇ, εἰ δυνατόν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι εἰρηνικοῦ τινος συμβιβασμοῦ, τὸν ἰσχυρὸν ἐκεῖνον ἀντίπαλον, ὅστις τοσαῦτα μὲν ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν δεινά, τὰ πάντα δὲ ἐθεωρεῖτο ἱκανὸς νὰ ἀνορθώσῃ. Ὁ ἰατρὸς Γίλιος, γείτων τῆς ἀγροτικῆς ἐπαύλεως τοῦ Ἀμπδηνίου, καὶ διατηρήσας μετ' αὐτοῦ φιλικὰς σχέσεις, εὑρίσκετο τότε εἰς Ὀξόνιον. «Στείλατε νὰ »ἐρωτήσετε ἐκ μέρους σας,» τὸν εἶπεν ὁ βασιλεύς, «πῶς ἔχει ὁ πληγωθείς· ἂν τύχῃ δὲ καὶ στερῆται »χειρουργῶν, ὁ ἰδικός μου εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν του.» —«Βασιλεῦ,» ἀπεκρίθη ὁ ἰατρός, «δὲν εἶμαι, νομίζω,

»ἐπιτήδειος εἰς τὴν μεσολάβησιν ταύτην· ὀλίγας ἐζή-»τησά τι ἀπὸ τὸν Κ. Ἀμπδήνιον, πάντοτε παρέστην »εἰς αὐτὸν ὡς κακὸς δαίμων· μίαν ἡμέραν τὸν πα-»ρεκάλεσα νὰ καταδιώξῃ κλέπτην τινὰ τῆς οἰκίας μου, »καὶ συγχρόνως μὲ τὸν παρ' ἐμοῦ σταλέντα ἐπὶ τού-»τῳ ἄνθρωπον ἐρθανεν ἡ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ πρε-»σβυτέρου αὐτοῦ υἱοῦ εἴδησις· ἄλλοτε ἐπεκαλέσθην »πάλιν τὴν συνδρομήν τ.υ, καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν »ἦλθον νὰ τὸν ἀναγγείλωσιν, ὅτι ἀπεβίωσεν ἡ φιλ-»τάτη αὐτοῦ θυγάτηρ. Αἱ σχέσεις μας οὐδέποτε ἀ-»πέβησαν αἴσιαι εἰς αὐτόν.» Ὁ ἰατρὸς οὐδὲν ἧττον ἐξεπλήρωσε τὴν παραγγελίαν τοῦ βασιλέως. Ἀλλὰ τῇ 24 Ἰουνίου, ὁ ἀπεσταλμένος αὐτοῦ εὗρε τὸν Ἀμπδήνιον σχεδὸν νεκρόν· δύο σφαῖραι εἶχον διαῤῥήξει τὸν ὦμόν του καὶ ἐπὶ ἓξ ἤδη ἡμέρας ὑπέφερε τὰς δεινοτέρας περιωδυνίας. Εἶπον ὅμως αὐτῷ τίς ἐρωτᾷ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τίνι σκοπῷ· καὶ τότε ἅπαν τὸ σῶμά του ἐταράχθη σροδρῶς. Οἱ περιεστῶτες ἐνόμισαν ὅτι ἤθελε νὰ εἴπῃ κάτι, ἀλλὰ δὲν εἰμπόρεσε νὰ ὁμιλήσῃ καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐξέπνευσεν. Ὁ Κάρολος, ἅμα βεβαιωθεὶς περὶ τούτου, ἀπέδειξε χαρὰν ἀπαρακάλυπτον· ἐν Λονδίνῳ ἐξεναντίας καὶ καθ' ἅπαν σχεδὸν τὸ βασίλειον, ἐπεκράτησε βαθεῖα θλίψις. Ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ἐνέπνευσε τοσαύτην εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ πίστιν· ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἐθνικῆς μερίδος ἀπὸ αὐτὸν πρὸ πάντων ἤλπιζον τὴν ἐπιτυχίαν τῶν εὐχῶν των· οἱ μὲν μετριώτεροι ἐπίστευον εἰς τὴν φρόνησιν τοῦ ἀνδρὸς, οἱ δὲ θερμουργότεροι, εἰς τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀφοσίωσιν· πάλιν δὲ οἱ μὲν χρηστότεροι, ἐτίμων τὴν εὐθύτητα αὐτοῦ, οἱ δὲ ῥᾳδιουργώτεροι τὴν ἐπιτηδειότητα. Αὐτὸς δὲ, συνετὸς καὶ περιεσκεμμένος, καὶ προθύμως ἅμα ἅπαντα ὑποδυόμενος κίνδυνον, οὐδεμίαν ἔτι εἶχε ψεύσει ἀπεκδοχὴν καὶ τὴν πάνδημον ἐκέκτητο εὔνοιαν, ὅτε αἴφνης ἀνελήφθη ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐκείνων ἐλπίδων. Εὐτυχής! διότι ὡς ἐκ τοῦ προώρου ἐκείνου θανάτου τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν ἐξωλίσθησεν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς, εἰς ἣν τὸ ἀνεβίβασαν αἱ προσδοκίαι τῶν συγχρόνων του, ἡ δὲ δόξα αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἴσως ἡ ἀρετὴ, διέφυγον τοὺς σκοπέλους εἰς οὓς αἱ ἐπαναστάσεις ὠθοῦσι καὶ συντρίβουσι τὰς εὐγενεστέρας αὐτῶν κεφαλάς!

Ὁ θάνατός του ὑπῆρξε τὸ σύνθημα οὕτως εἰπεῖν νέων τοῦ Παρλαμέντου συμφορῶν, αἵτινες τοσοῦτον ἤδη ἀπέβησαν ἀλλεπάλληλοι, ὥστε ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει, ὅτι, ἂν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην προϊστατο τῶν βασιλικῶν νοῦς τις εὔστοχος καὶ ἰσχυρὸς, ὁ Κάρολος μετ' ὀλιγον ἤθελεν ἐπανέλθει ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν Οὐϊτεάλλην. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς παρέλιπε τὴν εὐμενῆ ἐκείνην εὐκαιρίαν, τὴν οὐδέποτε ἐπανελθοῦσαν τοῦ λοιποῦ. Κατὰ Αὔγουστον τοῦ 1643 ἐστρατοπέδευσε περὶ τὴν πόλιν Γλοκεστρίαν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι καὶ ἡ φρουρὰ ἐπέμενον ἀμυνόμενοι μετὰ καρτερίας, οἵαν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Παρλαμέντου ἀπ' ἀρχῆς τοῦ πολέμου δὲν εἶχον ἔτι δείξει. Τοῦτο διήγειρε τὴν ἄμιλλαν τῶν κατοίκων τοῦ Λονδίνου, καὶ ἡ ἐθνικὴ φρουρὰ τῆς πρωτευούσης ἀνήγγειλεν, ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ στρατεύσῃ ὁπουδήποτε ἡ ὑπηρεσία αὐτῆς ἤθελε θεωρηθῇ χρήσιμος. Ὅθεν μεγάλη συνεκροτήθη στρατιὰ καὶ προήλασε πρὸς δυσμὰς· ἡ πολιορκία τῆς Γλοκεστρίας διελύθη· καὶ οἱ δύο στρατοὶ, ἀπαντηθέντες τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1643, περὶ Νεοβύρυον (Newbury) συνῆψαν μάχην, ἥτις δὲν ἀπέβη μὲν κρίσιμος, ἐπήγαγεν ὅμως τὴν ὑποχώρησιν τῶν βασιλικῶν. Παρεκτὸς δὲ τούτου, ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἔπεσον περιφανέστατοί τινες τῶν γενναίων ἐκείνων εὐπατριδῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ ἄνθος τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ· καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὁ Λόρδος Φαλκλάνδιος, τὸ ἀγλαΐσμα τῆς βασιλικῆς μερίδος, ἀνὴρ ἀείποτε μὲν ἀγαπῶν τὸ ἔθνος, εἰ καὶ προγεγραμμένος ἐν Λονδίνῳ, ἀείποτε δὲ ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἀγαπώμενος, εἰ καὶ ὑπουργὸς ἐν Ὀξονίῳ. Καθῆκον μὲν δὲν εἶχε νὰ παρευρίσκεται εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης· καὶ πολλάκις ἤδη οἱ φίλοι του τὸν ἤλεγξαν διὰ τὴν ἀνωφελῆ αὐτοῦ τόλμην. Ἀλλ' αὐτὸς, «διότι εἶμαι ὑπουργὸς,» ἀπήντα γελῶν, «ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι ἀπέβαλον τὰ προνόμια τῆς ἡλικίας μου (διότι μόλις ἦτο 33 ἐτῶν)· καθὸ γραμματεὺς δὲ τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ πολέμου, πρέπει νὰ γνωρίζω ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς μεγαλητέρους αὐτοῦ κινδύνους.» Καὶ τῳόντι ἀπό τινων μηνῶν ἐπεζήτει τοὺς κινδύνους τούτους περιπαθῶς· ἡ θέα τῶν δυστυχημάτων τοῦ λαοῦ, αἱ ἐπικείμεναι ἔτι δεινότεραι συμφοραὶ, ἡ ἀγωνία τῶν εὐχῶν του, ἡ ἀπώλεια τῶν ἐλπίδων, ἡ διηνεκὴς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καχεξία ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολιτικῆς ἐκείνης μερίδος τῆς ὁποίας ἐξίσου ἐροβεῖτο καὶ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν ἀποτυχίαν, τὰ πάντα εἶχον καταφέρει αὐτὸν εἰς πικροτάτην κατήφειαν· τὸ ἦθος αὐτοῦ ἐτραχύνθη· ἡ φαντασία του, φύσει λαμπρὰ καὶ ζωηρὰ, ἀπέβη ἀτενὴς καὶ ζοφώδης· ἄλλοτε περιποιούμενος ἑαυτὸν κομψότατα, οὐδεμίαν ἤδη ἐλάμβανε περὶ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῆς ἄλλης σωματικῆς θεραπείας φροντίδα· οὐδεμία ὁμιλία, οὐδὲν ἔργον ἰσχυον πλέον νὰ τὸν τέρψωσι· πολλάκις δὲ καθήμενος, ἐν μέσῳ τῶν φίλων, ἐζηρμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὰς χεῖρας, δὲν ἐξηρχετο ἀπὸ μακρὰν σιωπὴν εἰμὴ διὰ νὰ ἀνακράξῃ ἀλγεινῶς «εἰρήνη! εἰρήνη!» καὶ ἡ ἐλπὶς διαπραγματεύσεώς τινος κατώρθου μόνη νὰ τὸν ζωογονήσῃ. Τὴν πρωΐαν τῆς μάχης, οἱ περὶ αὐτὸν ἠπόρησαν ἰδόντες τὸν ἄνδρα εὐθυμότερον· ἠθέλησε δὲ νὰ συγχαρισθῇ κομψότερον ἀφ' ὅτι πρὸ καιροῦ συνείθιζεν· «ἂν σκοτωθῶ σήμερον, εἶπε, δὲν θέλω νὰ εὑρεθῇ τὸ σῶμά μου μὲ ῥυπαρὰ ἀσπρόῤῥουχα.» Οἱ φίλοι του τὸν ἐξώρκισαν νὰ μείνῃ ἡ θλίψις ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πρόσωπόν του. «Ὄχι, εἶπε, πρὸ καιροῦ τὰ γινόμενα συντρίβουσι τὴν καρδίαν μου· ἐλπίζω τελευταῖον ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ αὐτῶν πρὶν νυκτώσῃ·» καὶ ἔδραμε νὰ καταταχθῇ ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ Λόρδου Βύρωνος. Ἅμα ὁ ἀρξαμένης τῆς μάχης, ἐκτυπήθη ὑπὸ σφαίρας εἰς τὸ ὑπογάστριον, καὶ πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπέθανε, μηδενὸς παρατηρήσαντος τὴν πτῶσίν του καὶ θῦμα γενόμενος καιρῶν καὶ περιστάσεων τῶν ὁποίων ἡ τραχύτης δὲν συνεβιβάζετο μὲ τὴν εὐδίαν καὶ τρυφερὰν αὐτοῦ ἀρετήν. Τὸ πτῶμά του δὲν ἀνευρέθη εἰμὴ τὴν ἐπιοῦσαν· οἱ φίλοι του, ὁ Ὕδης μάλιστα, ἀπαραμύθητον διέσωσαν τὴν μνήμην αὐτοῦ· οἱ δὲ αὐλικοὶ, καὶ αὐτὸς

ὁ Κάρολος, ἔμαθον ἄνευ πολλῆς θλίψεως τὸν θάνατον ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου τὰ φρονήματα ἦταν ὀχληρὰ δι' αὐτούς.

Ἅπαντα τὰ ἀτυχήματα ταῦτα, τοὺς μὲν βασιλικοὺς εἰς πολλὴν, ἀπανταχοῦ τοῦ κράτους, ἐνέβαλον ἀθυμίαν, εἰς δὲ τοὺς βουλευτικοὺς ἐνεφύσησαν νέον θάῤῥος, καὶ οἱ ἀποστάται λόρδοι, οἱ πρὸ ὀλιγοῦ ἔτι ἀπὸ Οὐεστμινστέρου εἰς Ὀξόνιον αὐτομολήσαντες, ἔδραμον αὖθις ἀπὸ Ὀξονίου εἰς Οὐεστμίνστερον.

Καὶ ἐντούτοις, ἤρξατο ἤδη νὰ ἀναφαίνεται, ἐν τῷ τεταραγμένῳ ἐκείνῳ κράτει, νέα τις καὶ φοβερὰ συμπτωμάτων τάξις. Ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχον ἐν τῇ βουλευτικῇ μερίδι ἄνδρες τινὲς, ἔχοντες κατὰ νοῦν σκοπούς ἀπὸ τῶν ὁποίων ἡ πλειονοψηφία τῆς μερίδος ἐκείνης ἤθελε μὲ φρίκην ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτῆς. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν, ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν φρονήματα, *Ἀνεξάρτητοι*, ἐδόξαζον, δηλαδὴ, ὅτι πᾶσα χριστιανικὴ κοινότης ἔχει, διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἑαυτῇ τὴν ὑπερτάτην ὡς πρὸς τὰ πνευματικὰ πράγματα ἐξουσίαν· ὅτι αἱ ἐκκλήσεις εἰς τὰς ἐκ πρεσβυτέρων συγκειμένας ἐκκλησιαστικὰς συνόδους εἶναι ἐπίσης παράνομοι, κατὰ τὰς γραφὰς, ὅσον καὶ αἱ ἐκκλήσεις εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἢ τοῦ ἄκρου Ἀρχιερέως· καὶ ὅτι Παπισμὸς, Ἐπισκοπισμὸς καὶ Πρεσβυτεριανισμὸς εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ τρεῖς τύποι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πλάνης. Ὡς πρὸς δὲ τὴν πολιτικὴν οἱ τοιοῦτοι ἦσαν, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ καιροῦ των, *ἄνθρωποι τῆς ῥίζης καὶ τοῦ κλάδου*, ἤ, κατὰ τὴν συγγενῆ ἐκείνης ἔκφρασιν τῶν σημερινῶν πολιτικῶν, *ῥιζοσπάσται* μὴ εὐχαριστούμενοι, δηλαδὴ νὰ περιορίσωσι τὴν δύναμιν τοῦ μονάρχου, οὗτοι ἐπιθύμουν νὰ ἱδρύσωσι δημοκρατίαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Ἀγγλικοῦ πολιτεύματος. Κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι οὐδὲ πολυάριθμοι, οὐδὲ ἰσχυροὶ ἦσαν, ἀλλὰ πρὶν ἢ συμπληρωθῇ τὸ δεύτερον τοῦ πολέμου ἔτος ἀπετέλεσαν ἀν ὄχι τὴν μεγίστην, βεβαίως ὅμως τὴν κραταιοτάτην ἐν Ἀγγλίᾳ φατρίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τινὲς τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων τῆς βουλευτικῆς μερίδος, εἶχον ἐκλίπει διὰ τοῦ θανάτου, ἄλλοι εἶχον ἀποβάλει τὴν κοινὴν ἐμπιστοσύνην. Εἴδομεν ἤδη τὸν θάνατον τοῦ Ἀμπδηνίου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους (8 Δεκεμβρίου 1643) εἶχε τελευτήσει, μετὰ ὀλιγοήμερον ἀσθένειαν, καὶ μετὰ βασιλικῶν τιμῶν εἶχε κηδευθῇ εἰς τοὺς βασιλείους τῆς Ἀγγλίας τάφους, καὶ ὁ Πὺμ, ἄνθρωπος ὄνομα μὲν κτησάμενος ὀλιγώτερον λαμπρὸν τοῦ Ἀμπδηνίου, διὰ δὲ τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα ἐπιτηδειότητα, καρτερίαν καὶ θαυμαστὴν ἀριλοκέρδειαν, ἴσας τῇ μερίδι αὐτοῦ προσενεγκὼν ὑπηρεσίας. Ὁ Κόμης Βεδφόρδιος ἐφάνη ἄπιστος πρὸς τοὺς συνεταίρους· ὁ Νορθουμμβερλάνδιος ἦτο ψυχρὸς πρὸς αὐτούς. Ὁ Ἐσσέξιος καὶ οἱ ὑποστράτηγοι αὐτοῦ μικρὰν ἀνέδειξαν ῥώμην καὶ δεξιότητα περὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ἐκτὸς δὲ τούτου, αὐτὴ ἡ θέσις τῆς βουλευτικῆς μερίδος ἦτο ἐπισφαλὴς, διότι ἤθελε μὲν τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ τοσοῦτον περιωρισμένην, ὥστε ἡ βασιλεία ἦτο ἀδύνατον νὰ δεχθῇ τὸν περιορισμὸν τοῦτον. Ἐντεῦθεν δὲ οὔτε αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀμοιβαῖαι, μεταξὺ βασιλείας καὶ βουλευτικῆς μερίδος, περὶ εἰρήνης προτάσεις καὶ διαπραγματεύσεις ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσωσιν, οὔτε ἡ νίκη αὐτὴ τῆς βουλευτικῆς μερίδος ἠδύνατο νὰ ἐπαγάγῃ δριστικὴν τῶν ὀλιγοθηρῶν αὐτῆς ἀρχῶν παγίωσιν. Καὶ καθὼς ἡ συνταγματικὴ βασιλικὴ μερὶς εἰς πλημμελῆ περιέπεσε κύκλον, διότι ἠγωνίζετο ὑπὲρ βασιλέως ὅστις δὲν ἀπεδέχετο τὰς ἀρχάς της, οὕτω καὶ ἡ βουλευτικὴ μερὶς, εἰς πλημμελῆ ἐπίσης περιεδινεῖτο κύκλον, ἀγωνιζομένη νὰ ἱδρύσῃ βασιλείαν ἄνευ τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς δικαιωμάτων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοιαύτης καταστάσεως πραγμάτων ἤρχισε νὰ ὑψώνῃ, ἔν τε τῷ στρατοπέδῳ, ἔντε τῷ παρλαμέντῳ, τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἡ ὀξεῖα, ἡ τολμηρά, ἡ ἀδιάλλακτος τῶν Ἀνεξαρτήτων μερίς.

Ψυχὴ τῆς μερίδος ταύτης ἦτο ὁ *Ὀλιβέρος Κρόμβελ*, ὅστις, ἀνατραφεὶς πρὸς εἰρηνικὰς ἐργασίας, εἶχεν ἤδη ὑπερβῆ τὸ 40 ἔτος τῆς ἡλικίας ὅτε ἀνέλαβε νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ βουλευτικῷ στρατῷ. Ἅμα δὲ γενόμενος στρατιώτης, παρετήρησε διὰ τῆς ὀξυδερκείας ἐκείνης τὴν ὁποίαν κέκτηται ἡ μεγαλοφυΐα ὅτι ὁ Ἐσσέξιος καὶ οἱ ὅμοιοι τῷ Ἐσσεξίῳ ἄνθρωποι, διὰ μόνης αὐτῶν τῆς πείρας, ὅσω μεγάλη καὶ ἂν ἦτο, δὲν ἠδύναντο ποτὲ νὰ παρατηρήσωσιν. Ἐνόησεν εἰς τί συνίσταται ἡ δύναμις τῶν βασιλικῶν καὶ τίνι τρόπῳ ἡ δύναμις αὕτη ἠδύνατο νὰ καταστρωθῇ. Ἐνόησεν ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ὀργανισθῇ ἐκ νέου ὁ βουλευτικὸς στρατός. Ἐνόησε τελευταῖον, ὅτι ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ὕλη ἄφθονος καὶ χρηστὴ, ἧττον μὲν λαμπρὰ βεβαίως, ἀλλ' ἀσφαλεστέρα τῆς ὕλης ἐξ ἧς συνεκροτήθησαν τὰ γενναῖα βασιλικὰ συντάγματα. Πρὸς τοῦτο ἦτο ἀνάγκη νὰ στρατολογηθῶσιν ἄνδρες, ἀναδεχόμενοι νὰ ὑπερετήσωσιν ὄχι ἐπὶ μισθῷ, ἀλλὰ διάγοντες μὲν βίον εὐπρεπῆ, ἔχοντες δὲ χαρακτῆρα σπουδαῖον, καὶ ζηλωταὶ ὄντες τῆς τε θρησκείας καὶ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Ἀπὸ τοιούτων δὲ ἀνδρῶν συγκροτήσας τὸ ἴδιον αὐτοῦ σύνταγμα καὶ καθυποβαλὼν αὐτὸ εἰς πειθαρχίαν αὐστηρὰν, οὐδέποτε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατήσασαν, κατέπεισεν αὐτοὺς, ὅτι ὁ ἐνεστὼς ἀγὼν διεξάγεται ὑπὲρ τῆς ἐντελοῦς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἰσότητος, ὑπὲρ τῆς ὁλοσχεροῦς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ὑπὲρ τῆς ἀκραιφνοῦς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐφαρμογῆς τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, καὶ, διὰ τῶν ἐπαγωγῶν καὶ θελκτηρίων τούτων διδαχῶν, κατέστησε τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἀκαταγώνιστον.

Τὰ γεγονότα τοῦ 1644 ἔτους ἀπέδειξαν ἀριδήλως τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἱκανότητός του. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἐστρατήγει ὁ Ἐσσέξιος, τὰ στρατεύματα τοῦ παρλαμέντου ἔπαθον σειρὰν ἀδιάλειπτον ἐπονειδίστων ἀτυχημάτων. Ἐν δὲ τῇ βορείῳ Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἐστρατήγει μετὰ καὶ ἄλλων ὁ Κρόμβελ, οἱ βουλευτικοὶ ἐνίκησαν, ἰδίως διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτοῦ, τῇ 2 Ἰουλίου περὶ Μαρστόμμουρον (Marston-Moor) νίκην μεγάλην, τὴν χρησιμωτέραν ἐξ ὅσων μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης συνεκροτήθησαν,

καθ' ἣν ἔπεσον μὲν 3000 βασιλικοί, ἠχμαλωτίσθησαν δὲ 600 καὶ ἐκυριεύθησαν ὑπὲρ τὰς 200 σημαίας, ἐν αἷς καὶ ἡ σημαία τοῦ Πρίγκηπος Ῥοβέρτου. Τὸ δὲ κατόρθωμα τοῦτο ἐπέφερεν εἰς τὴν πολιτικὴν μερίδα, τὴν μέχρι τότε ἐν Οὐεστμινστέρῳ κυριαρχοῦσαν, πληγὴν οὐδὲν ἧττον καιρίαν ἢ εἰς τοὺς βασιλικοὺς αὐτούς. Διότι ἦτο πασίγνωστον, ὅτι τὸ μέρος τοῦ βουλευτικοῦ στρατοῦ τὸ ὁποῖον ἰδίως ἀντεπροσώπευε τοὺς πρεσβυτεριανούς, εἶχε αἰσχρῶς ἀποβάλει τὴν μάχην, ὅτε ἡ δραστηριότης τοῦ Κρόμβελ καὶ ἡ πεισματώδης ἀνδρία τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀγομένων πολεμιστῶν, οἵτινες ἀνῆκον εἰς τὴν τῶν ἀνεξαρτήτων μερίδα, ἠνώρθωσε τὰ πράγματα καὶ ὁλοσχερῶς μετέβαλε τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος.

Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πρεσβυτεριανοὶ ἐταπεινώθησαν, οἱ δὲ ἀνεξάρτητοι ἀπέβησαν θρασύτεροι παρὰ ποτέ· καὶ διὰ νὰ σφετερισθῶσιν ὅλως διόλου τὰ πράγματα, μάλιστα δὲ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ στρατοῦ, κατώρθωσαν ὥστε ἡ μὲν βουλὴ τῇ 21 Δεκεμβρίου 1644, οἱ δὲ Λόρδοι τῇ 15 Φεβρουαρίου 1645, νὰ ἐκδώσωσι ψήφισμα, γνωστὸν μὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα *τοῦ ψηφίσματος τῆς αὐταπαρνήσεας*, διατάξαν δὲ ὅτι τοῦ λοιποῦ οὐδὲν τοῦ παρλαμέντου μέλος ἠδύνατο νὰ λάβῃ οὐδὲ στρατιωτικήν τινα ἀρχηγίαν, οὐδὲ ὑπηρεσίαν πολιτικήν. Ὁ σκοπὸς τοῦ ψηφίσματος ἦτο πρόδηλος· δυνάμει αὐτοῦ καὶ οἱ Λόρδοι, οἵτινες ἐκ γενετῆς ἦσαν μέλη τῆς ἄνω βουλῆς, καὶ οἱ πρεσβυτεριανοί, οἱ ἐν τῇ κάτω βουλῇ τότε πλειονοψηφοῦντες, ἀπεκλείσθησαν παντὸς ἐνεργητικοῦ ἀξιώματος. Ὁ στρατὸς ἔλαβεν ἤδη νέον ὅλως διόλου ὀργανισμόν· ὁ Ἐσσέξιος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπ' αὐτὸν διατελούντων στρατηγῶν καὶ ἄλλων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, ἡ δὲ ἡγεμονία τοῦ πολέμου περιῆλθεν εἰς ἄλλας παντάπασι χεῖρας. Καὶ λόγῳ μὲν στρατάρχης προεχειρίσθη ὁ *Θωμᾶς Φαιρφάξιος*, στρατιώτης γενναῖος, ἀλλὰ πνεῦμα μέτριον καὶ χαρακτὴρ ἀμφίβολος· ἔργῳ δὲ στρατηγὸς ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦδε ὁ Κρόμβελ. ὅστις, ἀπεκλείετο μὲν ἐπίσης καθὸ βουλευτής, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπαραίτητον ἑαυτὸν ἀνέδειξε πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐδελέασε τὴν εὔνοιαν τοῦ Φαιρφαιξίου, ὥστε ἡ βουλὴ ἀναγκασθεῖσα ἐπέτρεψεν εἰς αὐτόν, κατ' ἐξαίρεσιν, νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίαν του· καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἡ ἐξαίρεσις ὑπὲρ ἑνὸς καὶ μόνου γίνεται, ἐπετράπη τὸ αὐτὸ καὶ εἰς ὀλίγους τινὰς ἄλλους βουλευτάς.

Ἅμα ὁ Κρόμβελ διωργάνισεν ὁλόκληρον τὸν στρατὸν κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχάς, καθ' ἃς εἶχεν ὀργανίσει τὸ ἴδιον αὐτοῦ σύνταγμα, ὁ πόλεμος ἐκρίθη. Οἱ βασιλικοὶ εἶχον ἤδη νὰ πολεμήσωσι φυσικὴν μὲν ἀνδρίαν ἴσην τῆς ἰδικῆς των, ἐνθουσιασμὸν δὲ ἰσχυρότερον, καὶ πειθαρχίαν, τῆς ὁποίας παντάπασιν ἐστέροῦντο. Μετ' ὀλίγον παροιμιώδης κατέστη λόγος, ὅτι οἱ τοῦ Φαιρφαξίου καὶ τοῦ Κρόμβελ στρατιῶται ἦσαν ἄλλοι ἄνθρωποι, παρὰ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἐσσεξίου.

Τῇ 14 Ἰουνίου 1645, συνεκροτήθη ἐπὶ τοῦ ὁροπέδου Νασέβυος (Naseby), πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τοῦ Νορθαμπτῶνος, ἡ πρώτη μεγάλη μεταξὺ τῶν βασιλικῶν καὶ τοῦ ἐκ νέου ὀργανισθέντος βουλευτικοῦ στρατοῦ μάχη. Ἅμα τῇ ἕῳ, ὁ βασιλικὸς στρατὸς παρετάχθη ἐπὶ μικροῦ τινος ὑψώματος, εἰς θέσιν προσφυᾶ. Πρόσκοποι σταλέντες ἵνα παρατηρήσωσι τὰ κινήματα τῶν βουλευτικῶν, ἐπανῆλθον μετὰ δύο ὥρας λέγοντες, ὅτι οὐδαμοῦ τοὺς εἶδον. Τότε ὁ ὀξὺς Ῥοβέρτος ἐπροπορεύθη αὐτοπροσώπως μετά τινων ἱλῶν, καὶ συνεφωνήθη, ὅτι ὁ στρατὸς θέλει διαμείνει ἀκίνητος μέχρι τῆς ἐπανόδου του. Μόλις ὅμως προχωρήσαντος τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ μικρόν, ἐπεφάνη ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν ἐχθρῶν προελαύνουσα ἐπὶ τοὺς βασιλικούς, ἐκεῖνος δὲ, ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτοῦ, ὑπολαβὼν τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ταύτην ὀπισθοποροῦσαν, ἐξακολουθεῖ νὰ προχωρῇ καὶ διαμηνύει τῷ βασιλεῖ νὰ ἐπιδράμῃ ἐν σπουδῇ, μήποτε καὶ ὁ ἐχθρὸς διαφύγῃ. Περὶ τὴν δεκάτην ὥραν, φθάνουσιν οἱ βασιλικοί, τεταραγμένοι ὀπωσοῦν ἀπὸ τῆς κατεσπουδασμένης αὐτῶν πορείας, καὶ ἐν τῷ ἅμα Ῥοβέρτος, ἄγων τὸ ἱππικὸν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὁρμᾷ κατὰ τῆς ἀριστερᾶς τῶν Βουλευτικῶν, τεταγμένης ὑπὸ *Ἰρέτωνα*, τὸν μετ' ὀλίγον γαμβρὸν γενόμενον τοῦ Κρόμβελ. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν στιγμὴν, ὁ Κρόμβελ, τοῦ ὁποίου αἱ ἴλαι κατεῖχον τὴν δεξιὰν πτέρυγα, ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἀριστερᾶς τῶν βασιλικῶν, τῆς ὁποίας ἐστρατήγει ὁ Λαγγδάλιος (sir Marmaduke Langdale. Κατ' ὀλίγον δὲ καὶ τὰ ἐν μέσῳ τεταγμένα δύο πεζικά, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Φαιρφάξιον καὶ τὸν ἀτρόμητον Σκίππωνα, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτὸν, ἦλθον ἐπίσης εἰς χεῖρας. Οὐδεμία ἔτι μάχη τοσοῦτον ῥαγδαίως συνεκροτήθη, οὐδὲ διεριλονεικήθη τοσοῦτον πεισματωδῶς. Οἱ δύο στρατοὶ ἦσαν σχεδὸν ἰσοδύναμοι· καὶ οἱ μὲν βασιλικοί, μεθύοντες ὑπὸ τοῦ θάρρους, ὡς σύνθημα εἶχον ἡ *Βασιλὶς Μαρία Ἐρρίκεία*, οἱ δὲ βουλευτικοὶ ἀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν, προέβαινον ᾄδοντες *μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός*. Ὁ Ῥοβέρτος ηὐτύχησε, κατὰ τὴν συνήθειάν του, περὶ τὴν πρώτην ἔφοδον καὶ μετὰ συμπλοκὴν σφοδρὰν, αἱ ἴλαι τοῦ Ἰρέτωνος ἐθραύσθησαν, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰρέτων, πληγωθεὶς εἰς τὸν ὦμον καὶ διατρυπηθεὶς τὸν μηρὸν ὑπὸ λόγχης, περιέπεσεν ἐπί τινας στιγμὰς εἰς χεῖρας τῶν βασιλικῶν. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ῥοβέρτος, ἐπαναλαμβάνων τὸ λάθος δι' ὃ πολλὰς ἤδη τῶν προηγουμένων μαχῶν ἀπέβαλε, κατεδίωκε τὸν ἐχθρὸν μέχρι τοῦ στρατοπέδου, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι λαφυραγωγίας, ἐχρονοτρίβει περὶ τὴν ἐκπόρθησιν αὐτοῦ, γενναίως ὑπὸ τῶν πυροβολιστῶν φρουρουμένου, ὁ Κρόμβελ, ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτόν, εἶχε διασπάσει τὰς ἴλας τοῦ Λαγγδαλίου, καὶ, ἀναθεὶς εἰς δύο ἀξιωματικοὺς τὴν φροντίδα τοῦ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκ νέου αὐτῶν συστσωμάτωσιν, ἔσπευδε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὅπου διεπολέμουν τὰ δύο πεζικά. Ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε δεινότερος καὶ φονικώτερος ἢ περὶ τὰ κέρα Οἱ βουλευτικοί, ἐξορμήσαντος ἐπ' αὐτοὺς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, περιῆλθον κατ' ἀρχὰς εἰς πολλὴν ἀταξίαν· ὁ Σκίππων ἐπληγώθη βαρέως· προτρεπόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Φαιρφαξίου νὰ ἐκχωρήσῃ τῆς μάχης, «ὄχι, εἶπεν, ἐνόσῳ εἷς μὲ μένει στρατιώτης, ἐνταῦθα θέλω διαμείνει·» καὶ διέ-

ταξε τὴν ἐπιφυλακὴν νὰ προχωρήσῃ. Μετ' ὀλίγον, πληγὴ διὰ σπάθης ἐπενεχθεῖσα κατέβαλε τὴν περικεφαλαίαν τοῦ Φαιρφαξίου, ὁ δὲ συνταγματάρχης τῆς σωματοφυλακῆς του, Κάρολος Δουλεΐς, θεωρῶν τὸν στρατηγὸν διατρέχοντα ἀσκεπῆ τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἔσπευσε νὰ τὸν προσφέρῃ τὸ ἴδιον κράνος· «δὲν πειράζει, Κάρολε, δὲν πειράζει, τὸν εἶπεν ὁ Φαιρφάξιος» καὶ, ἐπιδεικνύων εἰς αὐτὸν ἓν σῶμα πεζικὸν τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, τὸ ὁποῖον οὐδεμία ἔφοδος ἴσχυσε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ διασείσῃ· «οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶναι λοιπὸν ἀκατάβλητοι, ἠρώτησεν· ἐπετέθης κατ' αὐτῶν; — Δὶς στρατηγέ μου, ἀλλὰ ματαίως. — Ἔλα λοιπὸν προχώρει, νὰ τοὺς κτυπήσῃς κατὰ κεφαλῆς, ἐγὼ δ' ἐπέρχομαι ἐπ' αὐτοὺς κατὰ νῶτον καὶ ἐνταμονώμεθα εἰς τὸ μέσον.» Καὶ ἐνταμώθησαν τῷ ὄντι εἰς τὸ μέσον, διασχίσαντες τὰς διαρραγείσας ἐκείνας τάξεις. Ὁ Φαιρφάξιος, φονεύσας ἰδίᾳ χειρὶ τὸν σημαιοφόρον, παρέδωκε τὸ τρόπαιον εἰς ἕνα τῶν ἀκολούθων· καὶ ἐπειδὴ οὗτος ἐκαυχᾶτο ὅτι αὐτὸς ἔπραξε τὸ κατόρθωμα, ὁ Δουλεΐς ἠγανάκτησε διὰ τὸ ψεῦδος· «ἄφες τον νὰ λέγῃ, τὸν εἶπε, παρερχόμενος ὁ Φαιρφάξιος· τοσαύτας ἔλαβον τιμὰς ὥστε εἰμπορῶ καὶ νὰ χαρίσω μερικὰς εἰς ἄλλους.» Οἱ δὲ βασιλικοὶ εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ ὑποχωρῶσι πανταχόθεν, ὅτε παρέστη ὁ Κρόμβελ μετὰ τῶν νικηφόρων αὐτοῦ ἱλῶν. Ἅμα ἰδὼν αὐτὸν ὁ Κάρολος, θορυβῆται ἔτι μᾶλλον καὶ παραλαβὼν τὸ σύνταγμα τῶν δορυφόρων, τὸ μόνον ἄθικτον εἰσέτι μεῖναν ἐξ ὅλου τοῦ στρατοῦ, ἑτοιμάζετο νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ νέου ἐκείνου ἀντιπάλου· ἐνῷ δ' ἐδόθη ἡ διαταγή, καὶ τὸ σύνταγμα ἐκίνησεν, ὁ παριππεύων παρὰ τῷ βασιλεῖ κόμης Καρνευάρθιος, Σκῶτος τὸ γένος, ἁρπάσας τὰς ἡνίας τοῦ βασιλικοῦ ἵππου καὶ ἀνακράξας· «θέλετε λοιπὸν νὰ σκοτωθῆτε;» τὸν παρέτρεψε βιαίως δεξιᾷ. Οἱ πλησιέστεροι εἰς τὸν βασιλέα ἱππεῖς, ἐμιμήθησαν τὸ κίνημά του, καὶ τοι μὴ νοοῦντες διὰ τί γίνεται· οἱ ἄλλοι τοὺς παρηκολούθησαν καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ὁλόκληρον τὸ στράτευμα ἔστρεψε τὰ νῶτα εἰς τὸν ἐχθρόν. Μετ' ὀλίγον ἡ ἀπορία κατέστη τρόμος, καὶ ἅπαντες διεσκεδάσθησαν εἰς τὸ πεδίον, οἱ μὲν φεύγοντες, οἱ δὲ ἀγωνιζόμενοι ν' ἀναχαιτίσωσι τοὺς φυγάδας. Ὁ Κάρολος, περιεστοιχισμένος ὑπό τινων ἀξιωματικῶν, ἐφώναζεν εἰς μάτην· «Σταθῆτε, σταθῆτε!» Ἡ φυγὴ δὲν ἀνεστάλη, εἰμὴ ὅτε ἀνέκαμψε τελευταῖον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ὁ στρατηγὸς Ῥοβέρτος. Τότε συνεσωματώθη πάλιν περὶ τὸν βασιλέα μέρος ἀξιόλογον τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ συγκείμενον ἀπὸ ἱππέων διεῤῥηγμένων, τεταραγμένων, καταβεβλημένων. Ὁ Κάρολος, (διότι ἐν πολέμῳ ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἦτο γενναῖος ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος βασιλεύς,) ὁ Κάρολος ξιφήρης, καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς σπινθηροβόλους, καὶ φέρων τὴν ἀπελπισίαν διακεχυμένην εἰς ὅλον του τὸ πρόσωπον, δὶς ἠξώρμησεν πρὸς τὰ ἔμπρος, κραυγάζων στεντορείως, «ἀκόμη μίαν ἔφοδον, κύριοί μου, καὶ ἀναλαμβάνομεν τὴν νίκην·» ἀλλ' οὐδεὶς τὸν παρηκολούθησε. Τὸ πανταχόθεν διασπασθὲν πεζικὸν ἐτράπη εἰς ὁλοσχερῆ φυγὴν ἢ αἰχμαλωτίσθη· ὁ δὲ βασιλεὺς ἠναγκασμένος τελευταῖον νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ αὐτὸς ἀπῆλθε μετὰ δισχιλίων περίπου ἱππέων πρὸς τὴν Λειχεστρίαν, καταλιπὼν τὸ πυροβολικόν του, τὰ πολεμεφόδια, τὰ σκεύη, ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν σημαίας, ἐν αἷς καὶ τὴν ἐδικήν του, 5000 αἰχμαλώτους καὶ ἅπαντα τὰ μυστικὰ αὐτοῦ ἔγγραφα εἰς χεῖρας τῶν βουλευτικῶν.

Τοσοῦτον ὁλοσχερὴς καὶ κρίσιμος ἀπέβη ἡ νίκη αὕτη· ἀλλεπάλληλοι δὲ παρηκολούθησαν αὐτὴν θρίαμβοι· καὶ, ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν, τὸ Παρλαμέντον καθυπέβαλεν εἰς τὸ ἴδιον κράτος, ἅπαν τὸ βασίλειον, ὁ δὲ Κάρολος, ἐλαυνόμενος ἀπὸ μεσημβρίας μὲν ὑπὸ τοῦ βουλευτικοῦ στρατοῦ, ἀπ' ἄρκτου δὲ ὑπὸ τῶν ἐμβαλόντων εἰς τὴν Ἀγγλίαν συμμάχων τῆς βουλευτικῆς μερίδος Σκώτων, ἐπροτίμησε νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἀρχαίους αὐτοῦ ὑπηκόους· καὶ τῇ 5 Μαΐου 1646 εἰσῆλθεν εἰς τὸ Σκωτικὸν στρατόπεδον. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν διέφυγε τὴν πεπρωμένην μοῖραν· διότι οἱ Σκῶτοι, οὐδεμίαν ἔχοντες πεποίθησιν εἰς τὴν εἰλικρινῆ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνώρισιν τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, δὲν ἐδίστασαν, ἐπὶ τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Ἀγγλικοῦ Παρλαμέντου, ἀνακάμπτοντες εἰς τὰ ἴδια, ἀφοῦ ἔλαβον 700,000 λιρῶν ἀποζημίωσιν, νὰ παραδώσωσι τὸν βασιλέα εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν βουλῶν. Ὁ Κάρολος, μαθὼν τὴν σύμβασιν «ἐπράθην, εἶπε, καὶ ὠνήθην» καὶ τῇ 9 Φεβρουαρίου 1647 ἀπήχθη εἰς Ὄλμβυν (Holmby), τιμώμενος μὲν ἔτι, ἀλλ' αὐστηρῶς ἐπιτηρούμενος.

Πολὺ πρὶν ἐπέλθῃ ἡ κρίσις αὕτη τοῦ πολέμου, αἱ βουλαὶ εἶχον δικάσει καὶ καταδικάσει καὶ καρατομήσει (3 Ἰανουαρίου 1645) τὸν γέροντα ἀρχιεπίσκοπον Λαύδιον (προϊσταμένου τῆς κατηγορίας αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Πρυννίου, τὸν ὁποῖον ἄλλοτε οὗτος τοσοῦτον ἀπεχθῶς ἠκρωτηρίασε), εἶχον καταργήσει τὴν λειτουργίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας (8 ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λαυδίου) καὶ εἶχον παντὶ σθένει ἐπιδιώξει τὴν ὑπογραφὴν καὶ κύρωσιν τῆς περιπύστου ἐκείνης *ἐπισήμου συμμαχίας καὶ συνομολογίας*, δι' ἧς τὰ δύο βασίλεια τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας ἥνωσαν τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἀμύνης τῶν ἀμοιβαίων πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν δικαιωμάτων (25 Σεπτεμβ. 1643). Καταπαύσαντος δὲ τοῦ πολέμου, αἱ καινοτομίαι καὶ αἱ ἐκδικήσεις ἀπέβησαν ἔτι μᾶλλον δεινότεραι. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων κληρικῶν ἐξώσθησαν ἀπὸ τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν. Οἱ βασιλικοὶ ἐτιμωρήθησαν διὰ δημεύσεων ἢ δι' ἰσοδυνάμων αὐταῖς ὑπερόγκων χρηματικῶν ποινῶν. Μεγάλα κτήματα τοῦ στέμματος, τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐδημοπρατήθησαν, ὥστε, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μέγα μέρος τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἀκινήτου ἰδιοκτησίας μετέβαλε κυρίους, καὶ πλεῖστοι μὲν ἀρχαῖοι καὶ περιφανεῖς οἶκοι ἐξέλιπον διὰ παντός, πλεῖστοι δὲ νέοι ἄνθρωποι ἐπλούτησαν καὶ προήχθησαν.

Ἀλλ' ἐνῷ αἱ βουλαὶ ἠσχολοῦντο περὶ τὴν τοιαύτην τῆς ἐξουσίας αὐτῶν χρῆσιν, αἴφνης ἡ ἐξουσία αὕτη διέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖράς των. Αἱ βουλαὶ ἐπέτυχον τὴν ἐξουσίαν ἐκείνην παραγαγοῦσαι εἰς τὸ εἶναι δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔπειτα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ περιστείλωσι. Ἐν θέ-

ρει τοῦ 1647, δώδεκα περίπου μῆνας, ἀφοῦ τὸ τελευταῖον φρούριον τῶν Ἱππέων καθυπετάχθη εἰς τὸ Παρλαμέντον, τὸ Παρλαμέντον ἠναγκάσθη νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ στρατιώτας. Διότι, ἅμα παραδοθέντος τοῦ βασιλέως, ἡ βουλὴ ἠθέλησε νὰ πέμψῃ μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ διαμαρτυρομένων, οἵτινες ἐξηκολούθουν πάσχοντες τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν καθολικῶν, νὰ διαλύσῃ δὲ τὰ λοιπὰ συντάγματα, ἐκτὸς ἐκείνων ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν φρουρίων καὶ εἰς τὴν ἀστυνομίαν τοῦ κράτους. Ἀλλ' ὁ στρατός, κατ' ἀρχὰς κρυφίως ὑπὸ τοῦ Κρόμβελ ὑποκινούμενος, μετ' ὀλίγον δὲ ἀναφανδὸν προστατοῦντος τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ὁ γενναῖος ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ περὶ τὰ πολιτικὰ ἀσθενὴς Φαιρφάξιος κατήντησεν ἁπλοῦν ὄργανον, ὁ στρατὸς ἀντέστη· συνεκρότησε μίαν σύνοδον ἀξιωματικῶν καὶ ἑτέραν στρατιωτῶν, ἐνεργούσας ὡς ἄνω καὶ κάτω βουλή· ἀπήγαγεν, εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τὸν βασιλέα· ἠνάγκασε τὴν βουλὴν νὰ ἀπομακρύνῃ ἕνδεκα αὐτῆς μέλη, τὰ μᾶλλον ἀντικείμενα εἰς τὴν στρατοκρατίαν ἐκείνην, ἐν οἷς καὶ τὸν Ὄλλιν· καὶ τελευταῖον, κατὰ μῆνα Αὔγουστον, καταλαβὼν τὸ Λονδῖνον, ὅλως ὑποχείριον κατέστησε τὸ Παρλαμέντον.

Ἔκτοτε, ἐπὶ δεκατρία ὅλα ἔτη, ἡ Ἀγγλία ἐκυβερνήθη, ὑπὸ διάφορα μὲν ὀνόματα καὶ ὑπὸ διαφόρους τύπους, ἀληθῶς ὅμως διὰ τῆς σπάθης, ὅπερ οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ μετὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, συνέβη ποτὲ ἄλλοτε εἰς αὐτήν. Ἡ στρατοκρατία αὕτη ὑπῆρξε καταθλιπτική, ὀλιγώτερον ὅμως παρ' ὅτι συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς στρατοκρατίας· καὶ τοῦτο διὰ τὸν ὅλως ἰδιάζοντα τοῦ στρατοῦ ἐκείνου ὀργανισμόν. Ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ ὁ μισθὸς καὶ αὐτῶν τῶν ἁπλῶν στρατιωτῶν ἦτο πολὺ ἀνώτερος τῶν συνήθων τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἡμερομισθίων· ἐπειδὴ προστούτοις ὁ ἔσχατος στρατιώτης ἠδύνατο ἐν αὐτῷ, διὰ συνέσεως καὶ ἀνδρείας, νὰ προαχθῇ εἰς τὰ ὑπέρτατα ἀξιώματα, ὁ στρατὸς οὗτος συνεκροτήθη, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἀπὸ ἀνθρώπων ἀνωτέρων τοῦ κοινοῦ πλήθους, κατά τε τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν ἀνατροφήν, ἀπὸ ἀνθρώπων σωφρόνων, χρηστοήθων, φιλοπόνων καὶ βεβουλευμένων, οἵτινες ἀνελάμβανον τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, οὐχὶ ὑπὸ ἐνδείας πιεζόμενοι, οὐδὲ ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου καὶ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλ' ἕνεκα θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ζήλου, συνδεδεμένου μὲ τὴν ἔφεσιν τοῦ διακριθῆναι καὶ τοῦ προαχθῆναι. Ἐντεῦθεν, ἐνῷ πᾶς ἄλλος στρατός, βουλευόμενος καὶ ἀποφασίζων περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ἢ ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν γραφῶν, ἤθελε τάχιστα ἐξολισθήσει εἰς τὴν φοβερωτέραν καὶ ἐπικινδυνωτέραν παραλυσίαν, τοιαύτη ἦτο ἡ φρόνησις, ἡ σεμνοπρέπεια καὶ ἡ ἐγκράτεια τῶν ὑπὸ τοῦ Κρόμβελ μορφωθέντων πολεμιστῶν, ὥστε ὁ πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς ὀργανισμὸς τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν δὲν ἀνέτρεπε παντάπασι τὸν στρατιωτικὸν καὶ οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι οἵτινες, ἐκτὸς ὑπηρεσίας ὄντες, ἦσαν διαβόητοι ὡς δημαγωγοὶ καὶ ὡς φανατοκόποι ἱερολόγοι, διεκρίνοντο διὰ τῆς καρτερίας, τῆς εὐταξίας, τῆς πειθαρχίας αὐτῶν περὶ τὰς φρουράς, τὰς ἀσκήσεις καὶ εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης.

Ἀλλ' ὅσῳ χρηστός, ὅσῳ σώφρων, ὅσῳ εὐλαβὴς καὶ ἂν ἦτο ὁ στρατὸς ἐκεῖνος, εὔκολον δὲν ἦτο νὰ δαμάσῃ τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον, ἅμα αἰσθανθὲν τὴν πρώτην πίεσιν τῆς στρατιωτικῆς τυραννίας, πρὸς ἣν παντάπασι δὲν ἦτο ἐξοικειωμένον, κατεξανέστη κατ' αὐτῆς δεινῶς. Αὐταὶ αἱ κομητίαι ὅσαι ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου ἀνεδείχθησαν εὐπειθέσταται εἰς τὸ Παρλαμέντον, ἀρνηίασαν ἤδη. Αὐτὸ τὸ Παρλαμέντον ἀπετροπιάσθη τοὺς ἀρχαίους αὐτοῦ ὑπερμάχους πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ἀρχαίους ἐχθρούς, καὶ ἐπεθύμησε νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς τὸν Κάρολον, ἵνα περιστείλῃ τὸν στρατόν. Συγχρόνως δ' ἐν Σκωτίᾳ συνεμάχησαν οἱ βασιλικοὶ μετὰ τῶν πλείστων πρεσβυτεριανῶν, οἵτινες ἐβδελύσσοντο τὰ δόγματα τῶν ἀνεξαρτήτων. Τελευταῖον ἐν θέρει τοῦ 1648 ἐξερράγη ἡ θύελλα. Στάσεις ἀνεφάνησαν εἰς Νορφολκίαν, εἰς Συφφολκίαν, εἰς Κεντικήν, εἰς Ἐσσεξίαν καὶ εἰς Οὐαλλίαν. Ὁ στόλος ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως ποταμοῦ ὕψωσεν αἴφνης τὴν βασιλικὴν σημαίαν, καὶ, κύριος ὢν τῆς θαλάσσης, ἠπείλησε τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν. Μέγας δὲ Σκωτικὸς στρατός, ὑπερβαλὼν τὰ ὅρια, ἐνέβαλεν εἰς Λαγκαστρικήν, καὶ ὑπόνοια ὑπῆρχεν, ὅτι πολλοὶ Λόρδοι καὶ βουλευταὶ κρύφιοι ἦσαν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν κινημάτων τούτων.

Ταῦτα πάντα ὅμως δὲν ἴσχυσαν νὰ ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν τοῦ στρατοῦ. Ἐνῷ ὁ Φαιρφάξιος κατέβαλλε τὰς περὶ τὴν πρωτεύουσαν στάσεις, ὁ Ὀλιβιέρος κατέκλυσε τοὺς ἀνταρτας τῆς Οὐαλλίας, καὶ, καταλείπων ὄπισθεν αὐτοῦ τοὺς κατερειπημένους αὐτῶν πύργους, ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς Σκώτους. Τὰ τάγματα τῶν ὁποίων ἡγεῖτο ἦσαν πολὺ τῶν ἀντιπάλων εὐαριθμότερα, ἀλλ' αὐτὸς δὲν συνείθιζε νὰ ἀριθμῇ τοὺς ἐχθρούς. Κατὰ μῆνα Αὔγουστον ὁ Σκωτικὸς στρατὸς κατεστράφη ἐξ ὁλοκλήρου· ἡ Σκωτικὴ κυβέρνησις μετερρύθμισθη διοικήσεις ἐχθρικῶς πρὸς τὸν βασιλέα διακειμένη ἱδρύθη ἐν Ἐδιμβούργῳ, καὶ ὁ Κρόμβελ, ὑπέρ ποτε ὑπὸ τῶν ἰδίων λατρευόμενος στρατιωτῶν, ἐπανῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Λονδῖνον.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον)

ΥΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ.

ΠΡΟΣ ΑΠΟΦΥΓΗΝ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΛΕΠΡΑΣ (1.)

Ἐκ τῆς παρατηρήσεως καὶ σπουδῆς τῆς νόσου λέπρας ἐξάγονται αἱ ἑξῆς τρεῖς ἀρχαί·

Α.' Ἡ νόσος λέπρα ἢ μᾶλλον ἐλεφαντίασις, ἡ ἐπιπολάζουσα εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη, ἔχει τὴν ἑστίαν αὐτῆς εἰς τὰ ὑγρὰ οὐχ ἧττον ἢ τὰ στερεὰ ποίων δύναται κάλλιστα νὰ γίνῃ χρῆσις, δι' ἰδιαιτέρας ἰατρικῆς παραγγελίας. Καὶ ἄν ποτε ἤθελον ἀναφανῇ κατά τι μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐξανθήματα, φυμάτια ἢ διατάραξις τι τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος καὶ ἰδίως τῶν γυναικείων, νὰ προσφεύγῃ ἀμέσως εἰς ἰατρόν.

Ἐκτὸς τούτων πάντων εἶναι ἀπολύτου ἀνάγκης νὰ μὴ γίνωνται συνοικέσια μεταξὺ δύο ἀτόμων καταγομένων ἐκ γονέων ἢ ἄλλων συγγενῶν παθόντων τὴν λέπραν· καὶ τὰ νήπια τὰ γεννηθέντα ἐκ μητρὸς καταγομένης ἐκ γονέων ἢ συγγενῶν λεπρῶν, πρέπει νὰ παραδίδωνται εἰς τροφὸν, καὶ οὐδόλως νὰ θηλάζωνται ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν μητρός.

ΚΥΝΟΜΥΟΜΑΧΙΑΙ.

Tout passe, tout lasse dans ce monde, λέγει παροιμία τις Γαλλική. Καὶ τῷ ὄντι, ὅλα παρέρχονται καὶ ὅλα μᾶς ἀηδιάζουσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Μόλις παρῆλθον ἓξ μῆνες ἀφότου ὑπεδείξαμεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Πανδώρας τὸν περὶ τὰς ἀλεκτορομαχίας ἐνθουσιώδη ἔρωτα τῶν Ἄγγλων, (Φυλλάδ. ΛΔ') καὶ ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ νέος ἔρως οὐχ ἧττον ζωηρὸς πρὸς ἄλλο εἶδος μάχης, διεδέχθη τὸν πρῶτον.

Ἐὰν πρέπῃ νὰ πιστεύσωμεν τὸν Αἰλιανὸν (1), τοὺς τῶν ἀλεκτρυόνων ἀγῶνας πρῶτος συνέστησεν ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς ἀρετὴν, καὶ εἰς ἔργων ὠφελίμων τῇ πατρίδι ὑπόμνησιν. Γνωρίζοντες τὴν διάπυρον πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἀγάπην τῶν Βρετανῶν, δὲν διστάζομεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι καὶ αὐτοί, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐπολιτογράφησαν τὸ πρῶτον τὰς ἀλεκτορομαχίας, τὰς ὁποίας εἰς ἐπιχείρησιν σχεδὸν ἐμπορίας μετέβαλον ἀκολούθως. Ἀλλ' αἱ μάχαι μεταξὺ κυνῶν καὶ μυῶν δὲν νομίζετε ὅτι οὐδὲν ἔχουσι γενναῖον πρὸς παραδειγματισμὸν, ὅτι ἀπ' ἐναντίας καὶ ἀγενεῖς εἶναι, καὶ ἀηδέσεραι αἱ αὐτῶν τῶν ψυλλικῶν γυμνασίων περὶ ὧν ὡσαύτως ἐλάβομεν ἐν τῷ ῥηθέντι φυλλαδίῳ;

Καὶ ὅμως τοιοῦτοι οἱ ἀγῶνες οἱ ἀντικαταστήσαντες τὰς ἀλεκτορομαχίας. Πόσος χρυσὸς θαλασσομαχήσας μῆνας ὁλοκλήρους, ἤλθεν ἀπὸ τῆς Αὐστραλασίας καὶ τῆς Καλλιφορνίας, νὰ χωνευθῇ ἐντὸς τῆς στενῆς περιοχῆς τῶν Ratting Sports τοῦ Λονδίνου!

Ἀλλὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι οἱ Ἄγγλοι καὶ τερπόμενοι σπουδάζουσιν. Εὐφυής τις συγγραφεὺς, ψευδωνύμως ἐπικληθεὶς Μπάρμπα Θωμᾶς, ἐγκύψας ἰδίως, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν μελέτην τῆς φυσιολογίας καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν μυῶν, συνέταξε πραγματείαν ὁλόκληρον, ἐν ᾗ προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ διὰ σκέψεων ἀξίας φιλοσοφικῆς, τερπνοτάτας καὶ ὠφελίμους προσέτι τὰς κυνομυομαχίας. Ἰδοὺ, περιεργείας ἕνεκα,

---

(1) Τὰ παραγγέλματα ταῦτα συνετάχθησαν ἐν ἔτει 1849 κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Ι. Κιγάλα.

(1) Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστ. Βιβ. Β', Κεφ. κη'.

ἀκριβὴς μετάφρασις τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ σοφοῦ τούτου συγγράμματος·

ΜΥΣ ! ! !

ΜΥΣ ! ! ! ΜΥΣ ! ! !

«*Πραγματεία περὶ τῆς φύσεως, τῆς γονιμότητος καὶ τοῦ φθορποιοῦ χαρακτῆρος τῶν μυῶν, τῶν ὑπερόγκων ζημιῶν τὰς ὁποίας προξενοῦσιν εἰς τὸ ἔθνος, καὶ περὶ τῶν καταλληλοτέρων μέσων πρὸς ἐξολόθρευσιν αὐτῶν.*»

Καὶ ἠξεύρετε, κύριοι ἀναγνῶσται, ποῖα τὰ καταλληλότερα ταῦτα μέσα τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ; Δὲν εἶναι οὔτ' αἱ γαλαῖ, ὡς φανταζόνται οἱ πολλοὶ δέστερον τοῦ βλέμματος τούτων. Ἀλλ' ὡς φαίνεται, ὁ *Μπάρμπα Θωμᾶς* ἐσκύβασεν ἐπιμελέστερον τὴν φύσιν τῶν ποντικῶν, διότι ἐπλήρωσε πολλὰ χάσματα τῆς περιέργου ἱστορίας των. «Ὑπάρχει, λέγει, κοινὴ πρόληψις ὅτι οἱ μῦς ἀλληλοσφαγοῦνται καὶ τρώγονται ὡς ἄλλοι Καννιβαλοι· ἀλλ' ἡ πρόληψις εἶν' ἐσφαλμένη· ἐξ ἐναντίας συμβιοῦσι κατὰ μυριάδας, καὶ εἶναι ἀληθεῖς *σοσιαλίσταί*, ζῶντες ἀπὸ κοινοῦ καὶ συνεσθίοντες τὰ ὑφαρπαζόμενα. Δὲν ἔχουσιν οὔτε *πολιτικοὺς* οὔτε *θρησκευτικοὺς νόμους*· ὥστε ἢ *σοσιαλιστὰς* ἢ *κομμουνιστὰς* ἢ ποντικοὺς τοὺς ὀνομάσῃς, λέγεις ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.»

Περὶ δὲ τῆς γονιμότητος τῶν μυῶν, ἰδοὺ τί λέγει

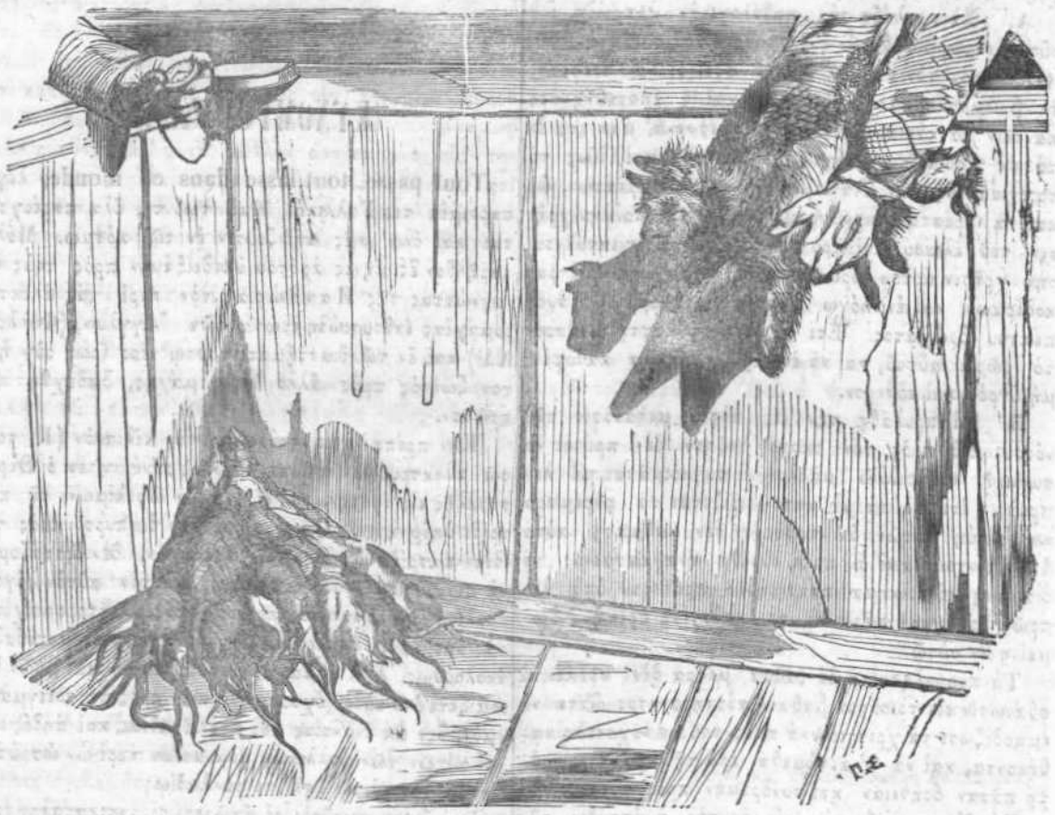

Πλατεῖα ἢ στάδιον τῆς μάχης.

τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἔπλασαν καὶ τὴν παροιμίαν τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Δουκάγκιος, «Ποντικοῦ βουλὰς κόψει κατά.» οὔτ' αἱ μυάγραι, οὔτε τὰ δηλητήρια, οὔτε κανὲν ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται αἱ καλαὶ οἰκοδέσποιναι διὰ νὰ σώσωσι τὰ τυρία, τὰ βούτυρα, ἢ τὰ καρύδιά των· ἀλλ' αὐτὴ ἡ περιοχὴ ἡ χρησιμεύουσα ὡς στάδιον τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τῶν κυνῶν καὶ τῶν μυῶν, περὶ ὧν θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω.

Ὅσοι τῶν φυσιολόγων, ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν περιγραφὴν καὶ τῶν εὐτελεστέρων ζώων, δὲν ἀπηξίωσαν νὰ γράψωσι καὶ περὶ τῶν μυῶν. Ὁ Βυφῶνος βεβαιοῖ μάλιστα ὅτι κανὲν ἐξ ἐκείνων δὲν ἔχει βλέμμα θηριώδες καὶ ὀκτακοσίους ὀκτὼ μῦς, οἵτινες τραγανίζουσι καθ' ἑκάστην τὴν τροφὴν ἑξήκοντα τεσσάρων χιλιάδων καὶ ἑξακοσίων ὀγδοήκοντα ἀνθρώπων!

Τὸ πρᾶγμα, ὡς βλέπουσιν οἱ ἀναγνῶσται, εἶναι καθ' ὑπερβολὴν σπουδαῖον, καὶ διὰ τοῦτο ὁ φίλος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους *Μπάρμπα Θωμᾶς* ἐνηγχολήθη ὅλη ψυχῇ καὶ διανοᾳ εἰς τὸ νὰ εὕρῃ μέσον ἐξολοθρεύσεως σκοπιμώτερον ἢ τὰ συνήθη.

Ἀλλ' εἰς αὐτὸν ὀφείλεται καὶ ἄλλη ἀνακάλυψις πολὺ σπουδαιοτέρα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀνεκτίμητος. Διὰ συντόνων παρατηρήσεων καὶ συλλογισμῶν, ἐφθασε νὰ ἐννοήσῃ ὁ σοφὸς ποντικολόγος ὅτι ἐὰν οἱ μῦς εἶναι τοσοῦτον ἐπιβλαβεῖς ζῶντες, μετὰ θάνατον ὅμως γίνονται μεγίστης ὠφελείας πρόξενοι! «Τὰ πτώματα, λέγει, τῶν ποντικῶν χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ λιπαίνωσι θαυμασίως τοὺς ἀγρούς, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ συστηθῶσι παντοῦ σταδία κυνομυομαχιῶν.» Λυποῦμαι ὅτι ὁ *Μπάρμπα Θωμᾶς* ἐλησμόνησε νὰ προσθέσῃ ὅτι πρὸ τῆς γεωργίας, καὶ ἡ βιομηχανία εὐηργετήθη οὐ μικρὸν ἀπὸ τοὺς μῦς, κατεργασθεῖσα τὰ δέρματά των, καὶ κατασκευάσασα τὰ λεγόμενα τῆς Σουηδίας χειρόκτια! Ὁμολογητέον ἄρα ὅτι ἐπὶ τῶν ποντικῶν ἐφαρμόζεται ἀξιολόγως τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ῥητόν, «ὁ γὰρ θάνατός σου ζωή μου!

Μυοθήρας.

Ἕκαστος σκύλος πρέπει νὰ σπαράξῃ τόσους μῦς ὅσων λιτρῶν βάρος ἔχει αὐτός· τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου τοῦ σκύλου, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα, τὸ σχῆμα καὶ τὸ βάρος τοῦ σκύλου αὐτοῦ, πρὸς δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μυῶν τοὺς ὁποίους χρεωστεῖ νὰ φονεύσῃ, σημειοῦνται ἀκριβῶς ἐπὶ γραμματίου τὸ ὁποῖον ῥίπτεται ἐντός τινος πίλου. Μετὰ ταῦτα ἐκλέγουσι διαιτητὴν καὶ χρονοκράτορα ἢ ἄνθρωπον χρέος ἔχοντα νὰ παρατηρῇ ἀκριβῶς τὴν ὥραν· τότε ἐκβάλλουσιν ἀπὸ τὸν πίλον ἓν γραμμάτιον, καὶ βάλλουσιν ἐντὸς τοῦ σταδίου ἢ τῆς πλατείας τόσον ἀριθμὸν μυῶν ὅσοι σημειοῦνται ἐν αὐτῷ. Ἄλλος τις κρατεῖ τὸν σκύλον, καὶ ῥίπτει αὐτὸν ἐντὸς τοῦ σταδίου ὅταν ἀκούσῃ τὸν χρονοκράτορα κραζοντα Time! (καιρός). Ἐάν τις τῶν στοιχηματιζόντων, πρός τινα γωνίαν· ἔπειτα δὲ ῥίπτοντες ἐντὸς αὐτοῦ σκύλον, ἰκτίδα, ἢ γαλῆν, (ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως σκύλον) προκαλοῦσι τὴν μάχην, σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶναι τὸ νὰ φονευθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ἐντὸς ὡρισμένου ἀλλὰ βραχυτάτου χρόνου, ὅσον ἐνέστιν ἀνώτερος ἀριθμὸς ποντικῶν.

Βλέπω τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην ἀποστρέφοντα τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὴν ναυτιώδη ταύτην σκηνήν. Ἀλλ' ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης δὲν ἀγαπᾷ ὡς οἱ Βρετανοὶ τὰ στοιχήματα. Ἰδοὺ δὲ καὶ ποῖοι κανόνες τηροῦνται κατὰ τας ἀηδεῖς ταύτας μάχας.

Ἀλλ' ἂς ἔλθωμεν τέλος πάντων καὶ εἰς τὰς κυνομυομαχίας. Εἴπομεν ἤδη ὁποῖος ἐνθουσιασμὸς ὑπεδέχθη τὴν σύστασιν τῶν ἀγώνων τούτων. Ἦτο ἄρα ἐπόμενον νὰ συστηθῶσι καὶ πολυάριθμα θέατρα μυῶν ἐν Λονδίνῳ, τὰ ὁποῖα οἰκίαι μυῶν (rating-houses) ὀνομάζονται. Ἰδοὺ δὲ πῶς συγκροτεῖται ὁ ἀγών·

Βάλλουσιν ἐντὸς αἰθούσης σκεβός τι τετραγωνον, περιοχὴν ἔχον μέτρων τινῶν, καὶ ὀνομαζόμενον, rat pit ἢ πλατεῖα μυῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ῥίπτουσιν ἀριθμόν τινα ἐκ τῶν ζώων τούτων, ἃ τινα συσσωρεύονται ἀμέσως, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν κυρίων τῶν σκύλων ὑποθέσῃ ὅτι οἱ ποντικοὶ δὲν ἐφονεύθησαν ἐντελῶς, καὶ ὅτι ὁ σκύλος ἐμακρύνθη τοῦ σταδίου πρὶν τούτου, διατάσσεται ἀμέσως ἐξέλεγξις ἥτις γίνεται πατοῦντος τινὸς ἐπὶ τῶν οὐρῶν τῶν ποντικῶν· ὥστε, ἐὰν δίδωσι σημεῖα ζωῆς, εἰσάγουσι καὶ πάλιν τὸν σκύλον διὰ νὰ τοὺς ἀποτελειώσῃ. Ἕκαστος κύριος σκύλου ὀφείλει νὰ φέρῃ καὶ τοὺς ποντικοὺς διὰ τὸν φόνον τῶν ὁποίων σκοπεύει νὰ στοιχηματίσῃ. Τὸ δὲ στοίχημα εἶναι δύο εἰδῶν· ἄλλοι μὲν στοιχηματίζουσιν ὅτι ὁ σκύλος των θέλει φονεύσει ῥητόν τινα ἀριθμὸν ποντικῶν ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου, ἄλλοι δὲ χω-

ρίς νὰ προεδιορίσωσι τὸν χρόνον, παρατηροῦσι μόνον ποῖος ἐφόνευσε πλειοτέρους ἐν βραχυτέρῳ διαστήματι.

Οἱ ποντικοὶ ἀμύνονται συνήθως μὲ ἄπειρον ἀνδρείαν, πρὶν δαγκάσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν μέσην ὁ σκύλος· ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ζωγρηθῶσι, φέροντες πολλάκις τὴν κεφαλὴν τραυματίζουσι διὰ τῶν ὀξέων αὐτῶν ὀδόντων τὸ ῥύγχος τοῦ κυνός. Ἰδοὺ διατί οἱ σκύλοι, ἅμα ἁρπάζοντες τοὺς ἐχθρούς των, σείουσι ταχύτατα τὴν κεφαλήν, διὰ νὰ παραλύτωσι τὰς δυνάμεις των.

Κατὰ τοὺς γενομένους πρό τινων μηνῶν ὑπολογισμοὺς, δύο μόνον θέατρα μυῶν ἐν Λονδίνῳ, τὰ τῶν κυρίων Shaw καὶ Sabin (Broad Street, saint Giles's) καταναλίσκουσι 35,000 ποντικοὺς κατ' ἔτος. Ὁ πρῶτος αὐτῶν ἐδαπάνησεν εἰς προμήθειαν τοιούτων δι' ἓν ἔτος, ἐξ περίπου χιλιάδας δραχμῶν. Φοβούμεθα λοιπὸν μήπως αἱ μυομαχίαι, ἀντὶ νὰ φέρωσι τὴν καταστροφὴν τῶν μυῶν, ὡς εἶπεν ὁ *Μπάρμπα Θωμᾶς*, συντελέσωσιν εἰς τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν.

Ἐκ τῶν τριῶν εἰκόνων αἵτινες, διὰ νὰ καταστήσωσιν ἐνεργεστέραν τὴν περιγραφὴν, δημοσιεύονται μετ' αὐτῆς, ἡ δευτέρα παριστάνει τὸν μυοθήραν (Rat-catcher). Ἡ βιομηχανία τοῦ ἀνθρώπου τούτου εἶναι βεβαίως ἐκ τῶν θαυμαστοτέρων τὰς ὁποίας ἐπενόησε μέχρι τῆς σήμερον τὸ πνεῦμα τῆς φιλοκερδίας. Ἰδέτε τὸν τολμηρὸν τοῦτον ἔμπορον μὲ ὁποίαν γαλήνην ἥθους διαχειρίζεται τὰ ἐμπορεύματά του! Πῶς βυθίζει τὴν χεῖρα ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ, ὡς ὀρνιθοθήρας ζητῶν νὰ συλλάβῃ πτηνὸν ἀθῶον! Μὲ πόσην ἐπιτηδειότητα κρατεῖ ἀπὸ τὴν οὐρὰν τὸν ποντικὸν διὰ νὰ τὸν ῥίψῃ εἰς τὸ στάδιον!

Ἐκ τῶν ἄλλων δύο, ἡ μὲν μία παριστάνει τὴν πλατείαν ἢ τὸ στάδιον τῆς μάχης, ἡ δὲ ἄλλη τὸν χρονοκράτορα (Time-Keeper).

Πολλοὶ σκύλοι ἐδοξάσθησαν κατὰ τὰς ἐκ τοῦ συστάδην ταύτας μαχας· ἄλλοι ἐφόνευσαν 30 μῦς ἐντὸς 2 λεπτῶν τῆς ὥρας, ἄλλοι 20 ἐντὸς τριῶν, ἄλλοι ἑκατὸν ἐντὸς 5 καὶ 7 λεπτῶν, καὶ ἄλλοι διὰ μιᾶς σχεδὸν 100 Εἰς μαλίστα σκύλος ἐθριάμβευσεν εἰς πεντήκοντα καὶ ἐπέκεινα μάχας, καὶ ἐφόνευσε πλέον τῶν 2,500 ποντικῶν!

Χρονοκράτωρ.

ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ.

Ὅσοι πρὶν ἢ ἀναγνώσωσι τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν, ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς μόνον λαμβάνοντες ἐνδόσιμον, σπεύσωσι νὰ ἐπιφέρωσι κρίσιν, θέλουσι βεβαίως εἰπεῖ ὅτι παραλογιζόμεθα. Πῶς εἶναι δυνατὸν, θέλουσιν ἀναφωνήσει, νὰ φωτίζῃ τις ἢ νὰ θερμαίνῃ τὸν κοιτῶνά του δι' ὕδατος! Καὶ ὅμως ὁ ἔχων στοιχειώδεις τινὰς γνώσεις χημείας, ὀλίγον σκεφθεὶς δὲν θέλει βραδύνει νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος.

Τὸ ὕδωρ, ὡς γνωστὸν, σύγκειται ἐκ δύο ἀερίων, τοῦ ὑδρογόνου καὶ τοῦ ὀξυγόνου, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον εἶναι εἰς ἄκρον εὔφλεκτον, φλόγα μὲν ἀναπέμπον σχεδὸν ἀδιόρατον, μεγίστην δὲ διαδίδον θερμότητα. Ὁμιλοῦντες λοιπὸν περὶ φωτισμοῦ καὶ θερμάνσεως δι' ὕδατος, ἐννοοῦμεν τὴν ἐκ τοῦ ὑδρογόνου θερμότητα καὶ λάμψιν· τὸ οὐσιῶδες εἶναι τὸ νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ ὕδατος τὸ ἐν αὐτῷ ὑδρογόνον, ἔργον εὔκολον εἰς τὴν χημείαν, καὶ νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸ ἡ λάμψις ἧς τινος στερεῖται, πρᾶγμα ἔτι πλέον εὔκολον.

Ἡ ἰδέα αὕτη δὲν εἶναι νέα· πρότινων ἐτῶν ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς καὶ τινες ἄλλοι, ἐσχάτως δὲ, κατὰ τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας, ὁ K Gillard ἐπέτυχε πληρέστατα, διαδοὺς καὶ φῶς καὶ θερμότητα εἰς ὁλόκληρον βιομηχανικὸν κατάστημα, διὰ μηχανῆς τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲν ἐπενόησε, κατασκεύασε δὲ ὁ K. Magnier.

Ἡ μηχανὴ αὕτη ἔχει σχῆμα κλιβάνου περιέχοντος δύω διϋλυστῆρας σιδηροῦς, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπολήγει σωλὴν ἐπίσης σιδηροῦς, δι' οὗ εἰσάγεται ἀτμὸς ὕδατος, φέρων μικρὰς ὀπὰς περιβεβλημένας διὰ λευκοχρύσου, ὥστε νὰ μὴ φράσσωνται ἐξ αἰτίας τῆς ὀξυδώσεως τοῦ σιδήρου.

Καὶ πρῶτον μὲν θερμαίνεται ὁ κλίβανος. ὅταν δὲ κοκκινίσωσιν οἱ διϋλυστῆρες ὡς βύσσινα, γεμίζονται μὲ αἰθάλην καὶ μὲ ἄνθρακας, καὶ εἰσάγεται ἔξωθεν ἀτμὸς ὕδατος.

Τὰ παραιτέρω ἐξηγοῦνται οἴκοθεν.

Οἱ ἄνθρακες πυρακτοῦνται, καὶ ἐπειδὴ ἔχουσι μεγάλην συγγένειαν μὲ τὸ ὀξυγόνον, ἀπορροφοῦσι τὸ ἐν τῷ ἀτμῷ τοῦ ὕδατος περιεχόμενον. Ὁ ἀτμὸς ἑπομένως ἀναλύεται, τὸ ὑδρογόνον ἀποχωρίζεται, τὸ δὲ ὀξυγόνον, ἑνούμενον μὲ τοὺς ἄνθρακας, συγκροτεῖ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τὰ δύω ἀέρια, ἤτοι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ τὸ ὑδρογόνον, μιγνυόμενα ἐντὸς τοῦ διϋλυστῆρος, ἐξέρχονται ὁμοῦ διὰ σωλῆνος καθέτου, ὅστις φέρει αὐτὰ εἰς καθαριστήριον ὅπου χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων.

Χωρίζονται δὲ ὡς ἑξῆς· Τὸ καθαριστήριον περιέχει τίτανον ξηρὰν, ἥτις, ὡς ἔχουσα μεγίστην συγγένειαν μὲ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, ἑνοῦται μετ' αὐτοῦ, καὶ παράγει ἀνθρακικὴν τίτανον. Τότε τὸ ὑδρογόνον μεταβαίνει εἰς τὸ ἀεριόμετρον ὅπου συμπυκνοῦται.

Σημειωτέον ὅτι ἡ αὐτὴ τίτανος χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ ἀποχωρίζῃ τοῦ ὑδρογόνου τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, ἀλλ' ἀφοῦ πρῶτον ἀποβάλῃ τὸ ἀέριον τὸ ὁποῖον ἀπερρόφησεν. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἀποχωρίσεως εἶναι ἁπλούστατος.

Ἄνωθεν τοῦ μεγάλου θόλου τοῦ κλιβάνου ἐπίκειται κάλυμμα ξύλινον, ἐφ' οὗ χέουσι τὴν προερχομένην ἀπὸ τοὺς καθαρισμοὺς καὶ κεκορεσμένην ἀνθρακικοῦ ὀξέως τίτανον. Ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς θερμότητος, τὸ ὀξὺ τοῦτο χωρίζεται τῆς τιτάνου, καὶ ἐξέρχεται δι' ὀπῆς ἀείποτε ἀνοικτῆς, ἐνῷ ἡ χωρισθεῖσα τίτανος ἐξέρχεται δι' ἑτέρας.

Ἀλλ' ἐὰν τὸ ὑδρογόνον σκοπὸν μόνον δὲν ἔχῃ τὴν θέρμανσιν ἀλλὰ καὶ τὸν φωτισμὸν, τότε τὰ μέσα ταῦτα δὲν ἀρκοῦσι. Τὸ καθαρὸν ὑδρογόνον διαδίδει, ὡς εἴπομεν, φῶς ἀσθενέστατον· τοῦτο δὲ δὲν καθιστάνεται λαμπρὸν εἰμὴ ἐὰν διὰ τῆς φλογός του ἀναφθῶσι μόριά στερεοῦ τινος σώματος. Ὅθεν φέροντες εἰς συναφὴν ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον μὲ τεμάχιον τιτάνου, ἀπολαμβάνομεν φῶς λαμπρότατον.

Τὰ ἀέρια τῶν γαιανθράκων, τὸ ἄλειμμα καὶ τὸ ἔλαιον ἀναδίδουσι φῶς, ἕνεκα μόνον τοῦ εἰς ἄκρον διῃρημένου καθαροῦ ἄνθρακος τὸν ὁποῖον περιέχουσιν. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ ὑδρογόνον εἰς τὸν φωτισμὸν διὰ τῶν μέσων ἅτινα περιεγράψαμεν, πρέπει νὰ βάλωμεν αὐτὸ πλησίον σώματός τινος στερεοῦ

Ἡ μέθοδος τοῦ K. Grillard εἶναι ἁπλουστάτη·

Λύχνος ἀερίου συνήθους (gaz) οὗτινος οἱ ὀπαὶ εἶναι λεπτότατα, φέρει εἶδός τι θρυαλλίδος ἐκ λευκοχρύσου πολλὰ λεπτῆς· ἡ θρυαλλὶς αὕτη ἀναπτομένη ὑπὸ τοῦ ὑδρογόνου, διαδίδει φῶς λαμπρότατον. Δὲν φθείρεται δὲ παντάπασιν οὐδὲ μετὰ πολυχρόνιον χρῆσιν.

Ἓν μέτρον κυβικὸν ὑδρογόνου διατηρεῖ τέσσαρας καὶ πέντε λύχνους ἐπὶ μίαν ὥραν, διὰ δὲ τὴν κατασκευήν του δαπανῶνται 14 ἢ 15 λεπτὰ τῆς δραχμῆς.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ.

Κατὰ τὸ Γαλλικόν.

Τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον τοῦ ἀνδρὸς τούτου, οὗτινος τὸ ὄνομα θέλει φέρει εἰς αἰῶνας ἡ ἱστορία, ὑπῆρξεν ἀκαταδάμαστός τις θέλησις, συνοδευμένη ὑπὸ νοὸς ζωηροῦ, πεποικιλμένου, μεγίστου. Τὸ μέγα τοῦτο πλεονέκτημα, δημοκρατικὸν μὲν πατριώτην κατ' ἀρχὰς, καταστροφέα δὲ τῆς ἐπαναστάσεως ὕστερον, καὶ τέλος δικτάτορα ἀνέδειξε τὸν ἄνδρα. Τὸ περίαπτον τοῦτο κατεῖχε καὶ δι' αὐτοῦ ἀνέπτυξε τόλμην θαυμασίαν ἴσην τῆς τοῦ Ἀννίβα, πνεῦμα ἐπιχειρηματικὸν ὁποῖον τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπόφασιν νοήμονα ὡς τὴν τοῦ Καίσαρος, καὶ πανουργίαν οἵα ἡ τοῦ Θεμιστοκλέους.

Ἐξημμένην ἔχων τὴν φαντασίαν ἐκ τοῦ μεγαλείου τῶν ἡρώων τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἔκδοτος εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, τὸ θεμέλιον τῆς στρατηγικῆς, διὰ τῶν ὅπλων ἀνηγορεύθη κυριάρχης τῆς Γαλλίας, καὶ διὰ τῶν ὅπλων κατέπληξε τὴν Εὐρώπην.

Σταθμίσας τῆς τε ἰδίας πατρίδος τοὺς ἀγῶνας καὶ τῆς Γαλλίας τὰς ἀναστατώσεις, συνείδε κατὰ πόσον ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἐπὶ τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ ἰσχὺν, ἥτις οὐδενὸς ἐχρῄζετο ἄλλου ἢ ἀντικειμένου πρὸς τὸ ἐξασκηθῆναι. . . . ἡ στραταρχία καὶ τοῦ κατακτητοῦ τὸ σκῆπτρον τῷ παρεῖχον στάδιον ἀπέραντον.

Καταβὰς ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ σκηνῆς, καὶ μέχρις ἰσχάτης αὐτοῦ πνοῆς τὰς αὐτὰς ἔσχε ψυχικὰς ὁρμάς. Καὶ οἱ λόγοι του, καὶ οἱ στοχασμοί του ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἑλένῃ ἦσαν λόγοι καὶ στοχασμοὶ με-

γάλης ψυχῆς—Ἐπὶ τοῦ μεμονωμένου ἐκείνου βράχου, ἐν μέσῳ τοῦ ἀχανοῦς ὠκεανοῦ, ἀναπαυόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης ἣν ἔφερε κατὰ τὴν ἐν Ὥστερλιτς μάχην, ἦτον ἀκόμη τοῦ σύμπαντος ὁ ταραξίας ἐκεῖνος!

Ὁ τιτὰν οὗτος δὲν ἔχει τὸν ἐράμιλλον—σκέψις, συναίσθησις καὶ ἐνέργεια παρ' αὐτῷ ὦδευον ἐκ συμφώνου· ἡ φιλοδοξία ἦτο τὸ ἐλατήριον τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἄμοιρος καταγωγῆς βασιλικῆς, καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ δυνάμενος μηδένα τῆς Εὐρώπης θρόνον νὰ καθέξῃ, τὸ πᾶν ὀφείλει εἰς τὴν τύχην, εἰς τὰς περιστάσεις, εἰς ἑαυτόν. Τὸ ζωηρὸν αὐτοῦ πνεῦμα, ἡ εὐτολμία, ἡ ὀξυδέρκεια, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἀκάματος ἐπιμονὴ τὸν ἀνήγειρον—ἡ ἀκόρεστος φιλοδοξία τὸν κατέβαλεν.

Εἶναι φαινόμενον τῶν αἰώνων, ὅπερ, κατ' εὐτυχίαν τῶν λαῶν, ἡ φύσις δὲν μᾶς παρουσιάζει ἐπανειλημμένως, καὶ ὅπερ μᾶς διδάσκει πόσα δύναται ἡ ἐπιμονὴ νὰ κατορθωτῇ, ἂν τὰ μεγάλα σχέδιά της δὲν ὑπερβῶσι πάντα ὅρον.

Φύσει κρυψίνους, σοβαρός, μάλιστα κατηφής, βαθὺς εἰς τὰς σκέψεις, σιωπηλὸς, λακωνικὸς εἰς τὸ λέγειν, ὀλίγωρος ἅμα καὶ παρατηρητής, φιλέρημος, πεισματώδης πολλάκις, καὶ ἐπιδεικτικὸς παθῶν μέχρι μανίας, ἐξ ἐρήβων, ἐκ παίδων ἀκόμη ἐσκέπτετο καὶ ἐμελέτα ἐπὶ τὰς ταραχὰς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ. . . . εὐκόλως ἄρα ἐδύνατό τις νὰ προεικάσῃ τὸ κατὰ τὸν ἄνδρα. Τὸ θανάσιμον μῖσος τοῦ νέου Κυρνίου κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος του μετέβαλε τὸν σπινθῆρα εἰς φλόγα.

Ἐν τοῖς πολυταράχοις κύμασι τῆς βιωτῆς νῦν μὲν κατοβαλλόμενος, νῦν δὲ ἀνυψούμενος, ἐγυμνάσθη εἰς τὸ προβλέπειν τοὺς βιαίους κλόνους, εἰς τὸ συμμορφοῦσθαι μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἅμα καὶ θεωρεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἄλλους ἀριθμοὺς, εἰς τὸ ἐκτιμᾷν αὐτοὺς καθ' ὅσον ἐδύναντο νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν, εἰς τὸ κρύπτειν ἐν μυχίοις ἐγκάτοις καὶ τὸν μηδαμινώτερον λογισμὸν, καὶ θεωρεῖν τὰ πλήθη ὡς μέσα μόνον πρὸς ἐπίτευξιν σκοπῶν.

Εἰκοσιπενταετὴς μόλις διῆλθεν ὑφ' ὅλας τῆς τύχης τὰς φαντασιοπληξίας—ἐν βραχεῖ χρόνου διαστήματι, ἡ Κύρνος τὸν ἐξήλασεν, ἡ Γαλλία τὸν ἐτίμησεν, ἡ ἐθνικὴ Συνέλευσις τὸν διέγραψεν ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν στρατηγῶν καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν ἀνήγειρεν εἰς τὴν ὑπάτην ἀρχήν.

Νέος, ῥωμαλέος, σκληρὸς, Σπαρτιάτης εἴς τε τὸ λέγειν καὶ πράττειν, δραστήριος, ἐγέμυθος, ἐπαστὴς καὶ τῶν ἐλαχίστων, ἀπὸ νίκης ἐρρίφθη εἰς νίκην. Τὰ ζηλότυπα μέλη τοῦ Διευθυντηρίου ἐσέβοντο αὐτὸν καὶ ὡμολόγουν αὐτῷ εὐγνωμοσύνην ἐξ ἀνάγκης ἀλλ' οὗτος ἐφαίνετο περιφρονῶν ταῦτα πάντα, καὶ ἐγκολπούμενος ψυχὴν Ἀλεξάνδρου, μετέφερε τῆς δόξης του τὸ θέατρον εἰς γαῖας ἀπωτάτας. . . . μετέφερε τὴν Γαλλίαν εἰς Αἴγυπτον. Αἱ Πυραμίδες ἐρ' ὧν διῆλθον τοῦ σύμπαντος οἱ αἰῶνες, μάρτυρες ἐγένοντο τῆς δόξης αὐτοῦ! ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ πολὺ· φωνή τις μυστηριώδης, φωνή τις ἀπὸ τῶν Πυρηναίων κατερχομένη καὶ τὰς θαλάσσας διασχίζουσα, αὐτὸν φαίνεται ἀποκαλοῦσα· τείνει τὸ οὖς, ἀκούει καὶ . . . ἐπανέρχεται! ἐπανέρχεται! εὐπρόσδεκτος καὶ θαυμαστός! Τὸ ἀνίσχυρον διευθυντήριον διαλύεται, ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς ὑπατείας, ἡ ὑπατεία γεννᾷ τὴν δικτατωρίαν, ὁ ἰσόβιος ὕπατος ἀναγορεύεται Αὐτοκράτωρ.

Ὁ διαδοχικὸς Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων ἐπιβάλλει ἐπὶ τὴν Εὐρώπην τὴν σιδηρᾶν θέλησίν του. Προασπιστὴς τῆς διχονοούσης Γερμανίας, μεσίτης τῆς θορυβώδους Ἑλουητίας, βασιλεὺς τῆς διαμεμελισμένης Ἰταλίας, διοικητὴς τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλλίας, καὶ διὰ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ συστήματός του δεσπότης τῆς Εὐρώπης ἁπάσης, πανταχοῦ ὑπέθαλψεν καθ' ἑαυτοῦ ἀπέχθειαν κρυφίαν.

Τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐξέτεινεν ὁ γίγας ἐπὶ τοσοῦτον, καθὸ γινώσκων νὰ καρποῦται τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἄλλων, νὰ διαμελίζῃ τοὺς συσσωματωθέντας, νὰ πτοῇ τοὺς ἀπομεμονωμένους, καὶ διὰ τοῦ καταπληκτικοῦ του ξίφους νὰ καταπείθῃ τοὺς διστάζοντας ὅτι μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερε τὴν νίκην.

Καὶ ἐν μέσῳ ἀγώνων τοιούτων, εὗρε καιρὸν τὸν ἁρμόδιον τοῦ ν' ἀποδώσῃ τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν πρὸς τοὺς βεβηλωθέντας ναοὺς, νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, νὰ βελτιώσῃ τὰ δημόσια ἐκπαιδευτήρια, νὰ σχεδιάσῃ τὸν κώδηκά του, καὶ νὰ μὴ παραβλέψῃ τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας, τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τοὺς ἀποικισμούς. Ἡ καλουμένη δημοκρατία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐλαμπρύνθη, τὰ οἰκονομικά της ἐκανονίσθησαν ἐπὶ τὰ κρείττω, καὶ νέαι ὁδοὶ, καὶ διώρυγες, καὶ οἰκοδομαὶ μεγαλοπρεπεῖς ὡράτσαν τὴν ἐπικράτειαν.

Εἰρήνη εὔκαρπος περιεκόσμει μετὰ δαφνῶν τὸν δορυάλωτον θρόνον—ἀλλ' ὁ μοιροφιλὴς ἥρως ἐχρήζετο, ἔλεγε, πολέμων πρὸς τὸ χαλιναγωγεῖν τοὺς ἐχθρούς του.

. . . . . .

Τὸ διακυβεύειν φέρει πολλάκις εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς νίκης, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ εἰς τὰς τῆς καταστροφῆς.

. . . . . .

Στρατηλάτης στρατοῦ μυριαρίθμου ἐξῆλθε κατὰ τριῶν αὐτοκρατόρων—ἡ χιλιετὶς τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐξέλιπεν—ἡ τύχη τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλλίας ἀπεφασίσθη—καὶ τοῦ Ναπολέοντος ἡ κυριαρχία ἐξετάθη ἐπὶ τὸ σύμπαν. Ἡ Αὐστρία μόνη, ἐλπίζουσα ἐπὶ τέλος νὰ δώσῃ τῆς εἰρήνης τὴν ἐλαίαν εἰς τὰ ἀπηυδημένα ἔθνη, ἐνδόξως καὶ μετὰ καρτερίας ἀντέστη κατὰ τοῦ τιτάνος.

Ἡ γέννησις τοῦ βασιλέως τῆς Ῥώμης ἀνήγαγε τὸν Ναπολέοντα εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς εὐδαιμονίας. Ἔκτοτε πλέον περὶ μηδενὸς ἐποιήθη τὰς νίκας, καὶ πᾶν τὸ μετ' αὐτὴν ὑπηγορεύθη οὐχὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης.

Ἐν τινι παραφορᾷ ὁ γαῦρος προὐκάλεσε τὸν γίγαντα τῆς ἄρκτου ἐν μέσῳ τῶν παγετῶν αὐτοῦ! Τὰ στοιχεῖα, ἡ Μόσχα, ἡ Βερεσίνη, ἡ Ἀσία ὑπέσκαψαν τὴν πτῶσίν του. Ἡ Ἕλβα, αὐτὴ ἐκείνη ἡ Ἕλβα, τὴν ὁποίαν αὐτὸς οὗτος προσέλαβεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Γάλλων, ὑποδέχεται τὸν κυρίόν της. Καί τοι δὲ παραγκωνισθεὶς, ἐναραίνεται αὖθις εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἡ πενεκκοστὴ μάχη του ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐσχάτη. Ἐκεῖνος, ποδὸς ὁ μία Γερουσία, ἀπένειμε τὸν τίτλον Μέγας, ἐπέπρωτο, καί τοι μεγαλήτερος τοῦ Θεμιστοκλέους, νὰ δώσῃ τέλος ἀθλιέστερον μὲν, ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ εὐγενέστερον.

Ὁ νέος τιτὰν καὶ ὁ αἰὼν αὐτοῦ προσδοκοῦσι Τάκιτον, ἀλλ' ἀμφότεροι ἴσως ὀφείλουσι νὰ πτοηθῶσι κατὰ τὴν ἔλευσίν του.

Ὁ Ναπολέων ἐγίνωσκε κατὰ πόσον εἶναι αὐστηρὰ καὶ ἀδυσώπητος ἡ ἱστορικὴ στάθμη· ἔκεινε δὲ τὸ ἀπώτατον μέλλον, οὐχὶ ἐκ τῶν πράξεων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἠθικῶν συνεπειῶν, διὸ καὶ ὁ γίγας ἰχνηλάτει τοὺς μεγάλους ἄνδρας τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἠγάπα τὸν Ὀσσιάν, καθόσον καὶ ἡ ποίησις ἀπαθανατίζει· ὁ πικρὸς καὶ κριτικὸς κάλαμος τοῦ Τακίτου ἦν προσβλητικὸς καὶ θανάσιμος, τὸν ἀπεστράφη ἄρα, καὶ πρὸς μόνον τὸν Πλούταρχον ἔτεινε τὴν προσοχήν. Καὶ κατὰ τοῦτο ἴσως αἱ προαισθήσεις του δὲν τὸν ἠπάτησαν· ὁ Πλούταρχός του ἐλεύσεται!

Ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἔκαμε τὸ πρῶτον βῆμα καὶ τῆς ὁποίας τὴν φορὰν παρηκολούθησε, συνεῖδε κατὰ βάθος τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ καὶ ἔκθαμβος ἀπέμεινεν ἐπὶ τὴν ἐμφάνισίν του. Μὲ πτερόεν τὸ βῆμα εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ παντὸς, καταλιμπάνων τοῦ δράματός του τὴν διαχείρισιν εἰς τῆς φαντασιοπληξίας του τὰς χεῖρας. Ἡ πρᾶξις προὐχώρει μεγάλη, ζωηρὸ, λαμπρὰ, αὐτὸς δὲ τὴν ἐπεβάρυνε διὰ τοῦ προσφιλοῦς θέματός του· ὤφειλε νὰ τὴν δώσῃ ἀναψυχὴν, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἔδιδε πολλὰ τὰ πιστὰ εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὁ κόσμος ἀπηύδησεν ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους νίκας του. Διετάγη νὰ ὑποχωρήσῃ, καὶ ὑπεχώρησε μετ' ἀξιοπρεπείας ὅμως, καὶ μετ' ἀξιοπρεπείας τοσαύτης ὅσης ὁ Καῖσαρ Ἰούλιος ἐστερήθη κατὰ τὴν δύσιν του· ἐγένετο ἄφαντος οἱονεὶ ἥλιος ἑσπερινὸς ἐν μέσῳ νεφελῶν κεραυνοβόλων.

Μικρὸς ἦν καὶ εὔσαρκος, καὶ μελανόχρους, καὶ τὴν τρίχα εἶχε μέλαιναν καὶ ἀραιὰν, τὸ μέτωπον στρογγύλον, καὶ τὸ ὄμμα ζωηρὸν, ὀξυδερκὲς καὶ φλογερὸν, χαρίεν τὸ στόμα, τὴν φωνὴν δυνατὴν καὶ εὔηχον, τὴν κάτω σιαγόνα προέχουσαν, στερρὸν καὶ ταχὺ τὸ βῆμα, καὶ τὰς κινήσεις ζωηράς. Συνήθως διεσταύρου τοὺς βραχίονας ἐπὶ τὰ στήθη ἢ ἐξηγκωνίζετο· τὸ σύντολον αὐτοῦ ἐπρόδιδεν ἰδιοσυγκρασίαν χολερικο-μελαγχολικήν. Τὴν ἐνδυμασίαν ἦν ἁπλούστατος, πάντοτε σχεδὸν ἔφερε τὴν στολὴν πρασίνην, μετὰ λευκοῦ τοῦ ὑπενδύτου, ἢ ἐπενδύτην φαιὸν, καὶ μικρὸν τὸν πῖλον· ἀλλ' ἡ θεραπεία αὐτοῦ ἐν τε τοῖς Παρισίοις καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις, ἦν πάντοτε πολυτελὴς καὶ πομπώδης, ἡ δὲ ἐθιμοταξία μεγαλοπρεπεστάτη, αὐστηροτέρα καὶ τῆς Ἱσπανικῆς. Οἱ στρατηγοὶ τῆς δημοκρατίας λαβόντες τὸν τίτλον στρατάρχου, συναμιλλῶντο τίς τίνος νὰ φανῇ ἐπιδεικτικώτερος ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐτέρπετο ἐπὶ τὴν ἅμιλλαν ταύτην ὁ γίγας, γινώσκων κατὰ πόσον αὕτη καταπλήσσει τὸν λαόν.

Λιτὸς μὲν τὸ γεῦμα, ἀνένδοτος δὲ τὴν ἐργασίαν, ἐν μέσῳ τῶν ταραχῶν τῶν συμπλοκῶν, διέτασσεν ἀτάραχος καὶ παρατηρῶν τὸν γεωγραφικὸν χάρτην του.

Καὶ τὸ μηδαμινώτερον πλεονέκτημα δὲν διέφευγε τὴν πολυπειρίαν του. Αἴφνης καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐπέπιπτε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Μὴ φειδόμενος μηδὲ τοῦ αἵματός του αὐτοῦ, προκειμένης ἀνάγκης τῶν στρατῶν διὰ δημηγοριῶν ἐνεψύχου αὐτοὺς καὶ ἀφειδῶς ἐπεδαψίλευεν αὐτοῖς βραβεῖα· διὸ καὶ ἠγαπᾶτο καὶ ἐλατρεύετο ὑπ' αὐτῶν.

Εὐχερεστάτη ἀπέβαινε πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀποκάλυψις τῆς εὐφυΐας, καὶ ὑπὸ τὰ ῥάκη ἀκόμη ἐνδιαιτώσης, καὶ ἐνεψύχου καὶ ἐπεριποιεῖτο αὐτὴν παντὶ σθένει δρέπων μετὰ σπουδῆς τοὺς καρποὺς, καὶ ἰδοὺ τίνος ἕνεκα περιεστοιχίζετο πάντοτε ὑπ' ἀνδρῶν διασήμων τὴν παιδείαν.

Βαθὺς ἐταστὴς ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, τολμητίας ἐκ φύσεως ῥιψοκίνδυνος, κατὰ πρόληψιν ἐπερειδόμενος ἐπὶ τὸν ἀγαθὸν αὐτοῦ ἀστέρα, προβλεπτικὸς ἅμα καὶ καταπληκτικὸς, διὰ τῆς παρουσίας του μόνης ἠλέκτριζε τὸ πᾶν· ἦν αὐτόχρημα τὸ στρατηγικὸν πνεῦμα καὶ ἐγεννήθη, φαίνεται, πρὸς τὸ στρατηγεῖν καὶ βασιλεύειν.

Εἶχε τὴν λαλιὰν λακωνικὴν, καταπειστικὴν, ποιητικὴν, καὶ τὴν φωνὴν ἔντονον καὶ ἐμφαντικωτέραν πολλάκις τοῦ λόγου αὐτοῦ· ἠγάπα τὴν ποίησιν καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν ὅ τε πρὸς τοὺς μεγαλοφυεῖς σεβασμὸς τοῦ κατακτητοῦ καὶ ἡ σύστασις τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς· τὴν τιμὴν ἐθεώρει ὡς τὸ ἰσχυρότερον ἐλατήριον τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁποῖαι δὲ ἦταν αἱ πολιτικαὶ καὶ ἠθικαὶ ταραχαὶ τῶν ἡμερῶν του, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τοῦ πολυπλόκου ἀστυνομικοῦ συστήματος, ὅπερ ἔθετο ἐν ἐνεργείᾳ.

Δυνάμεθα δὲ ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἦν σύζυγος τρυφερὸς καὶ φίλος εὐγνώμων;

Ἀναντιῤῥήτως, ἂν ἡ εἱμαρμένη ἠθόκει, ὁ ἀνὴρ ἀνεδεικνύετο πατὴρ καθ' ὅλην τῆς λέξεως τὴν ἔννοιαν.

Ἐπιχειρηματικώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀννίβα, μᾶλλον ἀφειδὴς τοῦ κατακτητοῦ Μακεδόνος, μεγαλήτερος καὶ εὐτυχέστερος τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἀτυχέστερος τοῦ Θεμιστοκλέους, ὑπῆρξεν ὁ φόβος καὶ τρόμος τῶν συγχρόνων, καὶ ἔσεται τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ τῶν μεταγενεστέρων.

Τρομερὸς, προσφιλὴς τῷ στρατῷ, ὅστις δι' αὐτοῦ ἐδοξάσθη, ὡς καὶ αὐτὸς δι' ἐκείνου, ἀφῆκεν εἰς τὴν Γαλλίαν μέγα, ἔνδοξον μόνον ὄνομα, ἱστορικάς τινας σελίδας πλήρεις καταπληκτικῶν καὶ τρομερῶν συμβαμάτων, τινὰ μνημεῖα καὶ τὸν Ναπολεόντειον Κώδηκα.

Ἂν ἐδύνατο ν' ἀναδειχθῇ ἀνώτερος ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς τύχης του, ἤθελε θεραπεύσει τῆς Γαλλίας τὰς πληγάς.

Ἐπαμινώνδας Ἰωάννου.

Ο ΕΠΑΙΤΗΣ.

Τῷ φιλῷ Κ. Λασκαρίδῃ.

Combien dans les rudes hivers, y en a-t-il aussi qui meurent de froid sous la mansarde?
M. de Eormenin, Entretiens du village IX.

1

Ἐθρηνολύγει τῆς νυκτὸς ἡ αὔρα εἰς ἐρήμους,
Καὶ γέρων κύων ὑλακὰς διέφυρε πενθίμους.

Παρὰ τὴν θύραν παλαιᾶς καθήμενος οἰκίας,
Εἰς πόλεως προάστειον μεγάλης καὶ πλουσίας.
Ἡ νὺξ ἐκείνη κρυερὰ καὶ ἥσυχος ἐπέρα·
Καὶ ἡ σελήνη λευκὸν φῶς ἀπὸ λευκὸν αἰθέρα
Ἐπὶ τῶν χιονοσκεπῶν ἐσκόρπιζε δωμάτων,
Ὅθεν ὡς στήλ' ὑψόνετο μελαίνων φαντασμάτων.
Ὁ κηπὸς τόσων ἐστιῶν, ἐκτὸς μιᾶς. . . ἡ κρύα
Ἐκείνης ἦτον ἄναυδος τὴν νύκτ' αὐτὴν ἑστία!

II

Μὴ ἦτον ἀκατοίκητον τὸ μαῦρον τοῦτο δῶμα;
Πλὴν τίνα τὸ ἀκοίμητον τοῦ γέρου κυνὸς ὄμμα,
Ἐφύλαττ' ἢ ἐπρόσμενεν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου;
Καὶ πότε μὲν τὸ ῥύγχος του μετὰ φωνῆς ἠπίου
Ἐβύθιζεν εἰς τὴν ὀπὴν τῆς κεκλεισμένης θύρας,
Πότε εἰς ἦχον μακρυνὸν, γνωστὸν ἐκ μακρᾶς πείρας,
Τὰ ὦτά του διεύθυνε καὶ ἔτρεχε προσσαίνων,
Καὶ πάλιν εἰς τὴν θέσιν του ἐπέστρεφε προσμένων;
Μάτην λοιπὸν δὲν ἄφινε τὴν θύραν κι' ἀνησύχως,
Ἴσως πεινῶν, ἐνῷ ὀξὺ τὸν ἐτυράννει ψύχος.

III

Αἱ ἕνδεκα ἐκτύπησαν πρὸ ἡμισείας ὥρας
Εἰς γειτον ὡρολόγιον τῆς ὑπνωττούσης χώρας,
Εἰς τὴν διπλῆν τῆς φύσεως σιγὴν καὶ ἐρημίαν.
Ἀλλὰ τὸ ἄστρον τῶν νυκτῶν πρὸ δέκα λεπτῶν μίαν
Μορφὴν ὠχρὰν, περίλυπον, μορφὴν ἀσθενοῦς νέας
Μ' ἀκτῖνας περιέλουε ψυχρὰς καὶ σιγαλέας,
Μὲ συμπαθείας ἔκφρασιν ὡς ἂν τὴν ἐθεώρει,
Ἢ ὡς τὴν τεθλιμμένην της ψυχὴν ἂν παρηγόρει,
Λήθην τινὰ καὶ νάρκωσιν τῶν πόνων προξενοῦσα,
Καὶ τῆς οἰκτρᾶς της θέσεως τὴν φρίκην ἀφαιροῦσα.

IV

Τὴν κεφαλὴν ἐσνήριζεν ἐπὶ τοῦ παραθύρου,
Καὶ βλέμματ' ἀθορύβητα ἐπλάνα γύρου γύρου
Ἡ νέα κόρη. Πλὴν τίς ἦν, καὶ τί ἐζήτει, μόνη
Ἐντὸς θαλάμου σκοτεινοῦ; Τοῦ στήθους της οἱ κλόνοι
Πῶς ὑπὸ τὴν σκιαύγειαν ἠρέμουν τῶν ἀστέρων!
Κ' ἐνίοτ' εἰς τὸν ψίθυρον τῶν κρυερῶν ἀέρων
Ἐφαίνετο ὡς γνώριμον φωνὴν νὰ ἠκροᾶτο,
Καὶ ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν ἡ κόρη πρὸς τὰ κάτω
Καὶ ἤκουε κ' ἐπρόσμενε, κ' εἰς νάρκωσιν ἢ ζάλην,
Ἢ καὶ ὀνειροπόλησιν τερπνὴν ἔπιπτε πάλιν.

V

Καὶ μίαν μάλιστα φορὰν προσήλωσε τὸ ὄμμα
Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ αἴθριον ἐξαίφνης αὕτη δῶμα,
Κ' ἐνόμισε πῶς ἤκουσε φωνὴν μυστηριώδη,
Ἥτις ἐξέφραζε κλαυθμὸν ψυχῆς ἀγωνιώδη.
«Πλάσμ' ἀσθενές, ψυχὴ ἀγνὴ, θυγάτηρ ὀρφανή μου·
»Αἱ πάλλουσαι τῆς λύρας μου χορδαὶ καὶ ἡ φωνήμου
»Μάτην κι ἀπόψε ἔχυσα τοὺς ἰσχυροὺς των τόνους!
»Ἡ ἐλεημοσύνη, φεῦ! τοῦ στήθους σου τοὺς πόνους
»Δὲν θὰ πραΰνῃ! ὁ Θεὸς ἂς σὲ παρηγορήσῃ.
»Ἡ κοινωνία πρὸ πολλοῦ μᾶς εἶχεν ἀφορίσει»!

VI

Ὡς εἰς ὀνείρου ἔκστασιν ἡ κόρη ἠκροᾶτο
Καὶ ἔμενεν ἀκίνητος, ὅτ' αἴφνης πρὸς τὰ κάτω
Τοῦ δρόμου εἶδε μὲ χαρὰν ὁ κύων γηραλέον
Ἐπαίτην πλησιάζοντα μὲ βῆμα σιγαλέον.
Εἰς παλαιὸν περίβλημα ῥακῶδες τυλιγμένος,
Εἰς βάκτρον στηριζόμενος καὶ ἐξησθενημένος
Ἐκ τῆς κυρτῆς του ῥάχιος κενὴν ἐξήρτα πήραν,
Καὶ ὑπὸ τὴν μασχάλην του τὴν σύντροφόν του λύραν.
Τὸν σκύλον του παρέλαβε κ' εἰσῆλθεν εἰς τὸ δῶμα
Τῆς κόρης ὁ πτωχὸς πατὴρ μὲ τεθλιμμένον ὄμμα.

VIII

Ἐφίλησε τὸ μέτωπον τῆς θυγατρὸς ἡσύχως,
Ἐνῷ τὴν ἔλοιε τὸ φῶς τῶν ἄστρων καὶ τὸ ψύχος,
Συνέθλιψε τὰς χεῖράς της· εἶχε χλωμὰ τὰ χείλη.
Καὶ αἱ πνοαὶ των μάρτυρες τῆς στάσεως της δῆλοι
Ἦσαν συχναὶ καὶ φλέγουσαι! «Τρεῖς ἤδη σχεδὸν ὥρας
«Σὲ περιμένω, πάτερ μου. . . ἐπέστρεψες ἐξώρας
»Καὶ μὲ τὴν πήραν μας κενὴν! κι ἀπόψε χωρὶς δεῖπνον
»Ἡ πεῖνα καὶ ὁ παγετὸς μ' ἐστέρησαν τὸν ὕπνον.
»Τὴν μόνην τῶν βασάνων μου ἀνακωχὴν καὶ λήθην!
»Τὰ γόνατά μου τρέμουσιν! ὦ πάτερ, ἐξηντλήθην»

IX

Κ' εἰς τοῦ ἐπαίτου ἔπεσεν ἡμιθανὴς τὸ στῆθος,
Τὴν ἔσφιγξε κ' ἐστέναξε μ' ἀνέκφραστον τὸ ἦθος,
Κ' ἐκύτταξε τριγύρω του τὸ σιγαλέον δῶμα.
Τὴν ἔφερ' εἰς τ' ἀχύρινον τὸ μόνον αὐτῶν στρῶμα·
Κ' ἐνῷ μὲ πικρὰ δάκρυα τὸν ἔβρεχεν ἡ κόρη,
Ἐσταύρωσε τὰς χεῖράς του ὁ γέρων κ' ἐθεώρει
Μὲ ἀγωνίαν τὴν σκηνὴν αὐτὴν τοῦ μαρτυρίου.
Τίς ἄλλος τότε ὀφθαλμὸς εἰμὴ ὁ τοῦ Κυρίου
Διεῖδε τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν φρικαλέαν ζάλην,
Παλαίοντος θανάσιμον πρὸς τὴν ἀνάγκην πάλην!

X

Μετὰ τὸ μεσονύκτιον τὰ πάντα ἐσιώπων·
Ἡ νέα ὑποκύψασα εἰς τόσον βαρὺν κόπον
Ἐφαίνετο ὑπνώττουσα καὶ ἀναπαυομένη.
Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ γηραοῦ πατρὸς σπαρασσομένη
Ἐλύετο εἰς δάκρυα κατάρας καὶ δεήσεις.
Πλὴν τὸν ἐφαίνετο κωφὴ ἡ σιωπῶσα φύσις.
Τότ' ἔκρουσε τὴν λύραν του ὡς ἵνα ἐξορκίσῃ
Τὸ πνεῦμα ποῦ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἶχεν εἰσδύσει
Καὶ ὡς παράφρων ἔψαλλε καὶ μαῦρον ἔχυν' ᾆσμα
Νομίζων ὅτι ἔβλεπεν ἐμπρὸς του νεκρὸν φάσμα!

XI

Κ' ἐξηκολούθει ὁ ψαλμὸς, καὶ αἱ νευραὶ τῆς λύρας
Φρικτῶς ὑπὸ τοῦ γέροντος ἐστέναζον τὰς χεῖρας.
Εἶχεν οἰκτρὸν τὸ πρόσωπον καὶ ἄγριον τὸ βλέμμα
Καὶ βράζον εἰς τὸ στῆθος του τὸ τῆς καρδιᾶς αἷμα
Μὲ τὴν ἀπελπισίαν του παλαίων ὁ ἐπαίτης
Δὲν ἔβλεπε δὲν ἤκουεν οὐδὲν. . . κραυγὴ δριπέτις
Τῆς κόρης τὴν πυριφλεγῆ διέσχισε καρδίαν
Καὶ μετ' ὀλίγον εἰς σιγὴν ἐσβέσθη ἀπαισίαν,
Μὲ τοῦ πατρὸς τὸ ἀναβὰν εἰς τοὺς ἀστέρας μέλος
Κὶ εἰς οἰμωγὰς καὶ προσευχὴν θερμὴν ἐκπνεῦσαν τέλος.

XI

Καὶ ὅταν τὴν ἐπαύριον εἷς γνώριμος τὴν θύραν
Τοῦ πένητος ἐνοίκιαζε, συντετριμμένην λύραν
Ἀπήντησ' εἰς τὸ ἔδαφος. Εἰσῆλθε τότ' ἡσύχως
Τὴν ἀκόν του ἔπληξεν ἀλλόκοτός τις ἦχος.
Παρὰ τὴν κλίνην ἵστατο ὁ σκύλος κλαυθμηρίζων
Εἰς τὰ τῆς κόρης γόνατα τὴν κεφαλὴν στηρίζων
Βαθέως ὁ ταλαίπωρος ἐπαίτης ἐκοιμᾶτο.
Ἀλλ' εἰς τῆς νέας τὴν μορφὴν τί ψύχος ἐπλανᾶτο;
οὐδὲ πνοὴ, οὐδὲ παλμὸς ἐντός της ἐκινεῖτο. . .
Φεῦ! ἐκοιμᾶτο ὁ πατὴρ! ἡ κόρη νεκρὰ ἦτο!

Μάντζεστερ, Δεκέμβριος 1850.

Χ. Α. ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ.